DEVRİM

TÜRKİYE İÇİN

"İDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ." GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalık Gazete

Sayı : 6 - 25 Kasım 1969 - 150 Kr.

Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü : Hasan Kaya Cemal

İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara Telefon : 12 72 00

Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dır. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santimi 40 TL..

Ankara'da Murat Matbaasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbaasında basılmıştır.

Demirel uyardı ve «Fındık rezaleti» kitabına uyduruldu

Bir Azınlık Kompradorunun Daha MASKESİNİ İNDİRİYORUZ

Porselen Kralı MORENO'LAR

(8. SAYFAMIZDA)

BAKIŞ

ORTAK PAZAR VE İKİ RAPOR

doğan avcıoğlu

Ortak Pazar'ın Türkiye açısından fayda ve zararları üzerinde uzun uzun durmak gerektiğini sanmıyoruz. Durum o kadar açıktır ki... Elde etmeye çalıştığımız korunma tedbirleri gerçekleşse dahi, Ortak Pazar, ülkemizi zengin Batılıların bir eğlence yeri ve çiftliği hâline getirecektir. Türkiye, en iyi ihtimalle, bir miktar tarım ürünü ve ham madde satan, fakat esas itibariyle, turizm ve işçi ihracıyla yaşayan bir memleket olacaktır. Sanayı yerine, bar, otel, gece kulübü, lokanta, kumarhane, çeşitli zevk evleri v. b. biçiminde bir hizmet sektörü aşırı gelişecektir. Nufusun önemlice bir kısmı, milyonlarca sayıda gelmesi beklenen Batılı turistlerin hizmetinde kullanılacaktır. Bir kısım işçilerimiz, Batı proleteryasının artık tenezzül etmediği madencilik, tarım ve çöpçülük gibi genel hizmetler alanlarında çalıştırılmak üzere, Batı ülkelerinin yolunu tutacaktır. Ama gerçek bir sanayileşmeden vazgeçildiği için, işsizlik büyük ölçüde genişleyecektir.

Tarımda sahil bölgelerinde bir gelişme ümit edilebilirse de, hububat gibi geleneksel ürünler üreten İç Anadolu tarımının, Ortak Pazar rekabeti karşısında perişanlığının daha da artması beklenebilir

Kısaca, Ortak Pazar, işsizlik, aylaklık ve hizmetçilik demektir. Aşırı bir lüksün yanında aşırı sefalet demektir. Dün Avrupa'yı savaşçılığıyla titreten Türk'ün, Avrupalı zengin efendilerin uşaklığına tâlip olması demektir. Bu sâyede Türkiye Batılılaşacaktır, ama efendi olarak değil, uşak olarak Batılılaşacaktır

FRANSIZ SANAYİCİLERİNİN FERYADI

Bu sözleri aşırı ölçüde kötümser ve bağnaz bulacak-

(Sonu S. 7'de)

ilhami soysal

Ne Zaman bir yolsuzluk konusu Parlâmentoda ortaya atılsa, Başbakan Demirel, hemen çalımla kürsüye fırlar ve «Bir yolsuzluk örneği gösteremezsiniz. Herşey mevzuata uygun yürütülmektedir» der, muzaffer bir eda ile kürsüden iner.

Son olarak, yeni program Senato'da CHP sözcüsü, Şellefyan konusuna değinince, Demirel, yine «Türkiye'de ticaret serbesttir. Herkes ticaret yapabilir. Şellefyan'ın adı Budin olan şirketi de ticaret yapmıştır» diyerek kesip atmıştır.

Pek çok dolabı, «mevzuata uydurarak» ticaret hâline getirmek, bu zihniyet ve ölçülerle zor olmasa gerek. Nitekim Fisko Birlik, Gima ve Gürel'ler firması araşında geçen bir fındık alım — satım dolabı, Başbakan'ın müdahalesiyle kitabına uydurulmuş ve bir «ticaret» hâline sokulmuştur.

ELDEN ELE GEÇEN FINDIKLAR

Devrim'in dördüncü sayısında baş kısmını duyurduğumuz meselenin hikâyesi, kısa

(Sonu S. 7'de)

Türk-Sovyet İlişkileri

C. SUNAY'IN GEZİSİ POLİTİK PLANDA YENİLİK GETİRMEDİ

BAĞIMSIZ TÜRKİYE VE İSMET PAŞA

Seçimlerden hemen sonra, CHP Senato Grup Başkanvekili Fikret Gündoğan, Ismet Paşa'ya bir soru yöneltti :

— Paşam, geçen yıl «tam bağımsız» Türkiye istiyenleri şiddetle eleştirdiniz. Türkiye bağımsızlığını Kurtuluş Savaşıyla 1920'lerde sağlamıştır, dediniz. Fakat seçimlerde Türkiye'nin gittikçe bağımlı duruma düştüğünü söylediniz. Bunu nasıl açıklamak gerek?

Fikret Gündoğan'a göre, Inönü, bu soru üzerine, «ABD Vietnam'dan çözülüyor» cevabını verdi. Paşa, bağımsızlığı dahi kuvvet hesabına vurmaktaydı. Bağımsızlık özleminin dile getirilmesi, dünya şartlarına göre değişmekteydi. Vietnam halkı, ABD'yi yenilgiye uğratarak, Türk Kurtuluş Savaşı liderine yeniden bağımsızlıktan sözetme cesaretini vermişti. Ama Libya'nın genç subayları, sözleşme süresi bir yıl sonra bitecek Wheelus Amerikan üssünün ülkede bir yıl daha kalmasına tahammül edemezken ve üssü şimdiden işlemez hale getirirken, Paşa, olumlu CHP NATO Raporu'nun ka-

(Sonu S. 7. de)

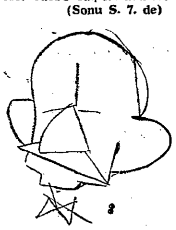

Resmî Bildiri'ye bakınca, politik plânda Sunay'ın Moskova gezisinin önemsenecek bir yenilik getirdiği söylenemez. «Iyi komşuluk»tan «yakın komşuluk»a geçiş yolundaki basın haberlerine rağmen, politik plânda Türk — Sovyet ilişkileri, klasik «iyi komşuluk» formülü düzeyinde kalmıştır. Bildirinin belki de tek yeniliği, «Avrupa güvenliği ile ilgili konferans»tan sözaçan son bölümdür. Taraflar, «iyi bir hazırlığın tahakkuku halinde, Avrupa güvenliğine taalûk eden meseleler üzerinde ilgili bütün ülkelerin iştirak edeceği bir konferansın faydalı bir vasıta olabileceği düşüncesindedirler.»

Bilindiği gibi, Avrupa Konferansı, Varşova Paktı üyelerinin 1966 yılından beri ısrarla ileri sürdükleri bir fikirdir. 1966 Bükreş toplantısında bütün Avrupa ülkelerinin katılacağı bir barışçı işbirliği ve güvenlik konferansı fikri benimsenmiştir. 1969 Martında Budapeşte toplantısında, Varşova Paktı üyeleri konuyu tazelemişlerdir. Mayıs'ta Fin Hükümeti, böyle bir konferansı ülkesinde düzenlemeye hazır olduğunu belirtmiştir. Son günlerde Prag'

(Sonu S. 7'de)

BİR SAVCININ AĞALARLA MÜCADELESİ

Hilvan Savcısı Orhan Başar ve eşi mahalli kıyafetle

HİLVAN'IN KORKUSUZ SAVCISI KONUŞUYOR!

31 yaşındaki Hilvan Savcısı Orhan Başar'a onbeş el ateş edildi ve beş kurşunun isabetiyle savcı ağır yaralandı. Neden? Orhan Başar, Günaydın gazetesine olayı şöyle açıkladı :

«Hilvan'da beş köyün sahibi, bölgenin en güçlü ağası olmak çabasında, sırtını partiye dayamış bir ağa ailesi vardı...

Göreve başladığımdan bir süre sonra, bu aile ile ilgili bir cinayet olayına el koydum. Olayda iki ölü vardı. Bunlardan biri Veysi Bayık'tı, diğeri de fakir köylülerden Veysi Bincik'ti.

Ortaya çıkan tanıklar, olay yerine 15 dakika sonra vardıklarında, ölülerin çırpındıklarını söylüyorlardı. Doktor raporu ise, her iki mahkumun 15 saniye içinde öldüklerini gösteriyordu. Olayın üstüne düştüm, halkla temas ettim ve iki gerçek tanığı buldum. Durum aydınlandı.

Veysi Bincik, Veysi Bayık ve akrabaları tarafından traktörle tarla içinde kovalanmış, yalvarmasına rağmen kendisine ateş edilmiş, o da en öndekini vurmuştu. Veysi Bincik'in durumu meşru müdafaa idi. Araştırma sonunda, deliller kesinleşince, ağa ailesinden dört kişiyi derhal tevkif ettirdim.

Karşıma görevli olduğum mahkemenin hakimi Mustafa Aşkar çıktı. Bu hâkim, bilinmeyen bir sebepten dolayı dört sanık için tahliye kararı verdi. Üst mahkemeye başvurarak tevkif kararını devam ettirdim.»

(Sonu S. 7. de)

TİP'TE SON DURUM

ASLAN, TOPLAYICI OLMAK İSTİYOR

Eski Genel Başkan Aybar, sanki toplayıcı bir lider olamayacağını kanıtlamak istermişçesine, anlamsız bir polemiki ısrarla sürdürürken, TİP'in 33 yaşındaki yeni Genel Başkanı Aslan, tam bir dağınıklık içinde bulunan partiyi toplamaya çalışır gözükmektedir.

Aren grubundan bâzı kişiler, yeni başkanı «Aybar'ın paravan adamı» diye görmek ve göstermek isterken, Aybar'ın hırçınlığını kınayan Aslan, bütün gruplara karşı tarafsız bir tutum takınmaya çalışmaktadır. Parti'nin yeni Genel Sekreterliğine göre, Aren grubuna Merkez Yürütme Kurulunda beş üyelik teklif edilmiştir. Ille yedi üyelikte ısrar eyleyen Aren grubu, isabet derecesi tartışma götürür bir kararla, beş üyeliği reddetmiştir. TIP'in bugünkü darmadağınık halden kurtulması, eğer mümkünse, bir Genel Başkan değişikliğiyle değil, kim senin itiraz edemeyeceği bir Genel Kongre toplanmasıyla sağlanabileceğe benzemektedir. Bu nedenle, tekkecilik hesaplarını bırakarak, partiyi eski — yeni bütün üyelere tam açmak, en demokratik biçimde ilçe ve il kongreleri

(Sonu S. 7'de)

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aslan

BOZKIRDA ÇOCUK BÜYÜTMEK

Ben seni büyütürüm göz
Karanlığı gör diye.
Karanlıkta nasıl çalmaktadırlar
Yurdunu senin.

Ben seni büyütürüm ayak
Yeryüzü uzundur diye,
Duyarım şimdiden
Devrimlerde yürüdüğünü.

Ben seni büyütürüm el
Sapanı, çekici daha iyi tut diye.
Uygarlığa ereceksin,
Avuçların kocaman olur olmaz.

Ben seni büyütürüm yürek, büyütürüm,
Ta için genişlesin diye.
Kurtulacaksın sömürgenlerinden erdec
Bir solukta sen.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Türkiye'den geçen Migler

Demirel'in yalanlamadan çok doğrulamaya benzeyen açıklaması, Mig uçaklarının müsaademizle Türkiye üzerinden Orta Doğu ülkelerine gönderildiğini göstermektedir. Sovyetler'den 366 milyon dolar kredi alan Demirel Hükûmetinin, Nato üyelerini pek kızdıran bu müsaadeyi vermek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Bir Nato yetkilisi, «Türklerin bu hareketi Nato'nun Doğu kanadını son derece tehlikeye düşürmüştür. O kadar ki, Fransızların Nato'dan kuvetlerini çekmesi bile, bu davranış yanında hafif kalır» demektedir.

Mig'ler Prag yolu ile, Sofya — Istanbul — Ankara — Diyarbakır üzerinden Arap memleketlerine gitmektedir.

Olayı öğrenen Alman basını, Türkiye'ye ateş püskürmektedir. Frankfurter Rundschau'ya göre; «Nato'nun en sâdık üyesi olduğunu her zaman iddia eden Türkiye, arka taraftan kapılarını başkalarına açıp Nato,ya ihanet etmiştir. Böyle bir tutum devam ettirilemez, Türkiye herhalde tek yönlü anlaşmalarla Sovyet Rusya'ya karşı arkasını

(Sonu S. 7'de)

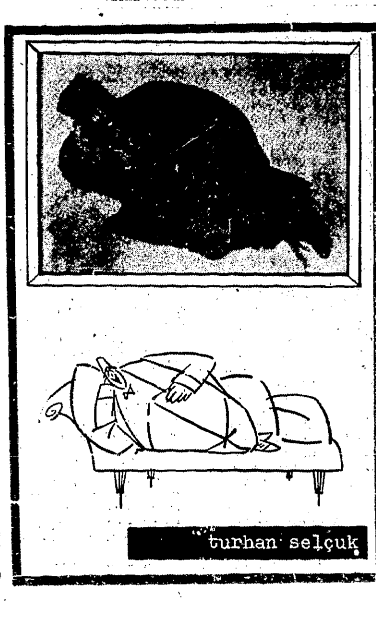

İP NEREDE KOPAR NEREDE KOPARILIR

ilhan selçuk

27 Mayıs 1960'tan bu yana Türkiye'de devrimci aydınlar halkı uyandırmak için çok çalıştılar. Bu çalışma karşılığında işçi ve köylü kesiminde bilinçlenme olmadığını söylemek insafsızlıktır. Ne var ki asıl uyananlar, bilinçlenenler, komprador kapitalistlerdir. 27 Mayıs'ın yarattığı şok dağılır dağılmaz toparlanan komprador sınıfı, aradan geçen dokuz yıl içinde çok mesafe aldı. Hele bu gayrı millî sınıfın başında tecrübesi engin bir hocanın bulunması işlerini kolaylaştırdı.

Tecrübesi zengin ve engin hoca, Amerika'dan başkası değildir.

Amerika azgelişmiş ülkelerdeki gelişmeler konusunda tarihî tecrübe zenginliğine sahip kurnaz bir patrondur. Türkiye içinde salt askerî üsleri yoktur, askerî üsler yanında, belki daha önemli sayılacak kültürel ve iktisadî üsler kurmuştur. Türk üniversitelerindeki Amerikan profesörleri eliyle toplumun nabzını elinde tutmakta, geleneksel ağırlıkları; tutucu güçlerin eğilimini; köyün ve kentin yapısını, istatistiklerini, ordunun ve devlet katındaki memurların özlem ve dileklerini çok yakından izlemektedir. Anketler, konuşmalar, röportajlarla, toplum güçlerinin analizini sağlıyacak bilgileri elde etmektedir. Ve bu bilgilerin ışığında tespit ettiği mücadele stratejisini, yakın ve uzak hedefleri, bir plâna bağlamakta, uygulamayı Türkiye içindeki işbirlikçileri eliyle yürütmektedir.

Açık söylemek gerekirse, profesyonel Amerika'nın profesyonel işbirlikçileri karşısında, Türkiye'nin ülkücü sol kanadı amatör kalmaktadır.

27 Mayıs devriminin üstünden çok geçmeden, Türkiye'de komprador sınıfının eylemi başdöndürücü bir hıza ulaşmıştır. Bankacılıkta, sigortacılıkta, ambalajcı sanayide, montajda bir alay iktisadî üs; yerden mantar gibi bitmişlerdir. Türkiye i k t i s a d i y a t ı n ı n gayrı millî kaleleriyle birlikte ele alındığı zaman, 27 Mayıs sonrasında komprador sınıfının giderek ve süratle nasıl geliştiği belirginleşir. Türkiye dünya uluslarının kalkınma yarışında geride kalmaktadır, çağın açığına düşmektedir; ama Türkiye kendi ölçüleri içinde millî gelirini arttırmaktadır. İşte bu sahte kalkınma, dışarıya daha bağımlı bir Türkiye yaratmaktadır.

Komprador kapitalizmi, hırslı, enerjik, gözü dönmüş ve soluk soluğadır. Dışarda eğitim görmüş kadroları; memleketin en cerbezeli, açıkgöz ve yetişmiş elemanlarından meydana gelmektedir. Bunların bir kısmı iktisadî devlet kuruluşlarının genel müdürlüklerinden geldikleri için, hem devletin iç mekanizmasını, zaaflarını, boşluklarını bilmekte, hem de piyasanın kurdu olarak yetişmektedirler. Vurgunlar yasalara uydurulmakta, plânlar, projeler, devletin onayından geçirilerek tezgâhlanmaktadır.

Amerika, yukarıdan yönetmektedir işleyişi...

Taktik ve stratejik adımlar birlikte atılmaktadır.

Nereye kadar gider bu?

Deniz, elbet bir yerde bitecekter. Ama yeryüzünde bu biçimde yönetilen toplum yalnız Türkiye değildir. Güney Asya'dan Güney Amerika'ya, Okyanuslara ve Arap krallıklarına kadar nice az gelişmiş toplum, hâkim Amerika'nın ekonomisinin eteklerinde bizim gibi yaşamaktadır. Zaman zaman doğan krizler, birtakım profesyonel tedbirlerle geçiştirilmekte, toplum çürüdükçe çürümekte, uydulaştıkça uydulaşmakta; ilerici güçler, bu batağın içinde giderek hareket yeteneğini kaybetmektedir.

Komprador kapitalizminin kendi iç çatışmasıyla kendi kendine kısa sürede yıkılmasını beklemek iyimserlik, hatta safdillik olur.

Yıkılış süreci herhalde uzun sürecektir, bu süreç çizgisinde ise Amerika ordulara el atmakta, silâhlı kuvvetleri komprador sınıfına bağlıyarak kapitalizmin vurucu kuvveti niteliğine dönüştürme plânını uygulamakta, halk içinde gelişen devrim potansiyel iktidara yöneldikçe, darbe üstüne darbe tertiplemektedir.

Herhalde «Türkiye'deki Amerika» nın, Vietnam'dan, veya bir Güney Amerika Cumhuriyetinden başka niyetlerle Türkiye'ye yerleştiğini ve bizim statikocu solcularımıza imtiyazlı muamele uygulayacağını sanmak, budalalıktan başka sıfatla tanımlanamaz.

Türkiye'deki tüm ileri güçlerin bu noktada gerçekçi bir teşhise kavuşmaları temenni olunur.

Bir yandan halkı bilinçlendirmeye çalışırken, bir yandan da millî güçler arasında ittifakı sağlıyacak ve millî şuuru keskinleştirecek bir eyleme dönük olarak yürümek, sosyalist veya antiemperyalist olanların vazgeçmiyeceği bir yasadır.

Bu yasayı inkâr edenler, hazırlanan tuzağı göremiyenlerdir, ve ancak faşizmin yumruğu balyoz gibi inerken gerçeği idrak edeceklerdir...

Gerçekleri geç idrak edenlerin de acıklı hikâyeleriyle doludur tarih sayfaları...

PARLAMENTOCULUK TARTIŞMALARI

Parlamento, tutucu güçlerin egemenliğini sağlıyor

Güney Amerika, parlamentoculuğu Türkiye'den çok daha önce, XIX. Yüzyıl başlarında benimsemiştir. Türkiye'den daha ileri bir kapitalist gelişme aşamasındadır. Elli yıla yakın süredir en sol partiler, Kıta'da faaliyet göstermektedir. Buna rağmen Güney Amerika'da sandıktan genellikle tutucu güçler çıkmaktadır. Ünlü Fransız siyasal bilimcilerinden PROF. JACQUES LAMBERT, «Latin Amerika, sosyal yapılar ve politik kurumlar» adlı eserinde bu durumu incelemektedir.

Gelişmiş toplumlarda, orta sınıflar ve kendini eğitmeye koyulmuş bir proleterya, politik hayata katılmak isteyen milyonlarca kişiyi kapsarken, daha geri toplumlarda politik hayata yalnızca sayıları birkaç bini aşmayan eşraf, kişisel olarak katılır. Bağımlı seçmenlerin varlığı yüzünden genel oy eşrafa, bölgesel planda çoğunluk, ulusal plânda ise önemli azınlık teşkil etme olanağını sağlar. Eşrafın körü körüne peşinden gidenlerden bağımlı oylar, sanki eşraf tek oy değil, çok oy sahibiymiş gibi bir sonuç doğurur. Şüphesiz, ağa egemenliği birçok halde, onları doğrudan doğruya iktidara getirecek kadar geniş ve tartışılmaz değildir. Fakat Güney Amerika ülkelerinin çoğunda, ağalığın (caciquisme) bölgesel kalıntıları hayli yaygındır. Bu nedenle, parlamentoda çatışan siyasi partiler köyde egemenliği elinde tutanlarla ittifak kurmaya zorlamaktadır. Bu ittifak, ülkenin kalkınması için gerekli yapısal reformların gerçekleştirilmesinden ve özellikle feodal büyük mülkiyetin (latifundio) tasfiyesinden siyasi partileri uzaklaştırmaktadır.

GERİCİ SÖMÜRÜCÜLER VE GENEL OY

Ülke çapında azınlıkta kalmakla birlikte, geleceği temsil etme bilinciyle, ülkeyi yönetme hakkından şüphe etmeyen şehirleşmiş ilerici sınıflar için, genel oy sonuçları hayal kırıklığı yaratabilir: **Genel oyu, yalnızca bir politik özgürlük aracı olarak değil, aynı zamanda bir toplumsal ilerleme aracı diye kabul ettirenler, genel oyun geçmişin kalıntılarını tasfiyede geciktirici bir rol oynadığını görürler.**

Bu hayal kırıklığının etkileri, kaçınılmaz biçimde, demokratik kurumların işlemesini güçleştirir: Ya totaliter rejimlerin propagandasına daha önce duyarlık kazanmış kişileri, temsili demokrasinin ilkel yapıların dönüşümünü hızlandırmakta âciz kaldığı kanısına götürür, ya da bu demokrasi ilkelerine bağlı kalan, fakat geleneksel toplumsal yapıların niteliğinden habersiz bulunan, ileri şehir nüfusunu, beklenmedik sonuçlar veren seçimlerin hileli olduğu inancına sürükler. Her iki halde de bir devrim, ya demokrasiye son vermek, ya da demokrasiyi gerçekten zafere ulaştırmak için arzuya şayan gözükebilir.

Güney Amerika'da, bu sonuca sık sık varılmaktadır. Yalnız Güney Amerikalılar değil, birçok yabancı gözlemci özellikle Kuzey Amerikalılar, aynı sonuca ulaşmaktadır: Bu çevreler, özgür olarak kullanılan oyun genel sömürücüler saydıkları ve herkesçe nefret edilmesi gerektiğine inandıkları kişilerin iktidarını uzatmasını bir türlü kabul edememektedir. Bu nedenle, yenilgilerinin ancak seçime hile karıştırmakla açıklanabileceğini ileri süren mağlupların iddialarını tereddütsüz doğru saymaya hazırdırlar. **Uygulandığı toplumların yapılarından bağımsız olarak, temsili demokrasi kurumlarına inanç, azgelişmiş ülkeler konusunda Kuzey Amerika siyasal bilimcilerini çok kez yanıltmıştır.** Aslında kendilerinkinden çok farklı olan bir toplumun genel oyla hilesiz yansımasını, seçimlere fesat karıştırıldığı diye yorumlamışlardır. Gerçek şudur: Güney Amerika seçimlerinde, genel oyun birçok halde, geçmişin en geri politik güçlerinin yararına işlemesi, seçimlere mutlaka hile karıştırıldığı anlamına gelmez. Aksine, geleneksel toplumlara uygulanan genel oyun, gelişmiş toplumlardakine benzer sonuçlar vermeyeceğini gösterir. Bu gözlem, Güney Amerika'nın modern şehirleriyle, geri kalmış kırsal bölgeleri bakımından da doğrudur. Meksika seçimlerinde, 1928'den beri resmi partinin ezici ağırlığı olmasa, birçok gerici hareketin ağaları iktidara getirmesi mümkündür. Bu durumda, daha ileri unsurlar, ağalar iktidarına rıza göstermeyip kuvvete başvurmaya yönelebilirler.

SEÇİMLER VE PARA

Seçimlerden önce ayakkabının bir tekini, sonuç alındıktan sonra da öteki tekini seçmenlere veren politikacılar hikâyesi sık sık anlatılır. Ne var ki, oyun en yüksek fiyatı verene parayla satılması demek, oyun özgür olması ve ağalığın zayıflaması demektir.

Ağa, bölgesinde gerçekten egemen oldukça ve siyasi partiler onun kudretini hesaba katmak zorunda bulundukça, parayla oy satın almaya ihtiyaç yoktur. Zira bağımlı kişilerin çıkarı, patronlarının başarıya ulaşmasıdır. Ağa, bendelerinin oylarını satın alma durumunda değildir. Aksine çeşitli siyasî partiler, ağanın egemen olduğu topluluğun toptan oyunu elde etmek için ağa ile pazarlığa girme durumundadırlar.

TEMSİLİ DEMOKRASININ ACZİ

Ağaların geri kalmış bölgelerde geçmişin bir kalıntısı halinde yaşadığı hattâ ağaların kudretinin bölgelerinde dahi artık tartışıldığı Brezilya tipi Güney Amerika ülkelerinde ağalık, doğrudan doğruya bölgesel plânda, dolaylı yoldan ulusal plânda, büyük nüfuzunu sürdürmektedir. Aile, aşiret dayanışmaları ve ekonomik bağımlılık durumları, gelişmeye direnmektedir.

Şu halde, genel oya dayanan politik demokrasi tek başına, geleneksel toplulukları hızla geliştirmekte aciz kalmaktadır. Güney Amerika'da aynı zamanda çok sınırlı bölgelerde toplanmış ekonomik gelişmenin etkilerinin kırsal bölgelere yayılması çok yavaş olmaktadır. Demek ki ağalığın iktidarını sürdüren geleneksel toplumsal yapılara karşı dolaylı yoldan değil doğrudan doğruya hücuma geçmek gereklidir. Özellikle, ağalığın direniş gücünü arttıran latifundio, tasfiye edilmelidir. Ne var ki, bu dönüşümleri gerçekleştirmek için hükümetlerin politik demokrasinin klasik kurallarından uzaklaşmak zorunda kalmalarını önlemek çok güçtür.

doğan avcıoğlu
31 martta yabancı parmağı
bilgi yayınevi

Ben Milletvekili iken...

Çay, kahve, gazoz... Gazoz, kahve, çay...

Bozbeyli'nin Meclis Başkanlığına seçilmesinden sonra Başkanlık divanının öteki üyelerinin partiler arasında nasıl paylaşılacağı konusunda uzun süren bir maraza çıktı. Üç başkanvekilliği, üç idareci üyelik, altı kâtiplik partilerin Meclis'teki oranlarına göre nasıl bölüşülecekti?

Konuşmalar uzadıkça uzadı. Uzadıkça uzadı. Uzadıkça uzadı. O konuşmalardan aklımda sadece A.P. grubu adına konuşan Talat Asal'ın şöyle bir gölgesi kaldı. Kürsüye şık lacivert elbiselerle çıkmıştı. Kollarını öne doğru uzattıkça, beyaz gömleğinin manşetleri ileri doğru geriliyor, ceketinin kolları geride kalıyordu. Menderes taklidi, Osmanlıcaya özenen bir konuşma tarzı vardı. Şöyle diyordu.

— Muhterem arkadaşlarım, kanunlar malûmâliniz unsurları ihtiva ederler. O anasır eğer tekevvün ediyorsa o istikamette tatbik kabiliyeti taşırlar. Yok eğer o anasırı ihtiva etmiyorlarsa tatbikat görmezler. Kanunların tatbikinde, nasıl tatbik edilmesi lâzım gelir hususunda mütalaalar, hukukun tesbit ve tayin ettiği usuller içersinde olmaz da, parlâmento çatısı altında bulunuyoruz, siyasi hüviyetimiz vardır, çeşitli istikametlerde, siyasi tefsirlere tabi tutmaya imkân dahiline sokalım ve çeşitli istikametlerden puvan toplıyalım, prim alalım istikametine, mecrasına dökülürse, işte saatler saati burada meseleleri müzakere etmiş ve Sayın Parlâmentonun da vaktini işgal etmiş oluruz...

Allahtan ki konuşmaları dinleme zorunluğu yoktu Meclis'te. Canın sıkıldı mı dışarı çıkıyordun. Dışarda çay vardı, kahve vardı, gazoz, dedikodu vardı... Kürsüye önemli biri çıkınca biri gelip haber veriyordu :

— İnönü konuşuyor.

— Başbakan cevap veriyor...

O zaman içeri doğru bir koşuşma oluyordu.

Konuşma bitince, yahut çok uzayınca tekrar doluyordu kulisler ve kahve sohbeti gruplarında konuşmaların tenkidi yapılıyordu :

— Zayıf konuştu ...

— Fena vurdu.

— Formunda değildi bugün...

— Konuşma değil lâf salatası ...

Bir de konuşmalardan sonra birbirini tebrik etme, hatta sarılıp öpme adeti vardı. Ben konuşunca beni gelip tebrik eder, öperlerdi. Ben de sevdiğim kişiler konuşunca onları tebrik eder öperdim... Daha çok CHP. deki sosyalist olup da ortanın solunda kalmışlıktan canı sıkılanlarla olurdu bu kaynaşma ...

Konuşmayı dinliyememiş olanlar :

— Konuşmuşsun, ben dinliyemedim, haberim olmadı, derlerdi.

Yahut sorarlardı :

— Sen dinledin mi benim konuşmayı?

— Kaçırdım maalesef, dersen;

— Dinliyecektin bak neler söyledim, der ve anlatmaya başlarlardı.

Ve atılan lâflara verdikleri cevapları tekrarlardı.

— İtoğlu it, namussuz diye bağırdı, ben de namussuz sensin dedim. Üçtür yapıyor bunu, birgün döveceğim o hergeleyi.

Muhalefet kulislerinde ağır konuşma, küfre daha baskın küfürle cevap verme ve kavga çıkarmışsa tokadı nasıl patlattığını anlatma yarışması vardı.

Bazan birbirlerine :

— Yok sen daha ağır konuşacaktın. Ben milliyetçiyim dedin kestin. Milliyetçiyim diyeceğine Morisoncu değilim diyecektin... diye akıl öğretirlerdi.

Meclis'te konuşma imkânı çıkmamışsa, komisyonlarda yapılmış olan konuşmalar tekrarlanırdı.

— Siz bu memleketi soyuyorsunuz, dedim...

— Sahi dedin mi?

— Vallahi dedim...

Böyle konuşmaların içine düşmüşsem, bir ara bana da dönerler :

— Çetin yaz o benim konuşmayı derlerdi ...

Kulisteki hırçınlık ve babalanmalar daima Meclis kürsüsündekinden daha fazla olurdu.

Bu sohbetleri murdar eden bazan kesintisiz çalmıya başlıyan ziliydi. Oylamaya geçildi mi Başbakan bir düğmeye basar ve kulislerde bitmez tükenmez bir zil çınlaması başlardı. İnsanın kafası kazana dönerdi. Zaten bunun için çalınırdı zil. Dışarda oturanlar usansınlar da içeri girsinler diye...

Açılış gününden sonra şoförle avcı ceketi arası spor bir ceket giyerek gitmiye başlamıştım Meclise... Adeta Meclis üniforması gibi birşeydi benim için bu ceket. Hem babayani, hem kolay buruşmaz, hem de insanı sık sık değiştirmek ihtiyacından kurtaran bir ceketti bu.

AP'lilerin aklı takılmıştı bu cekete. Asansörde, koridorlarda benimle karşılaşınca yan gözle ceketimi süzüyorlardı. Kulağıma gelen söylentilere göre bu ceketi Sovyetler'de yahut Çin'de bir örnek giyilmekte olan komünist ceketi sanıyorlarmış:

— Herifin komünist olduğu ceketinden belli, diyorlarmış.

Bir gün Ecevit yanıma gelmiş :

—Bu ceketi giyme Meclis'te demişti!

— Ne varmış ceketimde dedim, hem sağlam, hem pratik ...

Ceketi iki yıl boyunca iyice eskiyinceye kadar hiç çıkarmadım.

Meclis'te böyle ufak tefek şeylerden anlam çıkarmaya uğraşan çok insan vardı. İkide birde gelirler :

— Yahu sizin grupun neden hepsi bıyıklı? diye sorarlardı.

Oysa hepsi de bıyıklı değildi grupun.

— Git bak bakalım Behice Boran'ın bıyığı var mı, haydi o kadın. Sadun Aren de bıyıksız, Bahadınlı da bıyıksız, derdim...

Bıyığın bir solculuk işareti olduğunu ima ederlerdi.

Günler geçiyor, birleşimler açılıyor kapanıyor, başkanlık divanı üyelerinin partiler arasındaki bölüşümü bir türlü yapılamıyordu.

Talat Asal kürsüye çıkıyor ve şöyle diyordu :

— Bir noktayı muhterem arkadaşlarımın takdirlerine arzetmek istiyorum. 6,93 rakam üzerinde durarak kesirin tama iblağı mevzuunda bazı tereddütler izhar edilmektedir. Meselâ YTP sözcüsü geçen birleşimde bu hususu göz önünde bulundurmuş 6,93: yediye iblağ edilmiştir demişlerdir. Bir defa şu kısmına evvelâ cevap vermek isterim. 6,93; yediye iblağ edilince Muhterem Aksu'nun itirazına uğruyoruz. Ama muhterem Aksu'nun grupunun oranı 0,54. Bu yüze iblağ ediliyor. Bunun hakkında bir şey söylemiyorlar. 6,93 ün yediye iblağ edilmesi üzerinde itiraz beyan ediyorlar, 0,54 yüze iblağ ediliyor, itiraz beyan etmiyorlar, sevgili arkadaşlarım. 6,93 mü yedi mi? Deniliyor ki 240'a göre hesap edilmiş. Oysa Adalet Partisi grupu 139 dur. Kabili münakaşadır bu mesele ...

Ve yine saatler saatler saatler geçiyordu. Partiler kendi aralarında Başkanlık divanı üyeliklerini oranlarına göre paylaşmakta bir anlaşmıya varamıyorlardı...

Bazı hatipler kürsüye fırlıyor :

— Bizi halk bunun için mi buraya gönderdi? diye soruyorlardı.

Ve halkın kendilerini buraya niçin gönderdiğini doğru dürüst bir bilen de pek çıkmıyordu.

Ben ise içimden :

— Haydi bunlar halkın kendilerini buraya niçin gönderdiğini pek bilemiyorlar, acaba halk biliyor mu bunları buraya niçin gönderdiğini, diye düşünüyordum.

Sonra yine dışarı çıkıp çay, kahve, gazoz içiyorduk...

Herkes de içtiğine göre demek ki bizi buraya biraz da bunun için göndermişlerdi... Üstelik o kadar da ucuzdu ki çay, kahve, gazoz... On kişiye çay ısmarlasan iki buçuğu geçmiyordu ...

çetin altan

KÜPELİ ALEYHİNE TANIK ARANIYOR!

Uluç Gürkan

Çok sayıdaki insanın gözü önünde kurşunlanan Taylan Özgür ve Mehmet Cantekin'in katillerini bir türlü bulamayan polisin, 50'den fazla memurun katıldığı bir baskın sonucu, eski FKF Genel Başkanı Yusuf Küpeliyi kaldığı evde nasıl yakaladığının haberleri gazetelerde yer almıştı. Ne var ki, Küpeli'nin Anayasamızın 15. maddesine göre suç teşkil eden ve mahkemelerce delil sayılmayan «teyple gizli dinleme» tertibine dayanarak, Mustafa Kemal Çamkıran, Bingöl Erdunlu, Aydın Karagöz ve eşi Sema Karagöz ile birlikte, ünlü 141. maddeden yargılanmaya çalışılması kamuoyundan gizli tutulmaktadır. Hukukcuların, bu Anayasaya aykırı polis metodunu protesto etmeleri beklenir. ABD'de F.B.I.'ın benzer marifetlerinin sert protestolara yol açtığı, basında uzun uzun eleştirildiği hatırlanmalıdır

Polis asılsız olaya tanık sağlamak için de bazı ahlâk dışı tertipler peşindedir. Aydın Karagöz'ün, kıskançlığını tahrik edeceği düşünülen uydurmalarla, Küpeli ile çatışmaya zorlanmaktadır.

ZİRAAT FAKÜLTESİNDE BOYKOT

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğrencileri, yeni yönetmelikle ilgili olarak, öğrencilerin yönetime katılmaları, beş imtihan hakkının ye diye çıkartılması ve yabancı dilden belge verilmemesi yolundaki taleplerinin kabul edilmemesi üzerine boykota başladılar. Gençler, öğrenimleriyle ilgili isteklerinin demokratik üniversite mücadelesinden ayrılamayacağını söylemektedirler.

EĞİTİM DÜZENİNE KARŞI DİRENİŞ

Üniversiteye giremeyen lise mezunlarının direnişleri gittikçe güçlenmektedir. Sanat okullarındaki boykot hareketleri, ise her yandan ses vermektedir. Özde, her ikisi de, bozuk eğitim düzenine karşı tepkileri yansıtan bu hareketlerin birbirine karşı bir çıkar çatışması biçiminde gelişmesi için yoğun bir çaba harcamaktadır. Nitekim, basında sanat okulları boykotları yalnızca, lise mezunlarının teknik okullara imtihansız alınmalarının protesto edilmesi yönüyle, değerlendirilmektedir Lise mezunlarının teknik sahalara kaydırılması, gerçek olumlu bir adımdır. Ne varki, bu yola gidilirken sadece lise mezunlarına ufak bir tâviz verilmesi amaçlanmış, teknik okulların ve teknik sahaların gelişme rencilerine teknik okullara eşit şartlarla girme hakkı tanınmamıştır.

Hiçbir temele dayanmayan bu ayırım, 30 bin sanat okulu öğrencisinin hemen tamamına yakın çoğunluğunun haklı tepkisini çekince de, sanat okulları öğrencileriyle lise mezunlarının birbiri karşısına çıkartılması yolunda bir takım Makyavel hesaplarına gidilmiştir. Hertürlü çabaya rağmen, bu oyun da tutmamıştır. Sanat okulları öğrencileri, 21 Kasım sabahı SBF'de üniversite öğrenci birlikleri ve liseli gençlerle birlikte düzenledikleri basın toplantısında, direnişlerinin bozuk eğitim düzenine karşı verilen, devrimci mücadelenin bir parçası olduğunu belirtmişlerdir.

BİR TEKLİF

Hakim Kıdemli Binbaşı Selâhattin Necmioğlu'dan, «faili meçhul» cinayetleri ilgili bir teklif aldık. Necmioğlu teklifini şöyle açıklıyor:

Son zamanlardaki «faili meçhul» kalan cinayetlere ve Tunceli olayında olduğu gibi insanlık dışı hareketlere değinmek istiyorum. Gerçekten özellikle son zamanlarda görülen «faili meçhul» cinayetlerin ve insanlık dışı eylemlerin kamu oyunda tereddütler ve çengelli sorular uyandırdığı kuşkusuzdur. Özellikle birkaç üniversite öğrencisinin «faili meçhul» kalan cinayetlere kurban gitmesi ve Halk Oyuncularına karşı yapılan işkence olaylarında kamu oyu, can güvenliğinin yeteri kadar sağlanamadığı kanısına varacak kadar kuşkulu olduğunu göstermiştir. İlerici basın bu olayların önemini ve vahametini ısrarla belirtmiş, yetkili organların meseleyi sorumluluklarına yaraşır bir şekilde titizlik ve ödevbilirlik duyguları ile ele almaları gereğine ısrarla işaret etmiştir. Gazetelerin bildirdiğine göre sayın İçişleri Bakanı da öğrenci kaatillerinin bulunması için İstanbul Valiliğine özel bir talimat göndermiştir.

Oysa ki bir yandan iş güvenliği, işsizlik sigortası gibi tüm vatandaşların çalışma hayatına ilişkin güvenlik tedbirlerinin alınması konusunda yoğun çalışmalar yapıldığı ve bu doğrultuda tasarılar hazırlandığı ileri sürülmektedir.

Şimdi can güvenliğinin çalışma güvenliğinden önce geldiğine ve birinci sorunun bu sebeple öncelikle ele alınması gerektiğine göre sosyal bünyeli bir ana

(Sonu S. 7'de)

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK?

Hasan Kaya Cemal

Bu hafta şeriatçı basından aktarmalar yerine, devrimci bir din ve felsefe öğretmeninin şeriatçı akımların nedenleri üzerindeki görüşlerini okurlarımıza duyurmak istiyoruz. Eğridirli öğretmen Aziz Üstün, 1961 yılında İlâhiyat Fakültesini bitirmiştir. Sistematik felsefeden tezini yapmıştır. Eski Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem'e din ve genel eğitimin sakat yönlerini anlatması, Azizi Üstün'ün sürülmesine yol açmıştır. İki ay içinde Gönen Öğretmen Okulundan İsparta İmam — Hatip Okuluna, oradan da Trabzon Çaykara Ortaokuluna din bilgisi okutmak üzere atanmıştır. İsparta'da İmam — Hatip Okulu, «Öğretmen solcu» diye derslerine boykot ilân etmişse de, Üstün'ün boykottan önce başka yere tâyini çıkmıştır. Aziz Üstün, bu durum için «Verdikleri yere seve seve gidiyorum. Çünkü gerçekten seviyorum öğretmenliği. Branşım olan felsefeyi aldılar, yalnızca din bilgisi öğretiyorum» diyor.

İKTİDARLARIN SUÇLULUĞU

Bugün bir İlâhiyet Fakültesi, dört Yüksek İslâm Enstitüsü, yetmişbir imam hatip okulu ve 30 bini aşkın Kur'an kursları, sistemli olarak şeriat özlemi içerisinde dinsel eğitim yapmaktadır.

Toplum belleğinin unutkanlık hastalığı ile yaralı oluşu sonucu, kendi bünyesinde olagelen bölgesel ya da bütün yurt çapındaki olayların kritiği uzun vadeli yapılamamakta «korkunç» nitelikteki olaylar, oluşundan birkaç hafta sonra unutulmaktadır.

Merhum Yargıtay eski başkanı devrimci insan, mümin İmran Öktem'in cenaze namazının kılınmasını engelleme olayı dünyada ilk kez bütün adalet mensublarını protesto yürüyüşüne sürüklemiş, tarih kişiliği nedeniyle sosyal determinizmin gerekirliği içinde sayın İnönü bu bir «31 Mart vak'asıdır» diye kesin teşhisini koymuş ve olay bütün yurtta her sınıf ve seviyedeki insanı derinden etkilemişken, ortaya siyasî affın çıkışı ile tepkiler balon gibi sönmüştür. Aslında olayın üzerinde durmak ve asıl nedenlerine inip ona göre ciddî tedbirler almak gerekti. Birkaç makale ile teessürler belirtilip, bu bir 31 Mart vak'asıdır demekle iş aydınlanmış ve bitmiş olamazdı. Eğitimcilerin ve bilim adamlarının bilimsel nitelikte araştırmalarıyla olayın oluşumunu hazırlayan etkenleri bulup ortaya çıkarmaları gerekirdi. Çünkü İmran Öktem olayı din adı altında nasıl bir politika güdüldüğünü, şeriat özlemi duyanların — Anayasa ve açık kanun hükümlerine rağmen — güçlenip eyleme geçebildiklerini, güçlerini iktidarın taviz politikasından ve kontrolsüz din eğitiminden aldıklarını gösteriyordu.

Devrim düşmanlığı gösterilerine Cumhuriyetin kuruluşunun 46. yılında Arap harfleriyle yazılmış dövizlerle Simav'da devam edildi. (1) Isparta'da iki yıl için yapılmış üç genel çeşmenin taşlarına Arap harfleriyle beyitler yazıldı. Ne acıdır ki bundan 40 yıl önce yapılan çeşmenin tüm yazıları yeni Türkçe iledir.

GERÇEK NEDENLER

Ata'nın heykellerinin kırılmasından imam — öğretmen çatışmasına, cenazeye saldırıdan şeriat özlemine dek toplum düzenini geriye iten bu duyguların temelinde hiç kuşkusuz iktidarların tâviz politikası ve güçlerini tâviz ölçüsünde koruyacaklarına inanmış olmalarının suçluluğu vardır. Devrimleri koruyacak kanunlar hâlâ yürürlüktedir. Ne var ki uygulama gücüne sahip yetkililerimiz umursamazlık ve kayıtsızlık içindedir.

ŞERİAT ÖZLEMİNİ DEVLET BESLİYOR

Bugün bir İlâhiyet Fakültesi, dört Yüksek İslâm Estitüsü, yetmişbir imam hatip okulu ve 30 bini aşkın Kur'an kursları sistemli olarak şeriat özlemi içerisinde dinsel eğitim yapmaktadır.

İlâhiyet Fakültesinin kuruluş amacından uzaklaşıp bir irtica yuvası haline dönüşmesi sonucu, A. Üniversite Senatosunun hazırladığı rapor, basına açıklandığı, halde, ne Fakültenin iç bünyesinde bir reforma gidilmiş ne de kapatılması yolunda bir çaba sarfedildiği görülmüştür.

(Sonu S. 7'de)

MEMURLAR. DA GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ YAPABİLİRLER

Coşkun Kırca'nın CHP'de iken, memur sendikalarını felce uğratmak için hazırladığı kanunun bir maddesi, Anayasa Mahkemesince iptal edildi. Devlet Personeli Sendikaları Kanunun 14. maddesi, memurların gösteri yürüyüşü ve açıkhava toplantıları yapmasını yasaklamaktaydı. Bu yüzden Balıkesir TÖS şubesi hakkında dâvâ açılmıştı. Maddenin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülmüş ve Anayasa Mahkemesi bu iddiayı haklı bulmuştur.

TÖS İkinci Başkanı Dursun Akçam, kararı şöyle değerlendirmiştir :

«Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı, demokratik bir haktır. Kamu personelinin örgütlenmesinden öcü gibi korkanlar, onları parçalayıp güçlerini zayıflatmaya çalışanlar, aynı zamanda demokratik hak ve hürriyetleri de kanun kisvesi altında yasaklamaya kalkışıyorlar. Anayasa Mahkemesinin bu kararı, beklediğimiz ve verileceğine kuvvetle inandığımız bir karardır. Sendikaların bu hakka kavuşmasından geceleri uykuları kaçanlar olacaktır. Korksunlar demokratik haklara saygılı olmasını bilmeyenler ve sınıfsal çıkarlarını kanun maddesi hâline getirenler elbette korkacaklardır. Fakat korkunun ecele faydası yoktur. Ergeç diğer haklarımızı da söke söke alacağız. Bunu da şimdiden bilsinler.»

Moskova'nın gözüyle CHP. ve AP.

Milletvekili seçimleriyle ilgili olarak, Sovyetlerin Batı dillerinde yayınlanan New Times dergisinde bir yazı çıktı. Buna göre AP, «büyük burjuvazi ile toprak ağalarını temsil etmekte» dir. CHP ise, «büyük ölçüde orta burjuvaziye ve hali vakti yerinde köylülere dayanmaktadır.»

CHP için New Times'ın yorumu şöyle : CHP kendisini büyük çapta reforma girişecek bir parti hüviyetinde göstermeye çalıştı. Fakat hazırladığı toprak reformu teklifine göre, büyük toprak ağaları ellerinde, kendilerine yetecek miktarda toprak bulundurabileceklerdir. Bu da gerçekte neyin savunucusu olduklarını göstermektedir. Tabii ki böyle bir program, köylüleri kendi tarafına çekemezdi.

LÜKS TÜKETİM

THA, İstanbul'lu hanımların saç yaptırmak için berberlere yılda 100 milyon lirayı aşkın para ödediklerini açıkladı. Ayrıca pedikür, manikür için de 25 milyon lira harcanmaktadır.

Lüks tüketim, hızla gelişmektedir.

ALTINCI FİLO YİNE GELİYOR!

Eski Büyükelçi Kommer'in de teşebbüsüyle, Kanlı Pazar olaylarından sonra Türk limanlarına ziyaretleri durdurulan Altıncı Filo, 22 Aralık'ta tekrar İzmir'e gelmeyi kararlaştırmıştır. Yeni İstanbul'un yazdığına göre, durum Çağlayangil'e bildirilmiş, o da Demirel'in onayını aldıktan sonra, Deniz Kuvvetleri Komutanlığına Altıncı Filo gemilerinin İzmir'e gelebilmesi için gerekli müsaadenin verilmesini bildirmiştir.

Dışişleri Bakanlığı ilgilileri, «Akdeniz'deki Amerikan Altıncı Filosu, Türkiye'nin güvenliği bakımından büyük önem taşır. Türkiye'ye Rusya tarafından yapılabilecek herhangi bir saldırı ihtimaline karşı, Altıncı Filo, Türkiye için âdeta bir hayat sigortasıdır» iddiasındadırlar.

«CIA FESAT DOLARI»

Ankara Üniversitesi Rektörüne, geçen hafta Amerika'dan postalanan bir zarfın içinden 100 dolar çıktı. Ama ne var ki, bu 100 dolarlık banknot, tedavüldekilerden değil, özel olarak bastırılmış taklik dolarlardandı. Kimin gönderdiği bilinmeyen bu banknotun üstünde «CIA Fesat Doları» yazılıydı ve devlet büyüklerinden birinin resmi yerine de CIA Başkanı Helms'in portresiyle süslenmişti.

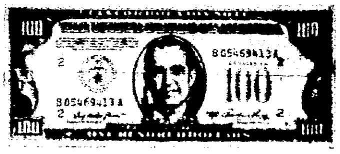

Anayaso

Bir zamanlar Haso dertlerini Anayasa'ya döküyor, ondan yardım istiyordu :

«... Ben hakiro, ben fakiro...

Ankara'da Anayaso,
Bize de yap iltimaso.

Uy babo...»

Şimdi de Anayasa Haso'ya sesleniyor :
«Ben Ankara'da Anayaso,
Kuyruğuma basıyorlar Haso...
Uy babo...»

E. Y.

DEVRİM VE KARŞI-DEVRİM

— Ha Ali Hoca, Ha Hoca Ali —

Osman Köksal

(Kontenjan Senatörü)

Devrim; ulusun diriliş, kurtuluş ve kısa zamanda çağdaş uygarlığa varış mücadelesidir. Devrimle; ulusun tam bağımsızlığı sağlanmış, ileri fikirlere dayanan siyasal, sosyal ve ekonomik yeni bir düzen getirilmiş olur.

Devrimciler; bu kutsal mücadeleyi başlatan; kazanan ve sürdüren fikir ve aksiyon adamlarıdırlar.

Karşı — devrim; geriye yönelen harekettir. Ulusların diriliş, kurtuluş ve çağdaş uygarlığa varış mücadelelerine karşı duruştur. Mücadeleyi yerli ve yabancı karşı —devrimciler yürütür.

Günümüzde devrimciler, mücadeleyi halk ve vatan sevgisine; karşı — devrimciler ise, çıkarları üstüne otururlar.

Kurtuluş Savaşımız Devrim'e, Atatürk'ümüz devrimci'ye tarihimizde rastladığımız canlı örnektir.

Çok partili hayata girdiğimizden bu yana, karşı — devrime ve karşı — devrimcilere bol örnekler verebiliriz. Ancak biz, karşı — devrim yolunda yeni bir adımdan ve karşı — devrimcilerden söz edeceğiz.

27 MAYIS DEVRİMİ VE KARŞI — DEVRİM

Anayasa tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybeden 1950 — 1960 arası iktider sorumluları, Türk Milleti tarafından ihtilâlle devriliyor. Sorumlular; hırsızlıktan yatan hainliğine kadar uzanan cezalara çarptırılıyorlar. Zaman ilerliyor. Çeşitli af'lara uğruyorlar. Çok üstün bir yaşayış seviyesi sağlayacak hizmetlere öncelikle yerleştiriliyorlar.

Nihayet; Anayasamıza varlık ve meşruluk kazandıran «27 Mayıs ihtilâli'nin meşru ve saygıdeğer bir tarihi gerçek olduğu» (1) temel ilkesi çiğneniyor ve siyasi haklar geri veriliyor. Bu suretle ihtilâl ile düşürülen gayrı meşru idare sorumlularının yeniden Türk Milletinin başına gelmeleri imkânı sağlanıyor. Bu hareketin adı, 27 Mayıs devrim ise, karşı — devrim'dir. Hareketi başaranların adı da, karşı — devrimci'dir.

KARŞI — DEVRİM'İ KİMLER GERÇEKLEŞTİRDİ ?

Adalet Partisi yöneticileri (bir kısmı içlerindeki karşı — devrimcilerin baskısıyla) yıllardan beri bu tür bir karşı — devrimin peşinde idiler. Karşı — devrimin gerçekleşmesi Anayasa değişikliğini zorunlu kılıyordu. Halbuki Adalet Partisi tek başına ne dün, ne bugün bu imkâna sahipti, ne de gelecekte olabilecekti. Ancak Cumhuriyet Halk Partisi desteklerse, karşı — devrim gerçekleşebilirdi.

CHP yöneticilerinin dokuz yıldan beri sözleri, tutumları ve davranışları, siyasi ahlâki karşı — devrimi desteklemiyecekleri inancını herkeste uyandırıyordu. Biz de bu inançta idik. Üstelik CHP yöneticileriyle konuşmuşluğumuz da vardı.

Aaa!... Ne görelim!...

İnançlar, sözler, esrarlı tutum ve davranışlar «Politika sanattır» sloganı ile ayaklar altında üzüm çiğnenir gibi çiğneniyor. ... 27 Mayıs'a, devrimci kuruluşlara, devrimcilere, tam bağımsız Türkiye nağraları atanlara, demokrasi bu değildir diyenlere; «Devrim yobazları», «Komünistler», «Anarşistler», «Demokrasi düşmanları»... gibi en ağır hücumlarla saldırıyorlardı, 1950 — 1960 dönemini ve idarecilerini övüyorlar... göklere çıkarıyorlardı. «Paşa Hazretleri, Meclis'teki konuşmanızı banttan dinledim. Çok teşekkür ederim» sözleriyle keyifleniyorlardı. Arada da ağlamalar, evde hanımla helâlleşmeler oluyordu. Ziyaretler biribirini kovalıyor, hergün hazetelerde resimler yayınlanıyordu... Bu dekor içinde iki yaşlı arkadaş barışıyordu. Mâzisini yemede geciken arkadaş, arkadaşına barışma hediyesi olarak, karşı — devrim'i «hulûs» ile takdim ediyordu.

NEDENLERİ NE İDİ ACABA?...

CHP yöneticileri karşı — devrim için şu nedenleri ileri sürdüler : AP'nin sloganını elinden almak, milletin huzurunu sağlamak, 27 Mayıs'ı kuvvetlendirmek, kuyudan adam çıkarmak, demokrasiyi güçlendirmek, halka inmek...

Bu nedenlere kısaca temas edelim :

1 — AP'nin sloganını elinden almak :

Sayın Cumhurbaşkanına geceyarısı yazılan mektupta şöyle deniliyor :

«... Adalet Partisi, önümüzdeki seçimlerde, siyasi haklar mes'esini sonuca bağlamak için, Milletin kendisine üçte iki çoğunluk sağlamasını istemeyi tasarladığını, böyle bir çoğunluk elde ederse, Anayasa'nın temel müessese ve hükümlerini de değiştirme niyetini saklamamaktadır.»

AP her seçime bu slogan ile girmiştir. Fakat 1969 seçimlerinde de görüldüğü gibi, hiçbir zaman Anayasa'yı değiştirecek bir çoğunluğu kazanamamıştır. Esasen bugünkü seçim sistemi ve bugünkü sosyal ve ekonomik koşullar altında bu ihtimali kuvvetli görmek bile yersizdi. Kaldı ki, CHP yöneticileri XIX. Kurultaylarına sundukları raporda kesin dil ile bu ihtimali şöyle reddediyorlardı :

«AP seçmen planındaki desteğini hızla kaybetmektedir. 2 Haziran 1966 seçimleri bu gerçeği **kesinlikle** açığa koymuştur.»

«2 Haziran seçimleri sonuçları ve ondan daha da sonra yenilenen belediye seçimlerinde partimizin kazandığı başarı, CHP'nin önümüzdeki yıl iktidara gelmesinin mümkün olduğu inancını kuvvetlendirmektedir.»

Görülüyor ki, bu neden, kurdun kuzuya uydurduğu nedene benzemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanına yazılan mektupta, «... böyle bir çoğunluk elde ederse, Anayasa'nın temel müessese ve hükümlerini de değiştirme niyetini saklamamaktadır» endişesini ileri sürenler, bu temel müessese ve hükümlerin oturduğu temeli kendileri yıkmışlardır.

2 — Diğer nedenler :

Türk halkı siyasal, sosyal ve ekonomik bakımlardan iki kategoriye ayrılmış olarak devam edegelmektedir. Bu iki kategoriye mensup olanların birkaç niteliğini belirtelim :

Birinci kategori : Kahir çoğunluk bu kategoridedir. Bu kategoriye dâhil insanlar, ağır geçim şartları altında inim inim inlemektedirler. Devletten, çalıştıkları yerlerden, tuttukları işlerden alın terlerinin, emeklerinin karşılığını alamazlar. Çoğu işsiz, barksız, topraksızdır. Yaşadıkları yerlerde elektrik, su yol, yoktur. Sağlık hizmetlerinden yoksundurlar. Çocuklarına iyi bir istikbal sağlayamazlar, sömürülürler, itilirler, kakılırlar, ezilirler. Sözün kısası, çileli ,yaralı, dertli, huzursuz ve tam anlamı ile kuyunun içindedirler.

İkinci kategori : Bunu ağalar, tefeciler, aracılar, vergi kaçakçıları, dış güçlerle işbirlikçiler.., kısa adı ile «tutucular koalisyonu» teşkil eder.

Bunlar, aşırı refah içindedirler. Kuyu içindekileri, iliklerine kadar sömürmektedirler, Türkiye'nin bağımsızlığını, siyasal, sosyal istikametinde dönüştürmüşlerdir. 1969 seçimlerinde de görüldüğü üzere, çeşitli yollarla «milli irade» satın alırlar. Halka dönük 27 Mayıs Anayasa'sına kaşıdırlar. Türlü yollarla uygulanmasını önlemektedirler. Değiştirilmesi yolunda büyük çabalar harcamaktadırlar. 1950 — 1960 soygun döneminin özlemi içindedirler. Mümessillerini milletin başına geçirmek için yıllardan beri uğraşmaktadırlar. (Muvaffak olmuşlardır.) Devrimcilere düşmandırlar. 27 Mayıs'a karşıdırlar. Hayatlarında huzursuzluk nedir, görmemişlerdir. Yalnız 27 Mayıs'tan bu yana halkın kısmen de olsa uyanışı, devrimcilerin derli — toplu olmasa dahi, bağımsızlık ve düzenin değiştirilmesi yolundaki mücadeleleri huzurlarını kaçırmaktadır. Milletin huzuru bu beylerin huzuru ile ölçülegeldiğinden, «Millet huzursuzdur. Milletin huzuru sağlanmalıdır» sözleri, tutucular koalisyonunun huzursuzluğunu ve huzurunu hedef tuttuğu âşikârdır.

Görülüyor ki, CHP yöneticilerinin siyasal hakların geri verilmesi için ileri sürdükleri diğer nedenlerin kaynağı, tutucular koalisyonudur.

Bu kaynak o kadar kuvvetlidir ki, azınlığın çoğunluğu insafsızca sömürdüğü, azınlığın huzurunun milletin huzuru sayıldığı, Millî İrade'nin para ile satıldığı, siyasi partilerin yalnız tutucular koalisyonunun çıkarlarını savunduğu rejimi, tarihî bir lidere «cici demokrası» olarak ilân ettirebilmiş, karakterinin içinde yoğrulduğu devrimci kuruluşlara, daima yanında bulunduğu devrimcilere ağır hücumlar yaptırabilmiş, yıllarca sık sık açığa vurduğu değerli inançlarını ayakları altında üzüm çiğner gibi çiğnetebilmiş, geriye yönelen karşı — devrime lokomotiflik yaptırabilmiş ve sonunda da «vazifemi yaptım» dedirtebilmiştir.

Tanrı, bütün devrimcileri bu **kaynağın** câzibesinden korusun.

Türkiye'de seri hâlinde cereyen eden olaylardan çıkan sonuç : Tutucular koalisyonunun emir ve direktifleriyle hareket eden siyasi partilerimiz kanalı ile Türkiye'yi ne tam bağımsızlığa ve ne de çağdaş uygarlığa ulaştırmak mümkün değildir.

(1) Prof. Hüseyin Nail Kubalı, (Cumhuriyet gazetesi, 11 Kasım 1969).

DOĞAN AVCIOĞLU

TÜRK ORDUSU VE AMERİKA 1947-1969

VI — NATO'NUN KANATLARDAKİ ÜVEY ÇOCUKLARI

Büyük çabalar sonucu Nato'ya giren Türkiye, artık kendini güvenlikte sanmaktaydı. Cumhuriyetçilerin Eisenhower ve Dulles ile iktidara gelmesi ve Dulles'ın, düşman, klâsik silâhlarla da saldırsa nükleer silâhlarla topyekûn mukabele göreceğini açıklaması güvenlik duygusunu arttırmaktaydı. Daha önce Bradley ve Marshall gibi generaller, «Harbe henüz hazır değiliz» görüşündeydiler. Bu generaller, ancak Batı Avrupa'nın savunması için Genel harbi göze almaktaydılar. Bradley, «Avrupa ve ABD'ye saldırılmadıkça, Genel Harp yok» (1) diyordu. Dulles ise, 12 Ocak 1954'te, «Bizim seçeceğimiz noktalara, seçeceğimiz araçlarla derhal mukabil darbeyi indirmek»ten söz ediyordu. Saldırıyı önlemek için, «uçurumun kenarına gitme» politikasından dem vuruyordu. Savaşın ilk saatlerinden itibaren ABD'nin nükleer silâhları kullanacağını söylüyordu. Nato stratejisi de, «Üye devletlerden herhangi birine nükleer veya konvansiyonel silâhlarla bir tecavüz vâki olursa, Müttefikler buna, ellerinde bulunan nükleer silâhları da kullanarak mukabelede bulunacaktır» diye çiziliyordu. Bu politika, saldırganı caydırıcı nitelikte sayılabilirdi.

Gerçekte, o tarihlerde dahi Türkiye, tam bir güvenlik altında değildi. Batı Avrupa'ya karşı saldırıda, saldırganın topyekûn mukabele göreceği açıktır; ama coğrafyasıyla ittifakın diğer parçasından tecrit edilmiş Türkiye gibi kanattaki bir bölgede ABD ve Nato aynı tutumu gösterecek miydi? Daima akılda tutulması gerekli nokta, Nato'nun Batı Avrupa'nın güvenliği için kurulduğu, kanaatları bu açıdan değerlendirdiği idi. Amiral Sezai Orkunt'un sözleriyle, Nato, herşeyden önce, «Merkezi Avrupa'nın ve dolayısiyle Kuzey Amerika memleketlerinin güvenliklerini öngörür. Kanaatlar ise, merkezin emniyetini arttırıcı rol oynar. Paktın stratejistleri, merkez merkez bölgenin mümkün olabilecek şekilde güvenliğini sağlayacak esasları düşünür. Kanatlara da bu açıdan önem verir. Bu itibarla, kanat memleketler, daima paktın en az güvenlik garantisi altında bulunan uçlarıdır. **Bu kanatların elden çıkması** veya tecrit edilmesi, Nato'nun çekirdeğine hayatî maniyette bir zarar vermez.» (2).

«GRİ BÖLGELER» TEZİ

Kanatlara verilen bu ikinci derecede önem yüzünden, sertlik politikasının şampiyonluğunu yapan Dulles dahi, 27 Ekim 1957'de, ABD ve müttefiklerinin, «Mahalli bir takım anlaşmazlıkların vukuunda, genel bir savaşın meydana çıkışına sebebiyet vermekten kaçınmaları gerektiğini» ileri sürüyordu. Kissinger'e göre, topyekûn mukabele stratejisi dahi, ancak ABD'nin «kendi seçeceği yerlerde» kendi seçeği araçlarla kitlevi mukabelevi öngörüyordu. Savaşmaya zorlandığı bölgede bir taahhüdü kapsamıyordu. (3).

O tarihlerde amerikan stratejistlerin yazılarında, sınırlı savaş bölgeleri olarak düşünülen «gri bölgeler» deyimi sık sık yer almaktaydı. Kissinger, «Türkiye'den Malaya'ya kadar uzanan gri bölgeler»den söz etmekteydi. (4). Asya ve Orta Doğu'da Sovyetlere komşu bulunan ülkeler sınırlı savaş alanı olabilecekti. Kissinger, bu ülkelerin güvenliğinin dayandığı zayıf temeli şöyle açıklamaktaydı:

«Sovyetler Birliği'nin Güney çerçevesinde bulunan ülkeleri, katıldıkları askeri ittifaklardan, çok, onlara Sovyetler Birliği'nin yönelttiği baskının, Avrupa ve geri kalan Hür Dünya Ülkelerinde kaynakların hızlı bir seferberliğine yol açması ihtimali koruyacaktır. Sovyetler Birliği, saldırıyla elde edeceğinden daha fazlasını, öteki ülkelerdeki hızlı kaynak seferberliği dolayısiyle kaybedeceğini görmek korkusuyla saldırıdan vazgeçecektir» (5.) Kissinger'e göre, demek ki, Güney'deki bir Sovyet saldırısı, Batı ülkelerini «kış uykusun»dan uyandırabilirdi ve Sovyetler, Batılılar uykudan uyanmasın diye, saldırıdan kaçınırlardı.

Bir ülkenin güvenliğinin böyle ihtimallere dayandırılamıyacağı açıktı.

NATO, KARS VE ARDAHAN İÇİN DÖVÜŞÜR MÜ ?

Kitlevî mukabele stratejisinin benimsendiği yıllarda dahi bu nedenlerle Türkiye'nin güvenliği tam olmaktan uzaktı .Nitekim, 1956 yıllarına doğru Nato içinde de, «mahallî hasmane «harp» görüşleri ortaya atılmaya başlandı. Bu görüşler daha çok Avrupalı Nato üyelerinden gelmekteydi. Daha işin başında Norveç, Danimarka, Hollanda, ve Belçika gibi küçük devletler, «Sovyet tehlikesine en fazla ve ağır şekilde mâruz bulunan Türkiye'nin Nato'ya katılması hâlinde, Sovyetler'in sert tepki göstererek hemen bir savaş yoluna gitmesinden» çekinmişler (6) ve Türkiye'nin Nato'ya alınmasına karşı çıkmışlardı. Şimdi de Türkiye yüzünden, topyekûn bir savaşa sürüklenmekten korkuyorlardı. Nato, bu nedenle, «mahalli hasmane harp» tezini geliştirdi. Sızma, hudut ihlâlleri, bölgesel harp, genel harp diye dörtlü bir ayırıma gitti. Bu görüşe göre, ilk üç halde, genel savaşa yol açabilecek bir mukabeleden kaçınmak gerekliydi. Nato stratejistleri, «Bir sızma, bir hudut ihlâli karşısında nükleer silâhlara sarılmak çılgınlık olmaz mı?» diyorlardı.

CHP Nato Raporunda bu durub, şu sözlerle belirtilmiştir: «1956 yılında verilen politik direktife göre, Amerika, İngiltere ve Fransa'dan müteşekkil askerî komite, Nato savunma stratejisini gelişmiş olarak ortaya getirdi. Fakat kanatlarda beliren savaş tehlikesi, Nato'nun kanat dışı ülkelerini endişelendiriyordu. Bu nedenle, «**İttifak, Nato üyelerinden birine veya birkaçına yapılacak tecavüzün bir genel harp sebebi olmadan evvel sızma, yeraltı hareketi veya mahallî harp şekillerinden biri olup olmadığını tetkik etmelidir»** görüşünü ileri sürdü. Nato'da görevli Türk askerleri bu görüşe karşı çıktılar. Askerler, «İleri sürülen dört şıkkın açık tanımını yaptıralım Mahalli harp nedir, kesinlikle bilelim» diyorlardı. Askerlerin görüşüne göre, «mahalli harp, Berlin'de de olabilir, Türkiye ve Yunanistan'da da olabilirdi. Bulgaristan, Yunanistan'dan Doğu Trakya'yı isteyebilirdi. Ermenistan ve Gürcistan, Türkiye'den toprak talebinde bulunabilirdi. Bunlar mahallî harp sayılacaktı. Ufak kuvvetlerle çatışma olursa kendimiz halledeτiz, ama saldırının dozu mahallî savunma gücünü aşarsa Nato ne yapacak? Bunun ölçüsünü bilmek istiyoruz. Saldırgan Trakya'dan girdi. Ne zaman durduracaksın? Denize inince mi».

TOROSLARIN GERİSİNDE SAVUNMA

İşte Genelkurmay'ın düşünen beyinleri, daha 1956 yılında, Nato'nun Türkiye'nin güvenliğini korumasından şüpheye düşerek, mücadeleye koyuldular. Net tanımlamalar yaptırmak istediler. Fakat başta ABD, öteki Nato üyeleri, oyalayıcı cevaplar verdiler, net bir tanımlama yapmaktan ısrarla kaçındılar. CHP Nato Raporundaki sözlerle, «Türkiye, mahallî harp teriminin açıklanmasını istedi. Fakat bu açıklama günümüze kadar yapılmamıştır. **Nato üyeleri arasında genel eğilim, kanatlarda bir savaş olmamalıdır, şeklindeydi. Eğer kaçınılması mümkün olmazsa, küçük tâvizlerle önlenmeliydi.»** Kanatlarda savaşı önlemek için gerekli tâvizler, elbette Türkiye'nin sırtından verilecekti. Kars ve Ardahan'ın istenmesi, Nato'nun sağ kanadında bir savaşı göze almaya değmezdi. Nato'nun görüşü böyleydi. Askerler buna karşı çıkıyorlardı. Fakat «Sam Amca'dan dolar almak, bunun dışında ne isterse evet demek» politikasını izleyen Menderes Hariciyesi, askerleri, Nato içindeki [illegible] desteklemedi. Hariciye, «Avrupa seyirci kalsa bile, mademki Amerika savunur. Bu yeterlidir» görüşünü savunmaktaydı. Peki, Amerika bizi nasıl savunacaktı? Nato'da uzun yıllar görev yapmış bir Türk Generali, bu konuda bize şunları söyledi «Sovyetler'in Anadolu'da büyük kara ve hava üstünlüğü var. O tarihlerde Kara üstünlüğü üç, hava üstünlüğü beş kat idi. Şimdi daha da artmıştır. A.B.D. Türkiye'de bir köprübaşı tutmayı düşünmüştür. Bu köprübaşı, denizlere bitişik yerde olmalıdır. Bu, İzmir olamaz, hinterlandı açık. Torosların çevrelediği Çukurova uygun. Toros tutulursa, savunması kolay. Asker getirmese bile emniyetli takviye malzemesi gelir. İncirlik üssü, bu fikirlerin sonucu kuruldu. Bu görüş hâlen de yürürlüktedir.

Çok korkarım ki, Türkiye bir tehlikeyle karşılaşırsa, ABD en çok İncirlik'e iki tümen indirir. Daha öteye gitmez. Amerikalıları gören Ruslar da Toroslarda durur. Ülke ikiye ayrılır. Bu durum, İkinci Dünya Savaşından sonra birçok ülkenin başına geldi.»

İşte politikacıların «Var mı yok mu Nato» edebiyatının gerisinde, Genelkurmay'ın düşünen beyinlerini hiç de iyimserliğe götürmeyen böyle acı gerçekler yatmaktaydı. Nato'nun Türkiye'yi ne ölçüde koruyacağı «Kitlevî mukabele» günlerinde dahi, tartışmalı bir konuydu. «Esnek mukabele» stratejisinin benimsenmesiyle, bu belirsizlik iyice artmıştır.

Gelecek Yazı :
NATO İÇİNDE MÜCADELE ŞİDDETLENİYOR

(1) Kissinger, Nuclear Weapons and foreign policy, s. 47

(2) Nato, Millî Güvenlik ve Otesi, Cumhuriyet, 12.4.1968.

(3) y.a.g.e. s. 242.

(4) y.a.g.e. s 151.

(5) Kissinger, The Necessity for Choice, s. 106.

(6) Dr. Cengiz Kürşat, Belgelerle Türk Tarihi dergisi, Sayı: 25, s. 7.

TARİH

BUĞDAY YÜKLÜ AMERİKAN GEMİLERİ VE İHTİLALCİLİK

1961 seçim sonuçları hayal kırıklığı yaratınca, 21 Ekim'de müdahele kararı alınmıştı. İnönü ve Sunay'ın çabalarıyla müdaheleden vazgeçildi. Karardan dönüş genç subaylar arasında huzursuzluk yarattı. **Osman Deniz,** bu huzursuzluk günlerinde Vali Korgeneral Refik Tulga ile aralarında geçen bir konuşmayı anlatıyor :

«21 Ekim 1961 protokolü» sonuçsuz kalınca, İstanbul çevresindeki subayların tansiyonu yükselmişti. Kumandanlar durumu yatıştırmak için sık sık toplantılar yapıyor ve subaylara tavizler veriyorlardı. Bu meyanda Akademiler Konferans Salonunda da bir toplantı yapılmış ve General Faruk Gürler, üstü örtülü ifadelerle bir konuşma yapmıştı. Ayrıca Kara Akademisinde Kurmay Albay Recai Baturalp öğretmenlerle bir toplantı tertipleyerek, Ankara'daki olayları maskeli ifadelerle izaha çalışmıştı. Öğretmenlerden bâzıları birçok hususun karanlıkta kaldığını söylemişler, açıklığa kavuşmak için geniş bilgi istemişlerdi. Bu gibi istekler karşısında Recai Baturalp, «Fazla bir şey bilmiyorum» demek zorunda kalmıştı. Bilâhare ben de konuşarak, «Maiyetinizdeki öğretmenler, bir kurmay subay olarak ve güvenilir insanlar kabul edilerek bilinen gerçeklerin açıklanmasını istemeleri haklarıdır. Olup biten herşeyin açıklığa kavuşturulması gerekir» demiştim. Fakat herhangi bir açıklama yapılmadan toplantı dağılmış ve bilâhare Kumandan Recai Baturalp beni odasına çağırarak, «Biz hata etmişiz, sen Ankara'daki faaliyetlerde çalışmışsın, bunu yeni öğrendim, bundan sonra toplantılara İstanbul'da iştirak edeceksin. Toplantıda o şekilde çıkış yapman doğru değildi» şeklinde konuşmuştur.

Böyle karışık bir ortamda her kumandanın nabzını dinlemek mümkündü. Protokolden vazgeçilmiş olmasını genellikle tasvip etmez görünüyorlar ve öncelikle Cemal Tural'ı suçluyorlardı.

Bir defa da Vali Korgeneral Refik Tulga ile temas etmeyi ve onun protokolü tanzimdeki rolünü düşünerek son durum hakkında kanaatlarını almak istiyorduk. Ortada dolaşan şayialara göre, Refik Tulga'nın Cemal Tural ile arası iyi değildi. Resmi münasebetlerin dışında birbirinden kopmuş davranışları mevcutu.

Bu düşüncelerle o zaman Hal Müdürlüğü görevini yapan Topçu Binbaşı Turgut Budak ile birlikte kendisini makamında ziyaret ettik. İntilâlden sonra sivil görevlerde birlikte çalışmanın alışkanlığı ile ve kendisine güvendiğimiz bir kişi olarak hürmete lâyık görüyorduk. Ziyaretlerimize normal bir nezaket ziyareti havası vermiştik. Kısa sohbetimiz arasında 21 Ekim protokolünden vazgeçişin sebeplerini öğrenmek istediğimizi ihsas ettik. Başlangıçta durumdan habersiz olduğu intibaını yaratmak istediği görüldü, fakat «kendisinin imzası olduğu» ifade edilince kaçamaklı konuşmaktan vazgeçti ve **«Iyi ki karar tatbik edilmedi. İstanbul'un ekmeğini Amerikadan tedarik edilen buğdayla temin ediyoruz. Buğday yüklü Amerikan gemileri Okyanustan geri dönebilirlerdi. Şimdi Ofis'e telefon edeyim, bakın kaç günlük unumuz vardır»** dedi ve biz hayretler içinde kendisini dinlerken Ofis'e telefon ettiler ve «Bakın, 28 günlük unumuz varmış» dediler.

SİNEMA

ATATÜRK'Ü YASAKLAMAK ?

Atatürk'ün ölümünün 31. Yıldönümü dolayısıyle Ankara Televizyonu özel bir anma programı düzenlemişti. Programın ağırlık noktasını bir açık oturum ile bir Atatürk filmi meydana getiriyordu. Ancak programın yayımlanmasıyle birlikte kıyamet de koptu ve olaylar şöyle gelişti: Açık oturum ile film bazı kişilerin hoşuna gitmedi. TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak'ın evine telefonlar yağmaya başladı. Akıllevve bazı yurttaşlar programda «komünist propagandası» sezinlemişlerdi, programın kesilmesini istiyorlardı. Öztrak televizyona giderek filmi yarıda kestirdi, o ana kadar yayımlanmış olan konuşma bantlarını, filmleri toplayıp evine götürdü. Ertesi gün, TV Program Dairesi Başkanı Mahmut Tali Öngören'in idari yetkileri geçici olarak kaldırıldı; Öngören ile programı hazırlayanlar için idari soruşturma açıldı. Buna Ankara savcılığının adli soruşturması eklendi. AP'li bir milletvekili, başbakan tarafından cevaplandırılması isteğiyle bir soru önergesi verdi (filmi Rusların çevirdiği, filmin gösterilmesini Atatürk'ün yasakladığı doğru muydu? Oturumdaki konuşmalar Atatürk'e, cumhuriyete, devlete hareket değil miydi?...) Bazı gazetelerde TRT ve TV yaylım ateşine tutuldu. «Tanınmış hayırsever» (her halde yeni bir ünvan bu) Ahmet Andiçen Cumhurbaşkanına, başbakana, Milli Güvenlik Kurulu'na telgraflar çekerek «komünizm propagandası için hazırlanmış programı» lânetledi. Senatoda bazı AP'li üyeler aynı nitelikte konuşmalar yaptılar. Öngören, TRT'deki İdari Soruşturma Komisyonu'na ifade verdi. «Türk Sinematek Derneği» Ankara üyeleri bir bildiri yayımlayarak filmin yarıda kesilmesini ve ileri sürülen suçlamaları protesto ettiler. Film ve açık oturum bantları bilirkişi heyetine verildi.

«ANKARA TÜRKİYE'NİN KALBİDİR»

«Atatürk'ü anma gününe yakışmadığı», «komünizm propagandası yaptığı» ileri sürülüp «gösterilmesinin Atatürk tarafından yasaklanıp yasaklanmadığı» sorulan «Ankara, serdçe Turtsii — Ankara, Türkiye'nin kalbidir», gerçekte Atatürk'ün yakın ilgisi sayesinde gerçekleştirilmiş bir film idi. Cumhuriyetin onuncu yıldönümünün parlak törenlerle kutlanması sırasında, kalabalık bir heyetle bu törenlere katılan zamanın Sovyet Savunma Komiser (Bakanı) Mareşal Voroşilov'la birlikte, tanınmış iki Sovyet sinemacısı Sergey Yutkeviç ve Lev Arnştam da, Türk devrimiyle ilgili bir belge — film çevirmek üzere çağırılmışlardı. Yutkeviç ile Arnştam, Atatürk Türkiyesinin ve Türk devriminin sembolü olarak gördükleri Ankara'yı, Ankara'nın bu devrim içindeki yerini anlatan filmlerini «Matbuat Müdürlüğü» nün (şimdiki Turizm ve Tanıtma Bakanlığı) geniş destek ve yardımlarıyle meydana getirmişlerdi. Başbakan İsmet İnönü'nün Türk — Sovyet dostluğunu öven bir konuşması ve Atatürk'ün ünlü onuncu yıl söylevinin en güzel kaydıyle de süslenen filmin kopyaları 1934'te Türk hükümetine hediye edilmiş, çeşitli vesilelerle gösterilmişti.

«Ankara, Türkiye'nin kalbidir», yasaklanmak şöyle dursun öylesine geniş ilgiyle karşılanmıştı ki, bundan cesaret alan yeni kurulmuş bir özel filim şirketi, aynı nitelikte bir filim meydana getirmek istemiş, bunun için de yine Sovyetler Birliği'ne baş vurmuştu. Bu kez, Türkiye'ye, kurgu filmlerinin yaratıcısı ve en iyi sanatçılarından Bayan Ester Şub geldi ve 1934'ten 1936'ya kadar çalışarak «Türk inkılâbında terakki hamleleri» adlı belge — filmi meydana getirdi. Bu filim, bazı aksaklıklarına rağmen, Türkiye'nin padişahlıktan Cumhuriyete geçişini ve Atatürk devrimlerini en iyi ortaya koyan bir yapıttı. Nitekim 1937 başında piyasaya çıkarılan «Türk inkılâbında terakki hamleleri», sonradan bu konuda çevrilen bütün filimlere kaynak oldu, hatta iki yıl önce K.K Foto — Film Merkezi'nin hazırladığı «Atatürk» filminde bile Bayan Şub'un bu filminden birçok sahne aktarılmıştı. Yutkeviç ile Arnştam'ın «Ankara, Türkiye'nin kalbidir» filminin 1937'den sonra geniş ölçüde gösterilmemesinin nedeni de yine Bayan Şub'un bu filmiydi, çünkü Şub'un filmi, zaten Yutkeviç ile Arnştam'ın filminin birçok sahnelerini kapsıyordu.

Öte yandan, bütün bu çalışmaların sonunda ortaya çıkan bir gerçek vardı, o da şuydu: Atatürk ve Türk devrimlerinin filim olarak vaz geçilmez belgeleri bugün ancak iki kaynaktadır: K.K. Foto — Filim Merkezi ve Sovyet Filim Arşivi. Birinci kaynağın filmleri Ankara televizyonunda sık sık gösterilmişti. Ankara televizyonu bu yılki anma programında Atatürk ve devrimlerini seyircinin bilmediği daha değişik bir filimle göstermek amacıyle ikinci kaynağa baş vurmakla görevini yapmıştır.

SANSÜRLÜ ATATÜRK

Gerçekte, Cumhurbaşkanı Sunay'ın kalabalık bir heyetle Sovyetler Birliği'ne dostluk gezisi yaptığı bir sırada, bazı çevrelerce girişilen kampanyanın nedenleri başkadır. Nedenlerden biri, TRT ve TV'ye karşı öteden beri yürütülen kampanyada yeni bir malzeme bulmak umududur. Bunun için gerçekler çarpıtılmış, değiştirilmiş, şişirilmiş olarak okuyucu ve seyirci önüne sürülmüştür. Ama bundan daha önemli bir neden, bazı çevrelerin kendilerine göre biçtikleri bir Atatürk'ü, sansürlü bir Atatürk'ü halka sunmak; buna aykırı düşen görüşleri yasaklamak kaygısıdır. En belirgin örneği, talihsiz Menderes'in daha iktidarının ilk haftasında Atatürk devrimlerini «millete mal olmuş ve olmamış» diye ikiye ayırarak verdiği bu «sansürlü» Atatürk o zamandan beri gittikçe genişleyerek günümüze kadar gelmiştir.

Üstelik, ne hikmetse, bu sansür, Atatürkçülüğün temel direklerini kapsamaktadır: Ulusal kurtuluş savaşçısı Atatürk mü? Sansür. Bağımsızlıktan yana Atatürk mü? Sansür. Emperyalizm düşmanı Atatürk mü? Sansür. «Mazlum milletlerin kurtuluşu» ndan yana Atatürk mü? Sansür. Devrimci Atatürk mü? Sansür. Laik Atatürk mü? Sansür. Devletçilikten yana Atatürk mü? Sansür. Barışsever Atatürk mü? Sansür. Uzayıp gider bu liste, Bursa söylevinden tutun da Atatürk'ün bazı resimlerine kadar... Onun için, 10 Kasım 1969'da Ankara TV programı için açılan kampanya, gerçekte Atatürk'ü yasaklama çabalarının yeni bir belirtisinden başka bir şey değildir. 10 Kasım 1969'da Atatürk'e asıl saygısızlığı da, bir televizyon programını TRT hakkındaki niyetlerini gerçekleştirmek için kullanmaya çalışanlar, sansürlü bir Atatürk sunulmasından yana olanlar, Atatürk filminin yayımını yarıda kestirenler, sonra da bir yalan kampanyasına girişenler işlemişlerdir.

Nijat Özön

«HALKI SİLÂHLANDIRMA»

Felâketten (27 Mayıs'ı kastediyor) az önce bir gün, en gözde bakanlardan Samet Ağaoğlu ile konuşuyordu. Ağaoğlu şu görüşü ileri sürdü :

— Aziz Başbakanım, sıkı yönetimi sürdürmekle, yalnızca orduya başvurmuş oluyorsunuz. Oysa sivil güçlere çağrıda bulunabilirsiniz.

Menderes birşey söylemediğinden Ağaoğlu devam etti:

— Müsaadenizle belirteyim ki, bu tutumu tamamen paylaşmıyorum. Zira yerli yersiz müdahale etme alışkanlığıyla, ordu birgün bize karşı da ayaklanabilir. Orduya karşı direnebilecek hiçbir örgütlenmiş güce sahip değiliz

—Doğru, dedi Menderes. Ben ne Mussolini'nin faşist karabiniyerlerine, ne de Hitler'in S.S.'lerine sahibim. Ama bütün halk benimle birlikte.

Başgil'in yorumu : Zavallı Menderes! Ne saflık! Ha halka güvenmişsin, ha bir karınca sürüsüne...

[Prof. Ali Fuat Başgil, de Révolution Militaire de 1960 en Turquie (ses origines) S. 1871

Zorlu, Polatkan, Ağaoğlu, Menderes, Kalafat ve Zeytinoğlu Meclis'te.

ZAMANIN İSTANBUL ŞEHREMİNİ VE OLAYLARIN GÖRGÜ TANIĞI EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN'IN HATIRALARI

31 MART OLAYI

(6) **HAREKET ORDUSU KUMANDANININ DA KATILDIĞI YEŞİLKÖY TOPLANTISINDA ABDÜLHAMİT'İN TAHTTAN VE HİLAFETTEN DÜŞÜRÜLMESİ KARARLAŞTIRILDI**

Keyfiyeti ben oradan telefonla polis müdürlüğüne ve Zaptiye Nezaretine tebliğ ettim. Ahvale nazaran artık benim İstanbul'da kalmam tehlikeli olduğu gibi Hareket Ordusunun bir an evvel İstanbul'a gelmesini temine çalışmak üzere Yeşilköy'de Sadaret Tercümanı Hayrettin Nedim Beyin köşküne giderek Hareket Ordusu Kumandanı ile görüşmek istediğimi kendisine bildirdim. Kısa bir müddet sonra bir zabit gelerek Mahmut Şevket Paşa Selânik'ten buraya gelmiş olduğundan şimdi benimle görüşmek için Hayrettin Beyin köşküne geleceğini söyledi. Müteakiben Mahmut Şevket Paşa, Pertev Paşa, (General Pertev Demirhan) oraya geldiği gibi Yeşilköy'de oturan sâbık Nafia Nazırı Köse Raif Paşa da bizi iltihak etmişti. İstanbul'un halihazırda her türlü fena hadiselere müsait olduğu için hareketlerinin tacili elzem olmakla beraber ordunun «zat-ı şahane» hakkında hürmet ve ona sadakatten başka bir his ile mütehassis olmadığı yolunda ilânlarla teminatı mütezammın her nevi fesatlardan husule gelecek kötü hadiselere meydan vermemkede alınması gerekli tedbirler cümlesinden bulunduğunu söyledim. Hemen orada Pertev Paşa tarafından yazılan telgrafları Mahmut Şevket Paşa imza etmiştir.

ABDULHAMIT'IN TAHTTAN INDIRILIŞI

Ben artık İstanbul'a dönmedim. Uç gün sonra bütün Nazırlarla Sadrazam Sait Paşa, Ayan ve Mebusan Yeşilköy'e gelerek 1909 Nisanının Birinci Salı günü saat altıbuçukta Umumi Milli Meclis halinde toplanarak okunan ve Şeyhülislam Mehmet Ziyaeddin Efendi tarafından imza edilmiş bulunan şer'i fetva gereğince Sultan Abdul hamidi Sani'nin Hilafeti Islamiye ve Saltanatı Osmaniyeden iskat, meşru veliaht Mehmet Reşat Efendinin Beşinci Sultan Mehmet ünvaniyle makamı hilâfet ve saltanata iclasına bilittifak karar verilmiştir.

Ertesi gün heyeti vükela, Ayan ve Mebusan Meclisleri azalarıyla beraber Istanbul'a avdet ve Sirkeci garından doğruca Harbiye Nezaretine gidilerek oradaki büyük salonda Beşinci Sulta Mehmete biat töreni icra kılınmıştır.

HAREKET ORDUSUNUN BILDIRISI

31 Mart hadiselerinin gösterdikleri lübum üzerine Istanbula gelen Hareket Ordusu Kumandanının «Istanbul ahalisine başlığıyla neşrettiği beyanname tarihi bir vesika olduğundan buraya aynen nakline lüzum gördüm:

HAREKET ORDUSU KUMANDANININ İSTANBUL HALKINA BEYANNAMESİ

1 — Millet senelerdenberi icrayı mezalim eden kuvve-i istibdadı parçalayarak hükümeti meşruayı meşruteyi tesis eti. Bu kansız inkılâbı mesuttan mutazarrır olan edanî, gayri meşru bir surette temini menfaatlerine hadim olan hali sâbıkın iadesi için bin türlü hile, ve desais ve denaete müracaat ederek hükümeti meşruayi meşrutemizi zahnedar etmek, istedi ve bütün âlemi insaniyetin talin eylediği Istanbul Faciasının hudüsüne sebebiyet vererek masum kanlar döktü.

2 — Millet hayat ve ikbalinin kafil-i yegâânesi olan Kanunu Esasimizin ayaklar altına alınmak istenildiğini gördü ve bu harekatı denaetkâranenin müsebbibi aslilerini tedip etmek lüzumunu takdir ederek heyeti umumiyesiyle Istanbul üzerine yürümeye karar verdi. Ilk kuvvei icraiye olmak üzere işte bizi, Istanbul surları karşısında gördüğünüz bu Hareket Ordusunu buraya gönderdi.

3 — Hareket Ordusunun maksat ve vazifesi hükümeti meşruayı meşrutemizi hiçbir kuvvetin sarsamayacağı surette tarsin etmek ve sırf kuvveti şeriatı gara ile müeyyet bulunan kanunu Esasinin fevkinde hiçbir kuvet olmadığını ve olamayacağını ispat eylemek ve meşrutiyeti meşruamızın istikrarından memnun olmayan vatan ve millet hainlerine son ve kati bir dersi intibah vermektir.

4 — Mazlûm ahali ve bitaraf etrât tamamiyle himaye edilecektir. Ancak muharrikler, müfsitler ve müşârikler behamahâl lâyık olacakları tedibatı kanuniyeden kurtulamayacaktır.

5 — Heyeti fazılayı ilmiye sertacı ihtirâmı iptihacımızdır. Fakat melânet ve temini menfati âdiye ve şahsiye maksadiyle yalandan kisvei ilmiyeye bürünerek dini şerifi Muhamediyi tezyif ve istihfaftan çekinmeyerek teşmili mefsedete kalkışan bir takım hafiyeler, menfaatperestler elbette muktezayı şer'e ve kanuna göre muamele görmekten hâlas edilemeyeceklerdir.

6 — Millet mebuslarının ve bu muhterem mebusların şayanı itimat görüp itihaz ettikleri Heyeti vükelânın hayatları ve Kanunu Esasinin kendilerine bahşeylediği hukuk ve nüfuz ve selâhiyetleri tamamiyle ve kemaliyle temin ve sükûn ve sürûr umumi katiyen istihsal edilecektir.

7 — Selâmeti vatan ve saadeti milliyemizin istilzam eylediği bu icratı askeriyemiz esnasında memleketin inzibatı dahili ve sükûnet tammesini ve cümlenin muhafazai hayat ve malini temin için her türlü tyedabirin ittihazına tevessül edilmiştir.

8 — Muhterem süfera ve bilcümle misafirini ecnebiyenin bihuzur olmalarına meydan verilmeyecektir.

9 — İstanbul vakai faciasında kanları dökülen şuhedanın ervahı muazzaması karşasında hesap vermeye. dücâri havf ve hasiyet olmaya mahkûm olanlar ancak bu faciayı hûn—ālûdun failleri muharrik ve müşerikleridir. Bu hakikatı herkes bilmeli ve teâş ve heyecana kapılınayıp müsterih olmalıdır.

6 Nisan 1325

Hareket Ordusu Kumandanı Hüseyin Hüsnü.

BITTI

HALK OYUNCULARI TEKRAR TUNCELİ'YE GİDİP OYNAMALI

Güngör Dilmen

Bu ülkenin kaç Anayasası vardır ki, bir oyun başkentte aylarca oynar, sonra başka bir ilimizde, hükûmet temsilcilerinin indi yasağı ile oyun sahneden kaldırılmak istenir ve oyuncular alçakça saldırıya uğrar?

Tunceli halkının çağrısı ile Halk Oyuncuları yeniden Tunceli'ye gitmeli, ve «Pir Sultan Abdal»ı oynamalı ki Türkiye'de oyun yasaklamanın çıkar yol olmadığı hükûmet dalkavuklarınca anlaşılsın.

ÇORUM KÜLTÜR MERKEZİ

Yapıya yedi yıl önce başlanmış, iki milyon yediyüz bine çıkmış, 517 rahat koltuğu var. Gerçekleştiren Çorumlu bir tiyatro, ışık ve teknik donanımı da gayet modern. Sonra seyirciler kadar oyuncuların da rahatı düşünülmüş, düzenli değisme ve makyaj odaları, duşları var, lükse kaçmayan kullanışlı bir mimar: Turan Ilgaz.

Evet, Orta Anadolunun bu hareketli ilinde, Çorum'da, güzel bir tiyatro gezdik. Yakında düzenlenecek bir kültür şenliği, folklor ve tiyatro gösterileriyle halkın hizmetine açılacakmış.

Bu bilgileri aktardıktan sonra, Çorum Kültür Merkezi'nin geleceği hakkındaki kaygılarımızı belirtelim: Tiyatroya kim sahip çıkacak? Yıllardır sürüncemede kalan «Bölge Tiyatroları» tasarısı gerçekleşebilseydi Çorum, Orta Anadolunun en ideal tiyatro merkezlerinden biri olurdu. Devlet Tiyatrosu derseniz, ilgilenir mi Çorum Kültür Merkezi ile? İstanbul Kültür Sarayı ile ilgilendiği ölçüde? Tiyatro, Çorum Halk Eğitim Merkezi'nin malı. Yöneticiler, elde böyle bir yapı olduktan sonra bunun azbuçuk bir gelir kaynağı olmasını istiyorlar. Oysa Devlet Tiyatrosu'nun ileri sürdüğü taşıt ve yolluk giderleri tiyatronun gişe gelirini yutacak ölçüdeymiş. Çorumlu yöneticiler daha şimdiden «Yoksa şunu sinemaya mı çevirelim?» diye düşünüyorlar. Çorumda sinema salonu zaten azmış .Verirsin müstecire o da dayar Amerikan filimlerini, göz yaşartıcı yerli filimleri, Halk Eğitim Merkezi de tıkır tıkır işleyen bir gelir kaynağına sahip olur. Ama tiyatronun kuruluş amacı da suya düşer.

Çorum gençliğinin ve sanatseverlerinin bu güzel tiyatroya sahip çıkmalarını dileriz.

TÜRK DİL KURUMU ÖDÜLLERİ VE «ŞEREFİYE»

Bu yıl yalnız şiir, hikâye ve çeviride değerlendirme yapıldı, tiyatro alanında hiçbir ödül verilmedi. İlle bir oyun arayıp bulmak, ona ödül vermek tabii gereksiz; sâdece gereksiz değil, zararlıdır. Bu konuda kıskançlık, cömertlikten iyidir. Ancak, değerli bir yapıtın gözden kaçmış olması da jüri üyelerine bağışlanamaz .Yarışmaya katılan öbür oyunları bilmiyorum, yalnız Başar Sabuncu'nun «Şerefiye» adlı oyunu gerçekten gözden kaçmış diyeceğim.

Amerika'da Lozan Tartışmaları

BAKAN HUGHES, MİLLÎ KURTULUŞ SAVAŞINI BAŞARAN KEMALİSTLERE «KATİLLER» DİYOR VE AMERİKA, «HALİFEYİ KOVAN MACERACILAR» DİYE NİTELEDİĞİ KEMALİSTLERİN «İSTANBUL'U ELLERİNDE TUTAN DİN ADAMLARI TARAFINDAN ALAŞAĞI EDİLMESİ» UMUDUNU BESLİYOR

(6)

Belki Dr. Barton Anlaşmanın lehinde konuşacaktır. Ancak Dr. Barton'dan sormak isterim: Bu masada oturan Mr. Everett P. Wheeler'e yazdığı bir mektupta böyle bir Anlaşmanın asla onaylanmıyacağı kanısında olduğunu yazdığı gerçek değil midir? Ve bugün bir misyonerin oğlu olan Columbia Universitesi Profesörü Hamlin'i ve gene bir misyonerin oğlu olan bu şehrin tanınmış avukatlarından Mr. W. Jessup'ı dinleyeceksiniz. Bunlar Türkiye'deki Amerikalıların haklarını tanımayan, gazetelerin elimdeki makalelerinde belirtildiği bi, okullara konan muazzam vergileri ödemeye mecbur tutan bu Anlaşmanın karşısındadırlar.

YMCA kapatılıyor. İstanbuldaki YMCA Ankara Bakanlığı tarafından kapatıldı. Giriş kapıları mühürlendi ve sekreterlerin içeriye girmeleri yasaklandı.» Mükemmel gazete New York Times dan okuyorum.

Daha Anlaşma Senatoya tevdi edilmeden Türklerin bu müesseselerle ilgili haleti ruhiyeleri işte böyledir. Şayet Hrıstiyan halkı eğitmek istiyorsak Türkiye dışına çıkmamız gerekir, çünkü sağ kalanlar dışarı sürülmektedir.

Bu memleketten Türkiye ye giden misyonun başkanı General Harboral'ın da söylediğine göre 800 bin Ermeninin erkek kadın ve çocuk demeden soğuk kanlılıkla kılıçtan geçirilmiş olduğunu tasavvur edebiliyor musunuz? Ve biliyor musunuz ki, Türkler Küçük Asya'dan dalga halinde gelip Izmir'i yaktıkların da belki bir milyon Rum Türklerin zulüm ve vahşetine kurban gitmiştir.

Oyleyse bu Hükümetle, Bakan Hughes'ın kısa bir süre önce Plaza Otelinde yaptığı konuşmasında kaatiller olarak tanımladığı bu insanlarla bir anlaşma yapmak için bu acele nedir? Hatta politika bakımından da beklememiz daha doğrudur. Bu, herhangi bir rejimin değil, fakat iktidarı eline geçiren bir maceracılar grubunun rejimidir. Dinlerinin başı olan halifeyi ülkelerinden kovdular ve Istanbul'u ellerinde tutan genç Türkler ve Müslüman din adamları bir gün bu maceracılar yerine başka bir hakimiyet kurulmasını sağlayacaklardır. Gelirleri giderlerinin çok altındadır. Anadolu halkı açtır. Bir değişme olacaktır. Niçin beklemiyelim? Niçin Türk Hükümetinin, Büyükelçi Straus'un dediği gibi adaleti en yüksek fiyatı verene satmayan bir hukuk düzeni kurup da oradaki vatandaşlarımızın bir miktar korunmasının sağlanıp sağlanmıyacağını görmeliyim?.

Bizim bir millet olmamızdan 19 yıl sonra İspanya ile bir anlaşmamız yoktu Başkan Buchanan Rusya ile bir anlaşmayı 52 yıl önce imzaladı. Son yıllarda nasıl uzun bir süre Meksika Hükümetini tanımadığımızı hepiniz biliyorsunuz. Oysa, Amerikan vatandaşlarının Meksikada Türkiye'den çok fazla korunacak çıkarları vardır.

Yunanistanı henüz tanımamış durumdayız ve Yunanistan yıllarca tanınmamıştır. Borçlarını ödemedikleri için Sovyet Hükümetini tanımayı hâlâ reddediyoruz. Oyleyse bu kaatiller Hükümetini niçin tanımak zorunda olalım? Bu acele nedir? Bekleyelim, davranışlarının neler olacağını görelim. Hükümetlerinin yaşayıp yaşamıyacağını görelim. Kemal Paşanın kan dökücü kaatillerinin Hükümetini tanımak için acele etmeyelim (Alkışlar).

Başkan: Büyük Elçi Gerard bana büyük bir lûtufta bulundu Kendilerine ayrılan zamanı birbuçuk dakika aştı. Şimdi yaptığım hesaba göre bu mükemmel örnek bütün konuşmacılar tarafından izlenirse ve başkan parlak müdahelelerden sarfınazar ederse, esas tartışmayı bize ayrılan birbuçuk saat içinde bitirebileceğiz.

Bundan sonraki konuşmacı zannedersem bazı noktalarda Büyük Elçi Gerard'la ayrı fikirde olacak. Size Columbia Universitesinden «Türkiye, Büyük Devletler ve Bağdat Hattı»nın yazarı Prof. Edward Mead Earle'ü takdim ederim. Kendisi Lozan Anlaşmasıyla ilgili bir çok soruları özel olarak incelemiştir. (Alkışlar).

PROFESOR EARLE — Sayın Başkan, doğrudan doğruya söz konusu Anlaşmanın özelliklerinin tartışmasına geçmeden önce Mr. Gerard'ın izniyle kendisinin birkaç sözü hakkında birkaç şey söylemek isterim. Iki hafta kadar önce YMAC'nın Istanbul Şubesinin ve Istanbuldaki Hemşirelik Eğitim Okulunun Türk makamlarınca bir süre kapattırıldığı gerçek olmakla beraber. Dışişleri Bakanlığından iki gün önce bildirildiğine göre adı geçen kurumlar yeniden açılmıştır. Halen Türkiye'de Türk makamlarının aldığı tedbirler sonucu olarak kapıları kapalı olan hiç bir Amerikan kurumu bulunmamaktadır.

(Sonu var)

ÖNCE

LONDRA'DA AVARELİKLER

«Londra'da Avarelikler» ardında bir kitaptı bana Londra'yı sevdiren. Ne bir şiir kitabı, ne roman, ne hikâye, Koca koca yapıtların veremediğini verdi bana, Londra'nın avareliklere en uygun bir kent olduğunu, Oysa ben sokaklarında hep ciddi, ağır başlı insanların dolaştıklarını sanırdım bu kentte! Aldatmışlar, yanıltmışlar beni. Melon şapkalı, kolu, şemsiyeli centilmenler filmlerde, romanlarda kalmış. Aşık yüzlü bir Londra hayali de masallarda. Çok istedim, ama olmadı bir türlü gelemedim Londra'ya, uzun yıllar geçti Londra'yı görmedim. Çocukluk, ilkgençlik, gençlik. Ortayaşlılığa doğru hızlı hızlı giden bir insandım Londra'yla ilk karşılaştığımda. Kişi içinde bulunduğu yaşın anlamını taşır çaresiz. Ben de ortayaşlı bir insandım artık Londtra'nın anlatıldığı, tanıtıldığı gibi olmadığını anladığımda. Sekiz on yıl önce o kitap anlatmıştı zaten bunu, Londra'nın avareliklere en uygun bir şiirli kent olduğunu...

Bu kitap için ne demeli? Bir desen albumü mü, birbirinden tatlı çizgilerle yansıtılmış Londra yaşantıları, izlenimleri mi, usta bir ressam — şairin sekiz on çizgiyle kağıt üstünde ölümsüzleştirdiği avarelik şiirleri mi? Ebbe Sadolin'in çizgileriydi bende Londra'ya karşı büyük bir sevgi uyandıran. Onu, o korkutucu ağır başlı, sisli, yağmurlu havasından sıyıran...

Sadolin'in kitabı «ve avare yola çıkar» diye başlar, koltuğunda kitabıyla sokak sokak Londra'da avarelik başlar. İlkin Thames'dir çıkan karşımıza, Londra demek Thames demektir bir bakıma. Filmler, romanlar hep böyle der. Yılan gibi kıvrılarak baştanbaşa geçer başkenti. Sadolin'in avareleri kıyılarda şezlonglara uzanırlar, çimenlere yatarlar. Okurlar, uyurlar, sevişirler. Güvercinler bir yanda, sandalla gezenler öte yanda. İşte kıyıda dayanmış sete, dalıp gitmiş bir kadınla bir erkek. Bomboş bir sokakta tek bir insan. Bir Thames kıyısı özlemi dolar bu resimlere her bakışımda. O parklar, bahçeler, meydanlar Sadolin'in çizgileriyle gerçektekinden belki daha da güzelleşir, ölmezleşir. Başta Hyde Park. Gözümün önünde bir öğle sonu çizen bir resim: boş iki sandalye, sezloga uzanmış kitap okuyan bir genç Gazetelerine dalıp gitmiş iki ihtiyar.

Ağaçların altında sarmaş dolaş yatan kendilerini yitirmiş aşıklar. Avareler avareler... Tek bir resimde seviverdim Londra'yı. Tam bir özgürlük havası esiyordu o resimdeki öğle sonundan bana doğru. Bir yanda kimbilir hangi ölümsüz konu için nefes tüketen hatip, bir yanda dakikalarca öpüşen çiftler. Sonra ben de bir Eylül öğle sonunu yaşadım o parkta. Sadolin çizgilerindeki kişiler, görünüşler canlanmıştı artık. Başka bir güneş vardı burada. Yağmur o Eylül günlerinde hiç yoktu, sisi de. Hem bu sis bir masal galiba. Belki eskiden vardı da şimdi mi yok oldu, nedir! Sissiz bir Londra düşleri bozar diye bekliyorlar ister istemez. Karın Deşen Jack, Dr. Jeckill and Mr. Hyde filmlerinin kaçınılmaz korku malzemesi olarak!...

O Eylül günlerinde Londra'yı sokak sokak, park park gezdim. Sadolin'in kitabını İstanbul'da bırakmıştım, ama çizgileri içimdeydi. Şezlonga uzanmış kişileri ne çok sevmiştim, ne çok Londra'lı şezlonglara uzanmıştı o Eylül güneşi altında! Hyde Park, Saint James Park, Waterloo köprüsü, caddeler, sokaklar. Günlerini geçirir de nasıl olduğunu anlamaz kişi burada! Kendimizi tatlı bir yalnızlık içinde duyduğumuz bir kent. Caddeler, yan sokaklar, meydanlar, tiyatrolar, ya pub'lar ,ya müzeler! Ya insanı yabancı bakışların korkutucu etkisinden kurtaran o özgürlük havası! Kişi alır başını gider kentin en yabancı, en bilinmedik bir yerine, kimse ilgilenmez kimdir bu demez, bakmaz bile, görmez bile nerdeyse. Avarelikten hoşlanan yabancı böylesine özgürlüğü başka hiçbir kentte duyamaz, tadamaz. Değişik bir özgürlük duygusudur bu!

Ne demişti André Siegfrid İngilizlerden söz açan bir kitabında: «Ne zaman Pas de Calais'yi aşıp Londra'ya gelsem kendimi yabancı bir gezegene düşmüş sanırım. Londra'nın kendi vergi havasına alışınca da bu kez kendi memleketim bana yabancı gelir...»

Evet, bir yabancı için Londra herşeyden önce huzur veren bir kenttir. İnsanları, sokakları, parkları, gelenekleri, görenekleri, herşeyiyle. Özgür olmak ne demektir anlarsınız bunu burada, Sokarsın ellerini trençkotunun ceplerine, içinden bir ıslık tutturur, dalarsın bilmediğin yollara, tanımadığın insanlar arasında bir mutluluk duyarsın. Abbe Sadolin'in günlerce elimden düşürmediğim o kitabında daha gelmeden, görmeden bunu anlamıştım. Eski bir İstanbul avaresi olarak, o eşsiz çizgilerdeki kenti, sokak sokak, park park, insanlarına ,aşıklarına dek kendime yabancı bulmamış, kendimi yabancılık duymadığım başka bir dünyanın insanı saymıştım. Sonra geldim, tattım o çizgilerdeki kenti doyuncuya dek.

Ne zaman bu kente gelsem belirli bir süre için de olsa «başka bir gezegende» yaşar gibi. Ne demişti Michelet İngiltere'yi ve İngiliz ulusunu anlamak, anlatmak için: «İngiltere bir adadır,şimdi siz benim kadar İngiliz tarihini biliyorsunuz!» İngiltere bir adadır, Londra bu adanın hem beyni, hem kalbidir. Kişiye gerçek özgürlük, mutluluk, huzur nedir duyuran bir kent. Sokak sokak dolaştıkca, park park dinlendikce, rıhtımlarda, köprülerde düşlere daldıkça Sadolin'i yanımda buluyorum. «Londra'da Avarelikler» kitabının bana verdiği duyguları, sevinçleri, tadları bir kez daha yaşayarak...

Oktay Akbal

ABD'DE DAĞLARCA'NIN SEÇME ŞİİRLERİ YAYINLANDI

Pittsburgh Üniversitesi Yayınevi, ünlü Trük şairi Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bir şiir kitabını yayınladı. Kitapta, şairin 31 kitabından seçilmiş 114 şiirinin hem Türkçe asılları, hem de İngilizce çevirileri yer almaktadır. Geçen yıl Pittsburgh'ta düzenlenen Uluslararası Şiir Forumu Ödülünü alan Dağlarca, törende hazır bulunması için yapılan dâveti, Türk — Amerikan ilişkilerindeki eşitsizliği protesto amacıyla red detmiş ve Amerika'ya gitmemişti.

Dağlarca'nın şiirlerini İngilizceye Talât Halman çevirmiştir. Kitabın önsözünü ise, Yaşar Nabi Nayır yazmış, şairi uzun bir incelemeyle tanıtmıştır. «Dağlarca'dan Seçme Şiirler», tek bir Türk şairin eserlerini sunan en hacimli İngilizce kitaptır.

TÜRK MİMARLARIN BAŞARISI

Pakistan'ın İslâmabad şehrinde yapılacak büyük mâbedin proje yarışmasında ilk üç sırayı Türk Mimarlar kazandı. Birinciliği kazanan Vedat Dolakay, Ankara'da Kocatepe de inşa edilen Diyanet Sitesinin mimarıydı. Dolakay, bir takım yobazların «islâmiyete aykırı inşaat yapma» iddiası üzerine projesini gerçekleştirememişti. Dolakay, son başarısı üzerine şöyle konuştu: «Birinci olduğum haberi bana verildiği vakit, içimde yeşil bir dal kırıldı. Çünkü kendi ülkemde gerçekleştiremediğim, dinamitlenen Ankara Kocatepe Camii projelerinin bir değişik yorumunu bir başka ülkede gerçekleştirme olanağı beni bir bakıma üzdü.»

dergiler dünyası

Devrim'in birinci sayısında bu başlıkla bir yazım çıktı. Gazete ile derginin niteliklik ayrılıklarını belirterek girdiğim konuda asıl amacım, sürüp giden gerçek bir dergi enflâsyonunun varlığını duyurmak. «dernek»ler bolluğu gibi etkisiz ve görevsiz, sessiz ve yankısız, değersiz ve özsüz dergiler kalabalığında gerekli bir seçme yapmaktı. Tasarlayamadığım bir karışıklıkta göründü o yazı, haftalık ve aylık dergilerin ad sıralaması, umduğum etkiyi yapmadı kimsede, O beceriksiz sunuştan ötürü özür dilerim.

Tekrarlıyacağım: 37 tane haftalık, 7 onbeş günlük ve 133 aylık dergi var yayınlanan, Bu sayı, bazı özelliklerince ve terli görünüp Basın İlân Kurumunun reklamını almaya hak kazananları alır içine, En az kırk—elli dergi daha olmalıdır ortalıkta. Gerçek bir karışıklık. Bu bölünüş, dergi çıkarmanın küçük yararlarını kullanan bazı açıkgözlerle ölü derneklerin yayın organı olmak iddiasındaki niyetlerin çokluğu oranında boyuna artmaktadır, Oysa acaba kaç dergi vardır ihtiyaç duyulan?

Siyasî dergilerin yaslandıkları bir yan vardır muhakkak; meslekî dergiler, o iş dalındaki yığınların ortaklığına güvenebilir. Spor dergileri stadyum kalabalıklarının meraklarına dayanır; mizah dergileri daha çok doktor ve dişçi bekleme odaları ile berber dükkânlarının masalarında aranır genellikle. Çocuk dergileri ilkokul yığınlarının küçük harçlıklarından paylarını alır, aktüalite dergileri açık saçık resimlerle sinema tiryakilerinin tutkularını gıcıklar; fotoromanlar ev kadınlarıyla düşlere düşkün çağın içgüdülerini doyurur. Ya fikir — sanat dergileri?,

Herkesten ilgi görmesi gerekirken aydınlarımızın bile nankör bir umursamazlıkla boşladıkları asıl güzellik, büyük çoğunluğun merak ve desteğinden yoksun Türk sanatının, sayfalarında doğup geliştiği asıl saygılı çaba bu alanda. Ne var ki resimli romanlarla çocukların, sanatın varlığından habersiz yığınların uzağında, kendi kendine yetinme zorunluğunda kalan asıl değerlilik hep bu küçük kümede. Düzenle izleme olanağını bulduğum en değerli dergilerden birkaçının küçük tanıtımı aşağıda:

VARLIK: Yaşar Nabi Nayır'ın yönetiminde Türkiye'nin en «kıdemli» sanat ve fikir dergisi. Otuz altıncı yayın yılında, Kasım sayısıyla 746'da. Her ayın başında, hıç aksamadan çıkar, büyük boy 36 sayfa, 25. liradır. Oğretmen ve öğrencilere indirim yapar Sanat dergileri için gerekli erdemler; süreklilik, sorumluluk, görev duygusu, yayın ilkesi, sanat değeri olmalıdır. Bu açıdan Varlık, çıktığı günden bugüne değişmez bir tutum ağırbaşlılığının, Atatürk devrimciliğinin, Türk edebiyatını destekleyen bir öncülüğün başındadır.

DOST — Salim Şengil'in sahipliğinde kuruluşu 1947'ye kadar uzanan «Seçilmis Hikâyeler Dergisi»nin bugünkü biçimi; 23. Cildin 60. Sayısında yeni dizi. Orta boy 32 sayfa, 2.5 lira. Aylık.

TÜRK DİLİ: Türk Dil Kurumunun yayın organı olarak ekim 1951'den bu yana düzenle çıkar. Hem bir bütçe desteği, hem üyelere dağıtımı, hem sürümü, hem ucuzluğu için sanırım en çok yayılan dergidir. Her yıl bir iki tane kalın ve doyurucu özel sayılar çıkardığı halde yıllık abonesi sadece on liradır, kâğıt parasını bile karşılamaz.

YENİ UFUKLAR: Az raslanır bir vefa duygusuyla «Ufuklar'ın başına bir küçük «Yeni» kelimesi katılarak Vedat Günyol'un direnişiyle on sekiz yıldan beri düzenle çıkar; eksilmez bir saygıyla da «Kurucusu: Orhan Burian» sözünü titizlikle korur. «Aylık sanat, düşünce dergisi «Yeni Ufuklar. öncü ve yiğit niteliğiyle gerekli bütün sorunlara vaktinde el atar; şiir ve hikâyeden kopardığı sayfaları deneme, eleştiri ve düşünce yazılarına ayırmağa çalışır. Yıllık abonesi 24 lira, sayısı 300 kuruştur. Küçük boy 66 sayfa çıkar; hiç değişmeyen kapak düzenini bazı renk ve imza değişikleriyle sürdürür.

YEDİTEPE: Yirminci yılını tamamladı bu yıl, Hüsamettin Bozok çok iyi ve özlü bir başlangıçtan yola çıkmıştı. Yayınlarıyla birlikte dergi de o yılların en dolgun kadrosuyla yürüdü. Şimdi gene çıkıyor ama eski özeniyle ve çabasıyla değil; sürümünün kurtarmadığı masrafını düşük tutmak için bazı aktarma ve çeviri kolaylıklarıyla, zahmetli yollardan yazı aramadan. Ama saygılı bir anısı ve her zaman gerçekleştirebileceğine inanmak istenilen güzel izlenimleri var. 359, sayısı Kasımda çıktı, yeni dizide 163. Büyük boy 16 sayfa, 150 kuruş, aylık.

YENİ DERGİ: Kitap biçimine dönüşerek yepyeni bir dergicilik zevki getiren ilk örneklerden biri. Büyükçe kitap boyunda yüz sayfa, beş liradır. Düzenli, dikkatli tertemiz, dizgi ve düzeltisine, kapak özenine, tutarlı yayınının niteliğini bozmadan yaşamaya dirençli «aylık sanat dergisi». Kasım 1969 sayısıyla altıncı yılının 62. sayısında. De Yayınevi ve Memet Fuat yönetiminde Yurdanur Salman, Ülkü Tamer, Gürkal Aylan, Ferit Erkman, Mustafa Oneş'in yardımcı yönetmenliklerinde özel tutumlu, ağırbaşlı bir çalışma örneği Her sayısında uzun eleştirilerle bir konuya ışık tutar ve kendisine bağladığı şairlerin başka hiç bir yerde çıkamıyacak olan özgün şiirlerini ilkin yayınlar. Daha çok çeviri ve ilginç deneme, eleştiri yazılarıyla şairlerinin eserlerine öncelik tanır.

PAPİRUS: Günümüzün en etkili ve güçlü şairlerinden Cemal Süreya'nın sahip ve yönetiminde üçbuçuk yıldan beri aksamadan yayınlanır. Kitap biçiminde orta boy, 80 sayfa, 5 liradır. Başlıca özelliği şairlere resimli ve açıklamalı ayrı bölümler ayırarak Türk şiirine hakkı olan onuru vermesi, güçlü bir şiir yüküyle dolu olması, daha çok «telif» yazılarla ve imzasız baş yazılarının edebiyatımızın ana sorunlarına derinliğine bakışıyla dikkati çekmesidir. Şimdilerde Papirüs yayınları da başlamış olacaktır, böylece o da sürekli ve sorumlu bir «kurum» olma yolunda, emeğinin gerektirdiği sağlam ömre kavuşmuş olacaktır. Kasım sayısı 40.

SOYUT: Şair ve doktor Halil İbrâhim Bahar'ın özel merakı ile sürdürülen, daha çok genç sanatçıların özgün yazı ve şiirlerine yerverererek dikkati çeken özenli bir sanat dergisi Biçiminin zarif ve değişik özelliğiyle yeni dizinin 18. sayısında, aylık 2.5 lira.

YENİ EDEBİYAT: Yeni doğan bir ürün. İlk sayısı Kasım başında çıktı. Altın Kitaplar yayınevinin desteğinde Doğan Hızlan sorumluluğunda sanat alanında daha değişik bir tutum sürdürmek dileğinde. Önce edebiyat dünyasını hareketli bir olaylar canlılığıyla sunma isteği var: sonra birbiriyle uyuşmaz gibi görünen bütün imzaları edebiyat dünyasının ortaklığında kaynaştırmak niyeti, Fotoğraf, röportaj ve haberlerle zenginleştirilen bir sunuş yeniliği ilk sayısında belli. Orta boy 36 sayfa, 2.5 lira.

Ilgiyle izlediğim Ant ve Türk Solu gibi haftalık dergi — gazeteler dışında özleriyle değerli daha birkaç iyi örnek var. Yazık ki ben devamlı ve sürekli olarak göremiyorum. Bu arada Yeni Sanat'ı, Forum'u İmece'yi Yelken'i, Hisar'ı sayabilirim. Hiç görmediğim birkaç sanat dergisi daha: Ankara Sanat, Çaba Hareket, Ilgaz, Sanat Dünyası, Çağrı, Güvercin.. Hiç kimse hepsini izleyemez şüphesiz, ama kendince bir seçim yapıp kitap toplar, ayırır, dizer gibi dergi koleksiyonlarını da gönlünce değerlendirir, yararlanır onlardan. Hiç olmazsa bir dostlar yardımlaşması yürütülebilir, başım sıkışınca benim Behçet Necatigil dostuma koşup onun eksiksiz koleksiyonlarına başvurduğum gibi. Şüphesiz bu ayrı bir dünyadır; Yararlı, güzel, temiz, sanatın yeni adımlarıyla insanı mutlu eden her gün başka türlü yaşatan «Dergiler Dünyası.»

Rauf Mutluay

SAHNE

ESKİCİ DÜKKANI

Metin And

«Eskici Dükkânı» Ankara Sanat Tiyatrosunun geçen mevsimin sonlarında sahneye koyduğu, bu mevsimde de oynamakta olan başarılı bir oyunu. Geçen yıl **Devrim** çıkmadığı için bu mevsimin de oyunu savılan «Eskici Dükkânı»nı şimdi değerlendirmeği uygun bulduk.' Ancak bu arada oyuna yeni oyuncular girmiş olabilir, biz bu değerlendirmeği oyunu ilk gördüğümüz temsildeki verilerle ele alacağız.

Romanlarında görülen sağlam gerçekçi uslüp, usta bir kişileştirme, söyleşme örgüsüyle Orhan Kemal'i tiyatromuzun da kazanmış olması sevindiricidir. Ve bunda A.S.T.'ın önce «72 Koğuş», şimdi de «Eskici Dükkânı»yla gösterdiği bu değerbilirlik övgüye değer. Kısa sürede A.S.T. tiyatromuzda güçlü bir ses oldu, tiyatromuza değerli katkılarda bulundu, bunların hepsini unutsak bile Orhan Kemal'i tiyatromuza kazandırması bile başlıbaşına yeter önemde bir hizmettir.

«Eskici Dükkânı»nı ister istemez aynı topluluğun oynadığı «72. Koğuş» ile karşılaştırma zorunlu oluyor. Yazar bu oyununda da gerek söyleşme ve gerek kişileştirmedeki gücünü ve ustalığını göstermekle beraber, tiyatro tekniği açısından oyunun kuruluşu «72. Koğuş»'a göre zayıflıklar gösteriyor. Aslında oyun, toplum yapısının değişimi, değerlerin altüst olduğu bir düzende bir ailenin dramını vermekle birlikte, bu ailenin başındaki Eskici'nin ataerkil bir baba oluşu ister istemez ilgiyi Eskici üzerine yoğunlaştırıyor, oyunun ağırlığını bu eksen kişinin üzerine yüklüyerek daha çok bir karakter oyunu, kişinin tragedyası durumuna getiriyor. Bu açıdan baba ve çocuklar arasında sevgi bağları ve çatışma, yer yer Athur Miller'in «Satıcının Ölümü» adlı ünlü oyununa çağrışım yaptırıyor. Baba ile çocuklar arasındaki çatışma oyunun bel kemiği. Bir yanda değişikliğe ayak uyduramayan, katı inançlarına, alışkanlıklarına bağlı Eskici ile bu değişikliği gören, sezen, hem bu değişikliğe ayak uydurmaya çalışmak, hem baba evine yük olmamak için oradan kopmak isteyen oğullar arasında bir kuşaklararası çatışması oyuna canlılık vermektedir. Bir bacağını Kurtuluş savaşında yitirmiş Eskici, toplum içinde yerini bulamamanın, günden güne ağırlasan geçim sıkıntısına karşı bir atılım yapmak istemektedir, ancak bu atılım içinse bir yanda oğulların, öte yanda paranın desteğini aramaktadır.

Oyun bu noktada hazırladığı havaya aykırı düşen bir bitişle sona eriyor. Eskici kendine gerekli maddi desteği bulmuştur, ancak bu toplu para dükkanı için yabancıların verdiği yirmibin liradır. Eskici ise bacağını bile yurdunu yabancıya kaptırmamak için yitirmişken bu paraya el sürmesi düşünülemezdi. Sömürü düzeni için Eskici'nin değişmez, katı inançları vardır. En güç koşullar içinde bile onun bu parayı sert bir biçimde gözünü kırpmadan geri çevirebilmesi aslında örnek bir davranış olduğu kadar bütün oyun boyunca tanıdığımız Eskici'nin karakterine de uygun düşmektedir. Ne var ki, oyunda giderek birden bir politik havada, söylevsi bitiriş, ve aşağıdaki sözler birden oyun boyunca alıştığımız havayı değiştiriyor, birden pişmiş aşa su katıveriyor. Eskici şöyle söylüyor: «Bugün benim dükkân mı, yarın sizin evlerinizi, öbürgün başkalarının bağ, bahçelerini, derken ırzımızı, namusuzumu, ardından vatanımızı. Bana bakın banaa. Bu vatanın kurtuluşuna bacak verdim ben. Uzerinize ölü toprağı mı saçıldı? Oyanın ashâb—ül keyf uykusundan eşşoğlu eşşekler uyanın!» Oyunda sanki iğreti eklenti izlenimi bırakan bu bölüm gerçi bunu paylaşan seyircilerce alkışlanacaktır ama oyunun dengesi ve izlenip bütünlüğünün zedelenmesi de kaçınılmaz olmuştur. Oysa oyunun en etkili, en yüksek noktası tohum toplama işine gidenlerin, yenik, acı dönüşleridir, bence oyunun bitiş noktası bu olabilirdi, veya oyunun havasına uygun bundan daha etkili bir sahne.

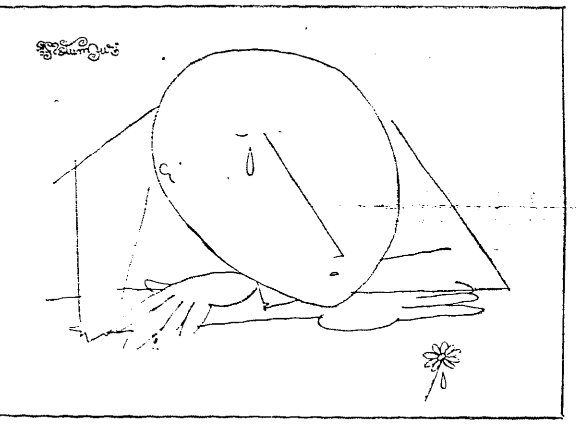

Eksen kişi olarak Eskici en iyi ve tam boyutlarıyla çizilmiştir. Yan kişiler de hem eksen kişiyi tamamlıyor, hem de kendi başlarına seyircinin duygudaşlığını kazanıyorlar. Ama kişiler arasında üzerinde daha fazla durulması gerekirken, düşüncelerini, duyguları nı daha yakından öğrenmek istediklerimiz var. Bunlardan biri de gerek geldiği yer gerek hor tutulan gelin olarak büyük oğulun karısının cevreye yabancılığı için yazarın bu ilginç olabilecek kişiyi daha çok aydınlığa çıkarması gerekirdi. Oyunda kişiler acı gerçekler için sıcaklık, yakınlık duyabileceğimiz biçimde ustalıkla işlenmiş, ayrıca oyun Eskici'nin, karısının, kızının ve kızının sevgilisi Kasımpaşalı'nın yer yer getirdikleri komik unsurlarla sağlamlaştırılmıştır.

Güner Sümer, Osman Şengezer'in başarılı zamandaş ve tek dekoru üzerinde çok güzel bir çalışma yapmış. Rana Cebbar Eskici'nin buruk, karamsar, duygucu, öfkeli, tatlı sert, iyi yürekli karakterini canlı, aksamayan bir oynayışla veriyor. Büyük Oğul'da Salih Kalyon, Eskici'nin karşısında Emel Çeviren, Kasımpaşalı'da Erkan Yücel, Küçük Oğul'da Çetin Oner, Eskici'nin kızında Zeynep Şenyılmaz, Berber ve 66 Ziya'da I. Hakkı Şen ve küçük rollerinde öteki oyuncular tam bir takım beraberliği içinde beğeniyle seyredilen bir temsil çıkarıyorlar.

GUERNİCA İSPANYA'YA GİTMİYECEK...

Franco İspanyasının, New York Modern Sanatlar Müzesinde bulunan ünlü Guernice tablosunu ele geçirme çabaları üzerine, Picasso, avukatı Roland Dumas'ı görevlendirmiştir. Büyük ressam, eserinin faşist İspanya'ya gitmesine karşıdır. Picasso, geçmişte, «Bu eser, yeniden Cumhuriyet kurulunca, İspanya Cumhuriyetine verilecektir» demişti. Ressam, bugün de aynı kanıdadır.

Franco rejimi, Picasso'nun «Eser İspanyol gençliğine aittir» dediği ve gençliğin Guernica'nın İspanya'da bulunmasını arzuladığı iddialarına dayanarak, eseri İspanya'ya getirebilmek için bâzı aracılara başvurmuştu. New York Müzesi, Picasso'nun rızası olmadıkça, Guernica'yı İspanya'ya veremiyeceğini bildirmişti. Picasso ise, Franco'nun bir sürü aracısına rağmen, tablosunu faşist rejime vermeyi reddetmiştir.

ÇAĞA GÖRE GERİ KALAN SAATLER!

Sovyet yazarı Solzenitsin, Yazarlar Birliğinden atılması üzerine, Birliğe sert bir protesto maktubu gönderdi. Yazar, «Saatlerinizi temizletin, saatleriniz çağımıza göre geri kalmış» diyor.

TOPLATILAN KİTAPLAR

Ahmet Kardam'ın Türkçeye çevirdiği, Ser Kitabevi tarafından yayınlanan Dimitrof'un «Faşizme Karşı Birleşik Cephe» adı kitabı, «komünizme övgü» gerekçesiyle toplatıldı. Kitabın çevirmeni tutuklandı.

FRANSA'DA YASAK DERGİ!..

Geçen hafta Fransa'da İçişleri Bakanı Marcellin, bir Meclis Komisyonunda Tricontinental dergisini yasaklamanın hesabını verdi. Bakan, «Dergiyi Castro ve Guevara'nın fikirlerini yayıyor diye değil, çeşitli silâhların nasıl kullanılacağı hakkında tavsiyelerde bulunduğu için yasakladığını» ileri sürdü. Fakat Tricontinental'i yasaklamak için bu kadarı yeterli değildi. Dergi Fransa'da ve Fransızca yayınlanmaktaydı. Bir Fransız dergisi kapatılamazdı. Bakan, dergideki «Tricontinental Örgütünün Fransızca edisyonu» ibaresinden yararlanarak dergiyi yabancı yayın saymış ve yasaklama kararını almıştı.

REGİS DEBRAY

Malraux, Mauriac ve Sartre, Bolivya Hükûmetinden Regis Debray'nin affını istediler. Birincisi de Gaulle'ün Kültür Bakanı, ikincisi ünlü katolik romancı ve üçüncüsü marksist — ekzistansiyalist olan üç yazar «Debray'nin politik eylemi konusunda, zorunlu olarak aynı görüşü paylaşmamakla birlikte» diye söze başlamakta ve «davranışındaki samimiyeti ve tam entellektüel dürüstlüğü» öne sürerek Debray'nin de yakında ilân edilecek aftan yararlandırılmasını istemektediler. Yazarlara göre, Debray, «Hayatını fikirlerine uydurmak, angajmanında sonuna kadar gitmek ve bunun bütün sonuçlarını kabullenmek» le tam bir entellektüel dürüstlük ve içtenlik örneği vermiştir.

UNESCO VE SANAT ESERLERİ KAÇAKÇILIĞI

Paris'te UNESEO teşkilâtında sanat eserlerinin ülkeden ülkeye kaçırılmasını önlemek üzere çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 1964'de UNESEO Genel kurulu kaçakçılığı önlemek üzere ülkelerarası bir sözleşme yapılması konusunda görüş birliğine varmıştı. Şimdi de sözleşmenin hazırlıklarına girişilmiştir. Bu kararı en çok destekleyenler, kaçakçılıktan en fazla zarar gören Asya ve Latin Amerika ülkeleriyle ve İtalya, Yunanistan ve İspanya gibi bazı Avrupa devletleridir. Karara karşı koyması ihtimali olan tek devlet ise kaçakçılıktan en çok yararlanan Amerika Birleşik Devletleridir. ABD sanat kolleksiyonları bakımından en zengin ülkedir. İyi haber alan kaynaklara göre, UNESEO'daki Amerikan temsilcileri bu hazırlıkların yersiz ve mevsimsiz olduğunu söylemişlerdir.

Dünyada ülkesinden en fazla sanat eseri kaçırılmış olan devlet ise Türkiye, İran ve Meksikadır. Buralardan kaçırılan eserler ABD ve Avrupa'daki müzeler de ve özel kolleksiyonlarda bulunmaktadır.

GÜNEY VİETNAM BİR AMERİKAN FİLMİNİ YASAKLADI

Güney Vietnam'da İkinci Dünya Savaşından önce Hawai'deki Amerikalı askerleri anlatan «From Here To Eternity» filminin gösterilmesi yasaklandı. Yetkililer yasaklanmanın güvenliği korumak amacıyla yapıldığını bildirdiler. Filmde Amerikan ordusunun bazı davranışları eleştirilmekteydi. «From Here To Eternity» geçen on yıl içinde Vietnamda defalarca gösterilmişti.

GONCOURT VE RENAUDOT ÖDÜLLERİ

Bu yılki Goncourt Ödülünü, eserlerini Felicien Marceau adıyla yayınlayan Louis de Carette üçüncü turdaki oylamada «Creezy» romanıyla kazandı. Genç ve güzel bir manken ile evli aşığı etrafında dönen roman, «tüketim toplumu» nun iç çelişmelerini ustalıkla ortaya koyması yönünden dikkati çekmiştir.

Renaudot Ödülünü ise, «Les feux de la Colère — Gazap Ateşleri» adlı romanıyla Max Olivier — Iacamp kazandı. Romanın konusunu, Fransa Kralı Louis XIV. 'ün askerlerine karşı çarpışan Fransız protestanları olan «beyaz gömlekliler» teşkil etmektedir.

BECKETT

1969 Nobel ödülünü kazanan Samuel Beckett «Krapp's Last Tape» adlı yoyununu Berlin'de Schiller tiyatrosunda kendisi sahneye koydu.

69 yaşında bir adam olan Krapp başarısız bir yazar. Otuz-kırk yıllık hayatını teype anlatmış. Şimdi de bandları dinliyor ve yaşantısında anlamlı, güzel, kalıcı birşeyler bulmağa çalışıyor. Ama nafile!... Geçen yıllardan arta kalan sadece sessizlik ve yalnızlık. Ve Krapp bu hayatı tekrar yaşamak zorunda olmadığı için müthiç bir iç huzuru ve ferahlık duyuyor.

Bu oyunda da Beckett sessizlik ve pandomimi bolca kullanmış. Teyp kullanılması da çok yerinde. Zamanın kolaylıkla silinebileceğini Teypten başka hangi araç daha güzel gösterebilir.

Beckett yaşamanın anlamsız ve zevksiz olduğu fikrini bu oyununda bir kez daha ortaya koyuyor.

BAĞIMSIZ POLİTİKA

ROMANYA YUGOSLAVYA

Bir süredenberi dünya politikasının temel sorunları üzerinde hatâlı olduğunu sandığımız Türkiye'den çıkma bazı teşhislerin eleştirisini yapmaktayız. Bu yazılarımız bir polemik yaratmanın çok ötesinde ciddi bır uyarma kaygusunun sonucudur. Azgelişmiş Türkiye, hatâlı değerlendirmeleri kolayca benimseyen ve ön yargılarla kolayaca beslenebilen bir menfi ıstifa toplumudur: Bunun bir örneği, geçen sayıda çıkan «Bir Babıâli Abartması» başlıklı yazımızda verilmişti. Çekoslovakya'nın işgalini izleyen günlerde yayınlanan yazılar ve verilen demeçler, Amerika'nınen şiddetli savaş kışkırtıcılığı günlerinde bile umamıyacağı olumsuz bir birikim yapmıştır. Nitekim bu dönem içinde, Türk Hükûmeti iki önemli tâvizde bulunmuş ve Aralık 1968'de, toplarının capı Montreux'nün öngördüğü sınırı 102 m/m aşan Amerikan savas gemilerine Karadeniz'e geçiş müsaadesi vermis. Ocak 1969'da da Nato toplantısında savunma payını arttırmayı, Akdeniz Nato Çağrı Gücüne katılmayı kabul etmiştir. Maksadımız sadece dünya konjonktürünün gerçek anlamını vermek, Türk dış politikasında bağımsızlık çabalarını kösteklemeye yarayan bu birikimi gücümüz yettiği kadar dağıtmaktır. Söz konusu son yazıda hepsi ayrı konu olabilecek Avrupa'nın Güvenliği, Silâhsızlanma v. b. sorunlara değiniliyordu. Bunlar ilerde ele alınacaktır. Çekoslovakya işgali sonrası soğuk harp edebiyatında üzerinde durulan bir sorun da Romanya ve Yugoslavya'nın durumları idi. Bu, bugünkü yazımızın konusudur.

Bir avuç ilerici yazar ve bir kaç aydın Dışişleri memuru dışında, dünyadaki bağımsız politika örneklerine değer veren yok gibidir Türkiye'de. Türkiye'nin yetkili dış politikacıları bu tür politikayı gerçeklere aykırı ve ütopik sayarlar. Bunlara göre, küçük devletler varlıklarını ancak iki süper devletten birinin şemsiyesi altında sürdürebilirler. Bu bakımdan Türk dış politikasının varabildiği son nokta, karşı blokun başındaki devleti kışkırtmama, yeni deyimi ile gücendirmeme siyasetidir... Tabii bu arada yeni bir yardım kaynağı da sağlamak suretiyle! Bu tutum sırf, İkinci Dünya Savaşından sonra kutuplaşan bir dünyada var kuvvetiyle çalıştırılan Amerikan beyin yıkama makinasının eseri değildir. Ne yazık ki, burada siyasi veya her türlü diğer yaşantıyı yalnız kuvvetli olmak veya kuvvetliye sığınmak gibi iki ucun arasında gören, yaratıcı hayal gücüne ve medeni cesarete dudak büken «eyyamcı» Osmanlı efendisinin modern Türk toplumuna aktardığı dejenere davranış da rol oynamaktadır. Millî Kurtuluş Savaşının bir mucize olması bu moral dışı ortama rağmen varolabilmesindedir. Ve bütün mucizelerde olduğu gibi, olağanüstü, bir süre sonra kendini olağana terketmiştir.

İşte, Çekoslovakya'nın işgalini izleyen günlerde, Türkiye'nin politikacıları, Osmanlı siyasetinin bütün inceliklerini uygulamış olmanın keyfi içinde, dünya konjonktürünün iki yaramaz çocuğu Romanya ile Yugoslavya'nın cezalandırılmasını özlemle beklediler. Özlemle beklediler, zira bır Sovyet işgali hâlinde, zahmetsiz politikalarının gerekçesini bulacakları gibı, dünyada nüfuz bölgeleri politikasının yeniden sertleşmesiyle, iç düzenin de teminatı saydıkları Amerika'nın koruyucu kanadı Türkiye'nin üzerine biraz daha kapanacaktı.

Oysa Yugoslavya ve Romanya, 1968'in çok şey vaadedip Çekoslovakya'nın kaybı ile sonuçlanan olumsuz konjonktürüne rağmen, küçük devletlerin bağımsız politikalarında ısrar edebileceklerini ve bu ısrarlarında başarı sağlayabileceklerini ispatladılar

Bu iki devletin politikalarına biraz daha yakından bakalım :

ÖNCE ROMANYA

Bir blok içinde bağımsız politika yürütebilmenin en parlak örneklerinden birini veren Romanya'nın özgürlük çabası 1960 başlarına kadar iner. Bu memleketin, bugüne dek «Doğu Bloku Ortak Pazarı» Comecon'da Varşova Paktı içinde, Sovyet — Çin çatışmasında ve nihayet Batılı devletlerle ilişkilerde kendi millî çıkarlarını ön plâna koyan politika tarihçesini vermek, ancak ayrı bir çalışma ile mümkündür. Burada sâdece son bir iki olayı ele alacağız :

Romanya, daha 1 Şubat 1967'de, Çekoslovakya'nın gerçekleştirmeye vakit bulamadığı işi yaptı ve Sovyetler dışında tek Varşova Paktı devleti olarak Batı Almanya ile diplomatik ilişkiler kurdu. Bu Türkiye'nin Kuzey Vietnam veya Çin'i tanıması gibi birşeydır. Diğer yandan, 1967 İsrail — Arap savaşından sonra, Varşova Paktı devletleri İsrail ile diplomatik ilişkilerini keserken, Romanya buna uymadı. Bu dönemde Romanya'nın Sovyet — Çin ihtilâfı ve Varşova Paktı sorunlarında da Sovyet iradesi ile çatışan çeşitli davranışları oldu. Nihayet Çekoslovakya işgali edildi ve arkasından, Kasım 1968'de, Polonya Komünist Partisi kongresinde Brejnev, Sovyetlerin sosyalist camiasındaki devletlere müdahale hakkı olduğunu ileri süren «Sınırlı Hükûmranlık», diğer adıyle «Brejnev Doktrini» ni ilân etti. Ancak bunlar Romanya'yı yolundan alıkoymadı. Tersine, bu yılın yazında Nixon Bükreş'te mandar gösterilerle ağırlandı.

Türkiye'de bu başarılı politikaya dayanak olarak Amerika'nın koruyucu kanadını Romanya üzerine de gerdiği gösterildi. Gerçi, Çekoslovakya'nın işgalini izleyen günlerde, Nato'nun Avusturya, Yugoslavya ve Romanya'nın bağımsızlığını garanti edeceği şeklinde sözler edilmişti. Ancak bunlar, o sıralarda estirilen soğuk harp rüzgârının ortalıkta savurduğu lâflardandı. Nitekim bu iddialar, son olarak Aralık 1968'de Amerika'nın o zamanki dışişleri bakanı Dean Rusk tarafından kesinlikle yalanlandı. Hayır, Romanya'nın başarısı sâdece ve sâdece kendi direncinin eseriydi.

Gene Türkiye'de bazı yorumcular Romanya'nın bağımsız politikasını bu memleketin «Hür Dünya» ya transfer olma özlemine bağlarlar. Bu da yanlıştır. Ceaucescu'nun Nixon'un ziyareti sırasındaki demeçleri açıktır. Sosyalist Romanya büyük kader çizgisi içinde Varşova Paktı ve tüm sosyalist kampı ile beraberdir. Mesele şudur : Romanya içinde olduğu blokta kendi parti işlerine başkalarını karıştırmamak, kendi çıkarlarını daha kuvvetli çıkarlara feda etmemek arzusu yanısıra, iki blok arasındaki detant'ın en iyi blok devletlerinin ikili ilişkilerile kurulacağına inanmıştır. 1966'da Varşova Paktı Devletlerinin Bükreş'te yayınladıkları önemli deklarasyon, bir Avrupa Konferansından başka iki blok üyelerinin aralarında ikili temaslara geçmelerini de teklif etmişti. Romanya, politikasının eski bir geleneğine uyarak bu tema'yı ileri bir şekilde işledi. İşte Romanya'nın Batı ile sıkı ilişkilerinin sırrı buradadır. Romanya kendine özgü bir politika içinde olduğunun en iyi örneğini, Aralık 1968'de Türk Hükûmeti Montreux'yü zorlayarak Amerikan savaş gemilerine Karadeniz'e çıkma müsaadesini verdiği zaman gösterdi. Romen Komünist Partisi Merkez Komitesi organı «Scinteia», Amerikan gemilerinin Karadeniz'e geçişini milletlerarası gerginliği arttıran bir olay sayarak sert bir dille eleştirdi. Amerika'ya sığınmak isteyen bir devlet böyle bir şey yapar mıydı?

Romanya'nın bağımsız politikasına üstün değerini veren, bu memleket hariciyesinin günlük politikanın dışına çıkması, dünya barışının temel müesseselerinin kurulması için çabalar harcamasıdır. Pan Avrupa Konferansının toplanması, atomdan arınmış bölgelerin tesisi için sarfedilen özel gayretler bunlardandır.

Ne yazık ki, Romen bağımsızlığının nüanslı mimarisi bizim politikacı ve yorumcuların ruh ve kafa yapılarını çok aşmakta ve bir örnek olamamaktadır.

Bağımsız bir politika yürütmesinde Romanya'dan daha elverişli durumda olan, yani hiç bir blokta olmayan Yugoslavya içinde, Türkiye'de Romanya için yazılanlara benzer değerlendirmeler yapılmıştır. Oysa, Yugoslavya ne Sovyetlerin işgaline uğradı, ne de Amerika'nın eteği altına girdi. Çekoslovakya'nın İşgalini ve Brejnev Doktrini'nin ilânını izleyen günlerde Belgrad ile Moskova arasında sürdürülen sert ideolojik polemik bu yılın Eylül ayı başında Gromiko'nun Belgradı ziyareti sonunda Yugoslavya'nın başarısıyla sonuçlandı. Yayınlanan bildiri 1955 — 1956 yıllarında Kruşcev döneminde yayınlanan S o v y e t — Yugoslav b i l d i rilerine atıf yaparak «Klavuz devlet», «Klavuz Parti» kavramını reddediyordu. Ama bu böyle oluyordu da, Yugoslavya Amerikan nüfuz sahasına mı kayıyordu? Hayır Kasım 1968'de Yugoslavya dışişleri müsteşarı resmi «Borba» gazetesinde Batı'dan yardım talep edilmediğini ilân ederken, resmı Yugoslav ajansı Tanjug, Altıncı Filo desteğiyle Yunan Makedonyasında yapılan Nato tatbikatını yeriyordu. Bu arada Yugoslavya'nın bir Karadeniz devleti olmamasına rağmen mahut iki Amerikan gemisinin bu denize çıkışını, Parti gazetesinde «Yangına körükle gitmek» sözleriyle yerdiğini de belirtmekte fayda vardır.

Yugoslavya'nın blok dışı durumu sonucu olarak, Dünyada tüm barışın kurulması yolunda sarfettiği çabalar, Romanya'dan daha ileridir. Yugoslavya bu yılın Temmuz'unda, 8 yıl içinde üçüncü defa olarak bir «Tarafsızlar Konferansı» toplanmasında başrolü oynadı. Şimdi de Tito, 9 Kasım'da Cezayir'de verdiği bir demeçte, Akdeniz'in tarafsızlaştırılması sorununa el atmıştır. Önemi bizim için inkâr edilemez bu iki konu gelecek yazımızda ele alınacaktır.

ibrahim çamlı

NATO, AVRUPADA'Kİ NÜKLEER SİLÂHLARI KULLANACAK MI?

ABD'nin esnek mukabele stratejisini benimseyip, NATO'ya da kabul ettirmesinden beri, NATO'nun kendisini koruyup koruyamıyacağından Avrupanın endişesi artmıştır. ABD, bir çatışmada, bir tırmanmaya yol açar diye, taktik nükler silahların kullanılmasında dahi isteksiz görünmüş, savaşın konvansiyonel silâhlarla yürütülmesi tezini savunmuştur. Bu maksatla Avrupa'nın konvansiyonel silâh gücünü artırmasını istemiştir. Fakat Avrupa'nın konvansiyonel silâhlarla, Sovyetlere karşı koyamıyacağı açıktır. Bu yüzden NATO içinde tartışmalar sürüp gitmektedir.

NATO Nükleer Plânlama Komitesi'nin son toplantısında, ABD, Avrupa tezine biraz tâviz verir gibi görünmüştür. Fakat bu tâvizlerin bir yatırımdan ibaret kalması da mümkündür. Bu konuda, International Herald Tribune'ün Washington'dan sızdırdığı haberi yayınlıyoruz:

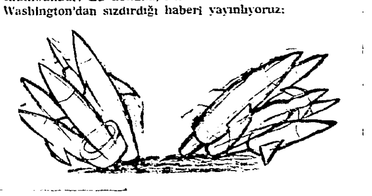

NATO, her hangi bir Sovyet saldırısını önlemek için yeni baştan, nükleer silâhların kullanılmasına ağırlık veren bir stratejiyi benimseye kayar gözükmektedir. Askeri ve diplomatik kaynaklara göre, yedi ülkeden oluşan NATO Nükleer Plânlama Grubu, iki günlük bu toplantı sonunda yeni politikayı saptayan iki bölge üzerinde mutabık kalmıştır. Yine aynı kaynakların dediğine bakılırsa, gelecek ay Brüksel'de toplanacak olan müttefik savunma bakanları, bu iki belgeyi onaylarsa, yeni politika ittifakın resmi politikası durumuna gelecektir.

Belgelerden biri, sivil hukumet yöneticilerinin kendi komutanlarına taktik silâhların (nisbeten küçük nükleer roketler, bombalar gibi) kullanılmasını gerektirecek çeşitli durumlara ilişkin ne gibi plânlar hazırlatabileceklerini göstermektedir. Bu belgeyle ittifak, her hangi bir nükleer cevabı önceden taahhüt etmekten çok, bir ihtiyaç hâlinde komutanların çeşitli alternatifler arasında yapabilecekleri tercihleri ele almaktadır. Nato'nun «Topyekûn Mukabele» stratejisinden vazgeçip, «Esnek Mukabele»yi benimsemesinden bu yana geçen iki yıl içinde, ilk kez, taktik nükleer konularda yol gösterici böyle bir belge hazırlanmıştır.

Diğer belgeye gelince, ittifak üyelerinin bu gibi nükleer silâhlarını kullanmadan önce, birbirlerine nasıl danışacaklarını şimdiyedek görülmemiş bir biçimde ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Ne var ki, Plânlama Grubu nükleer silâhların kullanılmasına değgin remi veto hakkını, kendi toprakları üzerinde olsa bile hiçbir üyeye tanımamıştır. Bunun yerine ABD Başkanının Amerika tarafından sağlanan silâhların kullanılmasına karar vermeden önce birinci derecede ilgili müttefik hükümetlerin görüşlerine ağırlık vereceği öngörülmüştür.

Bir saldırının durdurulmasında başarı sağlanamazsa, nükleer silâhların nasıl kullanılacağına dair spesifik plânların yapılması, Nato açısından önem kazanmaktadır.

Bunun gibi, müttefik ülkelerin nükleer olmayan kara ve hava kuvvetlerini azaltma yolunda artan baskıları da İttifakı Avrupa'da bir savaş halinde nükleer silâhlara daha çok dayanmaya itmektedir. Toplantının sonunda yayınlanan bildiride, yukarıda sözü geçen iki konuya genel deyimlerle dokunulmuştur.

Diplomatlara göre, bu iki belge yedi müttefik ülkenin, (Amerika, İngiltere, Batı Almanya, İtalya, Belçika, Danimarka ve Türkiye) görüşlerini kapsamakta ve resmi onaylamanın Brüksel'de toplanacak olan ondört müttefik ülke savunma bakanları tarafından yapılacağı sanılmaktadır. Bilindiği gibi, Fransa artık, Nato Askeri Plânlama toplantılarına katılmamakta dır.

Bundan iki yıl öncesinde Batı Almanya ve İngiltere tarafından hazırlanan taktik nükleer (silahlara ilişkin) dokümanın birçok Avrupa ülkeleriyle Birleşik Devletler arasında uzlaşma zemini teşkil ettiği söylenmektedir.

Özellikle Almanlar, herhangi bir büyük istilâ teşebbüsünün oldukça kısa bir süre de nükleer silahlarla karşılık göreceğini Sovyetler Birliğinin bilmesi de ısrarlıdırlar. Bu silâhlar bir kez ateşlendi mi, stratejik nükleer füzelerin karşılıklı olarak kullanılmasını önlemenin çok güç olacağı Sovyetlere anlatılmalıdır.

Bunu gibi Almanlar, Moskova'nın nükleer silâhların kullanılmasının yalnızca çatışma bölgesine inhisar edeceği şeklinde bir düşünceye sahip olmasından endişelidirler. Bu durumdan, fazlasıyla kalabalık olan Batı Almanya, stratejik nükleer bir savaş olmuşcasına zarara uğrayabilecektir. Bilindiği gibi NATO'nun «Küçük» sayılabilecek bir çok silâhları İkinci Dünya Savaşında Japonya'ya atılan 20 kiloonluk (20 bin ton T. NT'ye eşittir) bombalardan çok daha etkilidir.

ABD, hatta küçük nükleer silahların erken kullanılmasını önceden taahhüt etmeyi böyle birşeyin Sovyetler Birliğiyle kendisi arasında stratejik nükleer silâhların ateşlenmesine yol açabileceğini düşünerek istememekteydi.

Bununla birlikte, ABD'nin Avrupa'da bulundurduğu 7 bin küçük nükleer silâhın, İttifakın bir savaşı önlemedeki en hayati yanını teşkil etmesinden ötürü Amerikalı stratejistler şu görüşte karar kıldılar; Şayet, belirlenmemiş olan bir zaman süreci sonunda, istilâcı gücün konvansiyonel kuvvetlerle durdurulamıyacağı anlaşılmışsa, hiç olmazsa başlangıçta yalnızca müttefik toprağındaki istilâcı güce karşı kullanılmalıdır.

Bu ve buna benzer güçlükleri ele alan Plânlama Grubu, birçok alternatifleri sıralayıp, bunların, siyasal ve askeri sonuçlarını gözden geçirmeye karar verdi. Ve böylece, bir buhran hâlinde, belli bir tercihin yapılabileceği hususunda anlaşmaya vardı.

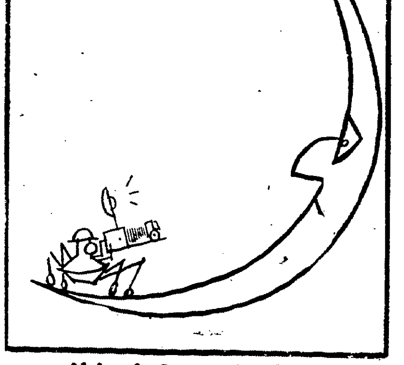

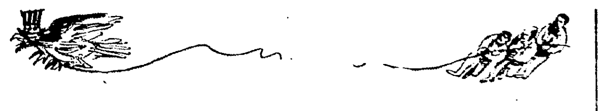

CIA — İDRİS VE FAYSAL

Wheelus üssünü yitirmek, ABD için önemli bir kayıp olacağa benziyor. ABD'nin kaybı telâfi yolunda, Kıbrıs'ta üs sağlamaya çalıştığı ileri sürülüyor.

Peki o halde ABD, Libya'daki genç subay hareketini önleyemez miydi? Tunus Hükümetinin görüşlerini yansıtan Jeune Afrique dergisine göre, CIA tamamen gâfil avlandığı için darbe engellenememiştir. CIA çabucak sonuçlandırılan darbeyi ,olduktan sonra öğrenebilmiştir. Wheelus böylece yitirilmiştir.

Suudî Arabistan'daki Dahran üssü ise, CIA'nin uyanıklığı sâyesinde kurtarılmıştır. Milliyetçi subaylar, Suudî Arabıstan'da da feodal düzeni yıkmak için örgütlenmişlerdi. Fakat CIA darbe teşebbüsünü zamanında haber aldı, subaylar arasına adamlarını sızdırarak ihtilâlcileri teşhis etti. Sonra hükûmeti haberdar ederek darbecileri yakalattı. Hâlen Suudî Arabistan hava kuvvetleri subaylarının yüzde 95'i görevlerinden uzaklaştırılmış bulunuyor.

LİBYA, BANKALARI MİLLİLEŞTİRİYOR

Libya İhtilâl Konseyi, bütün yabancı bankaları millîleştirme kararı aldı. Karar Libya ekonomisini yabancı egemenliğinden kurtarma yolunda önemli bir adım diye ilân edildi. Genç subaylara göre, «yabancı bankalar, Libya ekonomisine hâkimdi ve bulanık sularda balık avlamaktaydılar.»

Öte yandan İngiltere, 1973'te sözleşmesi bitecek olan askeri üslerin tahliyesini prensip olarak kabul etti. ABD de Wheelus üssüyle ilgili görüşmelere girişileceğini açıkladı. Şimdiden Wheelus'teki Amerikan faaliyetleri kısıtlandı. Savunma Bakanı Adem Havaz, «Libya'daki Amerikan uçaklarının, bundan böyle yalnızca ikmal uçuşuna çıkabileceklerini, bunun dışındaki bütün uçuşların yasaklandığını ve bu emrin harfiyyen yürütülmesi için, gerektiği takdirde kuvvete başvurulacağını» söyledi. Bakan, «Wheelus üssünün daha sıkı biçimde kontrol edileceğini, üs içindeki Libyalı muhafızların sayısının arttırıldığını üste olan biten herşeyi Libya Hükûmetinin öğrenme kararinda olduğunu» belirtti.

Ufacık Libya'nın bu cesaretini, yeryüzünde ilk kurtuluş savaşını veren ülkenin yöneticileri gösteremiyor.

VİETNAM'DA KORKUNÇ BİR CİNAYET !

New York Times gazetesı, bir Amerika piyade kolunun Güney Vietnam'ın Song My köyünde giriştiği korkunç bir katliamı açıkladı: Amerikan piyade kolu, 16 Mart 1968 günü köye girer ve üzerlerinde silâh bulunmayan köylüler tarafından çok iyi karşılanır. Fakat askerler, bütün köylüleri, aralarında ikiyüzer metre mesafe bulunan üç evde toplarlar. Bu üç ev dinamitle havaya uçurulur. Dinamitlenmeye rağmen hayatta kalan köylüler teker teker idam edilir. Katliamdan üstüste yığılan cesetlerin altında saklanmayı başaran birkaç kişi kurtulmuştur.

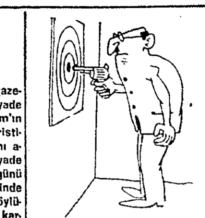

SENTETİK MİKROP SİLAHI

Pentagon, doğal panzehiri bulunmayan bir sentetik mikrop geliştirme çabasında. Savunma Bakanlığının Araştırma Direktör Yardımcısına göre, 5 ilâ 10 yıl içinde 10 milyon dolar harcayarak kimya ve biyoloji savaşında kullanılabilecek sentetik mikrop imal edilebilir. Doğada mevcut olmayan bu mikroba karşı doğal muafiyet de yoktur.

Pentagon sözcüsü, sun'i mikrop imaliyle uğraşan, «moleküler biyoloji» nin hızla geliştiğini, «teknolojik sürprizler» e uğramamak için bu alana önem verilmesini istemektedir.

Pentagon ayrıca BZ denilen bir ekzotik kimyevi madde geliştirmiştir. BZ kurbanlarının 2-3 gün için zihnî faaliyeti tamamen felce uğramaktadır .

LİBYA, YABANCI SERMAYE'YE «HAYIR» DEDİ

Tütün rejisini yarım yüzyıl kadar önce kaldıran Türkiye, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde, Batı firmalarına sigara imal hakkı tanırken ve belki de onlara iç pazarı açma yolunda kapalı bâzı teşebbüslerin ilk adımlarını atarken, Libya'nın genç subayları, ülkenin «British — American Tobacco» şirketiyle olan sözleşmesini iptal etmiştir. Bundan böyle Libya Tütünleri Ulusal Şirketinin yönetimi, yabancıların elinden kurtarılmıştır. «British — American Tobacco» şirketinin sözcüsü, «Dün sözleşmemizin iptal edildiğini bildiren bir mesaj aldık. Bize daha önce bir ihbarda bulunulmuş değildir» demiştir.

AMERİKALI ZENGİNLER VERGİ ÖDEMİYOR !

ABD'de vergi reformu konusundaki tartışmalar, birkaç yüz en zengin Amerikalının hiç gelir vergisi vermediğini, buna karşılık fakir ailelerin yüzde 14 oranında gelir vergisi ödediğini ortaya koydu.

Zenginlerin vergiden kurtulmak için başvurdukları başlıca yol, vakıflar kurmaktatır. Bu yüzden ABD'de vakıfların sayısı 22 bini bulmuştur. Bu vergiden muaf vakıfların kazancı 25 milyar dolardan fazladır, yâni Türkiye'nin millî gelirinin iki katını aşmaktadır.

Zengin bir kimse, yüzde 75 oranında vergi ödeyecekken, vakıf kurdu mu, tamamen vergiden kurtulmaktadır. Servet çocuklara geçerken ödenecek yüzde 50 veraset vergisi de kalkmaktadır. Bu zengin kişinin ev, yemek, gezi, tâtil, çocuklarının eğitimi gibi giderlerini vakıf karşılamaktadır.

Vakıflar, giderlerinin bir kısmını «öğretici» faaliyetlerde kullanmaktadır. Petrol milyarderi Hunt'ın Eisenhower'i komünistlikle suçlayan, zenci haklarını Moskova icadı sayan yayınları «öğretici faaliyet» sayılmaktadır.

SESLİ AZINLIK — SESSİZ ÇOĞUNLUK

Bir milyon insan ABD'de yine Vietnam savaşı aleyhine gösteri yaptı. Yöneticiler bunların «sesli azınlık» olduğunu, sessiz çoğunluk» un onları desteklediğini ileri sürüyor. Nixon'un görüşlerini yansıttığı ileri sürülen Rus asıllı Başkan Yardımcısı Spiro ise, «sessiz azınlık» a küfürler yağdırıyor. Spiro'ya göre bunlar «güruh» tur ve gösteriler «hiçbir şey ispat etmeyen anlamsız sokak kavgaları» dir. Spiro liberallere «dekadan züppeler», «ideolojik iğdişler» demektedir. Televizyon yorumcularına «ukalâlardan kurulu ufak yorumcular çetesi» etiketini yapıştırmaktadır. Spiro «Yeni Demosten» diye alaya alınmaktadır.

AFAROZ EDİLEN POLİS MÜDÜRÜ

Brezilya'da Ribeirao — Preto Arşöveki, rahip ve rahibelere karşı şiddet kullanan polis müdürünü ve muavinini afaroz etti. Arşövek, devrimci örgütlerle temasta bulunuyor diye bir rahibenin tutuklandığını ve cezaevinde işkence gördüğünü açıkladı. Bir devrimci örgütün ortaya çıkarılması üzerine ,polisin 40 kadar rahip ve rahibeyi tutukladığını belirtti.

GÜNEY AMERİKALI SUBAYLAR VE ABD

Düne kadar iplerini Amerikalıların çektiği faşist rejimlerin temel dayanağı olan Güney Amerikalı subaylar arasında, ABD'nin hiç hoşuna gitmeyen milliyetçi eğilimlerin bagöstermesi üzerine, Senatör George Atken, «Akademilerimizi bu adamlara kapayalım» demeye başlamıştır. Senatörün sözleri şöyle: «Akademilerimizde öğrendikleri askeri bilgilerle kolaylıkla iktidarı ele geçiren bu generaller, biz Amerikalılara yüz çevirmektaler ve Amerikan mal mülküne el koymaktadırlar.»

Senatör bu sözleriyle, herhalde Peru ve Bolivya'da Amerikan petrol şirketlerinin millîleştirilmesini eleştirmekteydi.

İkinci Ay yolculuğu

Ilki gibi, «İkinci Ay yolculuğu» da büyük bir teknolojik başarı olmuştur. Ikinci deneme, bilimsel araştırmaya biraz daha ağırlık vererek, Amerikalı bilginlrin «Bilim değil, teknoloji ve prestij ön plânda tutuluyor» tarzındaki eleştirilerini az çok karşılıyabilecektir. Astronotlar, ay üzerine birkaç ufak «laboratuvar» yerleştirerek bilimsel araştırmaları kolaylaştırmışlardır. Ne var ki, ay yolculuklarının yalnızca bilimsel araştırmalara yöneldiğini düşünmek safdedilik olur.

Ulkesini NATO'da temsil eden Siyasal Bilimler doktoru Belçikalı General Victor Werner, hazırladığı raporda, askerî uzmanların ay'ı nükleer füze üssü haline getirmek istediklerini ileri sürmektedir. Zira ay t a h r i p edilmesi en güç bir füze rampası teşkil etmektedir. Yeryüzündeki ve uydulardaki nükleer sılâhların 20 dakika içinde tahribi mümkünken, aydaki füze üssü 3 gün gibi çok değerli bir zaman kazandırmaktadır. Diyelim ki, A devleti ayda füze üssü bulunan B devletini kıtalararası füzelelerle tahrip etmiştir. Aydaki füze üssü sayesinde, bu durumda dahi, Ay'a en sert biçimde mukabele edilebilecektir. A daha önceden aydaki füze üssünü tahribe yönelse, bu teşebbüsün gerçekleşmesi üç gün alacaktır. B, bu teşebbüsü engellemek için bol bol zaman bulacaktır. Askerî açıdan ay böyle büyük bir avantaj getirmektedir ve General Werner, ayda füze üssü kurmanın kolay olduğunu söylemektedir.

Demirel uyardı ve «Fındık rezaleti» kitabına uyduruldu

(Başı S. 1'de)

ca şudur:

— Fiskobirlik (Fındık üreticilerinin kanunla kurulmuş kooperatifi) Ticaret Bakanlığına bağlı bir kuruluştur. Bakanlıkta Fiskobirlik'le ilgilenen daire Teşkilâtlandırma Genel Müdürlüğüdür. Gima da devlet teşvikiyle kurulmuş ve Ticaret Bakanlığı denetiminde bir şirketir. Gima da Fiskobirlik gibi Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünün yetki alanı içinde bir kuruluştur. Esasen Gima'nın Yönetim Kurulu Başkanı da bizzat Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürüdür. Bu zat, o zamanın Ticaret Bakanı Ahmet Türkel'in yakın dostudur. Memurluk hayatında görülmemiş biçimde daha ilk tâyinde Genel Müdürlüğe getirilmiştir. İşte tâyininde bir olağanüstünlük olan bu Genel Müdür, tutar Fiskobirlik'e bir mektup yazar, «Depolarınızda mevcut 1966 ürünü kavrulmuş iç fındığı alış fiyatlarına sadece antrepo masraflarını ekleyerek yâni kârsız Gima'ya satacaksınız» der. Gima'ya da bir mektup yazarak, «Fiskobirlik elindeki fındığı dış ülkelere ihraç etmek için satın alacaksınız» direktifini verir. Fiskobirlik Genel Müdürü bu emre karşı direnirse de, muamele ona rağmen yürür, Gima ile Fiskobirlik arasında 700 ton fındığın krediyle ve kilosu 235 kuruştan Gima'ya devrini sağlayan sözleşme imzalanır. Fındıklar, yine Fiskobirlik deposundadır, ama sahibi artık Gima'dır.

Alış — verişin dikkat çekici yönü şudur: 1966 mahsulü fındığı Fiskobirlik iç piyasada tüccara peşin parayla 525 kuruştan satmaktadır. Aynı malden bir kısmını da daha önce tonu 112 liradan, yâni kilosu 11 liradan ihraç etmiştir. Bu malı, 235 kuruştan devretmek, Fiskobirlik'in ve dolayısiyle fındık üreticisinin çıkarlarına aykırıdır.

ALTIN MADALYALI İHRACAT KRALI ORTAYA ÇIKIYOR!

Artık Gima'nın malı olan fındıklar Fiskobirlik depolarında yatarken, «ihracat yapacağım» diye ortaya çıkan Gima, İstanbul'da Atabek Han'da bulunan Mehmet Gürel firmasına bu malı devretme hazırlıklarına girişir.

Mehmet Gürel firması, ünlü bir ihracatçı firmadır. 26 Ekim 1966 tarihinde gazeteleri süsleyen «ihracat Kralları» başlıklı haberde bu firmanın sahibi Mehmet Gürel'in de adı geçmektedir. Ticaret Odası tarafından «altın madalya» ile taltif edilen tüccarlar arasında 5 milyon dolarlık fındık ihracıyla rekor kıran Mehmet Gürel de vardır.

Mehmet Gürel'in Gima'dan kilosu 245 kuruşa büyük bir parti fındığı devralmak üzere olduğu piyasada hemen duyulur. Söylentilere göre, Gürel son seçimlerde AP'nin Doğu Karadeniz bölgesindeki seçim kampanyasını finanse etmiş ve bu uğurda 2 milyon lira kadar para harcamıştır. Gürel, bu yüzden mükafatlandırılmak istenmektedir. Bu söylenti, basına da intikal eder. İzmir de çıkan Ticaret gazetesi, 25 Ekim 1969 günü Suat Nazif Baydur imzasıyla çıkan yazıda bu yolsuzluğun önlenmesini ister. Devrim'in dördüncü sayısında da bu satırların yazarı konuya değinir. CHP İstanbul milletvekili İlhami Sancar bir soru önergesiyle meseleyi Meclis'e getirme hazırlığına girişir.

DEMİREL, İŞE EL KOYUYOR.

İşin bu safhasında mesele Demirel'e duyurulur. Demirel, zamanın Ticaret Bakanı Ahmet Türkel'i çağırır, «Bu işi derhal düzelteceksiniz. Böyle rezalet olmaz... Mevzuata uygun hareket edilsin» der.

Gürel firması, en büyük ihracatçı olduğuna göre, bu fındığı iç piyasaya süreceği düşünülemez. Dış pazar fiyatları da kilosu açıktan 11 lira civarından hesaplanınca, 8 milyon lira açıktan kazanç bahis konusudur. Ama firma, son gelişmeler karşısında telâşa kapılmamış, bu tatlı kârı kaçırma korkusuna düşmemiştir. Telâşlanan, işi kitabına uydurma talimatını alan Gima'dır. Çünkü bazı firmalar, Gima'ya başvurarak Gürel firmasına teklif edilen şartlarla kendilerinin de mala talip olduklarını bildirmektedirler. Gima, bahis konusu malı Gürel firmasına teminat mektubu karşılığında devredecektir. Öteki tüccarlar ise, malı aynı fiyatla ve hem de peşin parayla almaya hazırdırlar. Gima, temasta olduğu ve malı kendilerine satmak için direktif aldığı Gürel firmasına durumu bildiriyor. Birlikte bir formül aranıyor ve sonunda şu uygulanıyor: Gima, İstanbul piyasasından 2—3 tüccardan fiyat istiyor. Bu tüccarlar Mehmet Gürel'e yapılan 245 kuruşluk teklifi bildiklerinden ve bu tatlı kârdan kendilerine de bir büyük hisse düşeceği ümidi içinde, kilo başına 300 kuruş teklif ediyorlar.

Mesele artık Gima açısından haledilmiştir. İş kitaba uygundur. Mehmet Gürel 305 kuruş (en yüksek teklif) veriyor ve sözleşme hemen imzalanıyor. İhtiyatlı Gürel firması, iş yeniden dedikodulanıp pürüzlenmesin diye Fiskobirlik deposundaki malı hemen çekmeye başlıyor. Bu tatsızlık, Gürel firmasına 2—3 milyon liraya patlamıştır. Kazancı artık 8 değil, sadece 5 milyon olacaktır. Ama ne gam.. İş, kitabına uymuştur. Demirel, bu meseleyi muhalefet Meclis'e getirirse rahatlıkla kürsüye çıkacak, «Bana örnek gösterin.. Ticaret, ticarettir. Herşey mevzuata uygun yürütülmektedir» diyebilecektir.

Türk - Sovyet İlişkileri

(Başı S. 1'de)

ta toplanan Varşova Paktı Dışişleri Bakanları, konferansın en kısa sürede toplanmasını istemişlerdir. Bunlara göre, 1970 yılının ilk yarısında da konferans Helsinki'de yapılabilir. Konu, «Avrupa devletleri arasındaki ilişkilerde kuvvete ya da kuvvete başvurma tehdidinden vazgeçerek güvenliğin sağlanması ve her alanda işbirliğinin geliştirilmesidir.»

NATO ülkeleri teklifi genel plânda olumlu karşılamakta, ama bunu «iyi hazırlandığı takdirde» şartına bağlamaktadırlar. Türk — Sovyet Bildirisinde de, «iyi bir hazırlığın tahakkuku hâlinde» formülü kullanılmaktadır. Bu nedenle, Dışişleri Bakanlığı yetkilileri, Türk Haberler Ajansı muhabirine «bildirideki ifadenin NATO üyelerince kabul edilmiş çerçeve dışına çıkmadığını» söylemişlerdir. Ne var ki, şimdiye kadar Amerika'dan fazla Amerikancı olmakla ün kazanan vetkililerimizin, uzun vadeli amacı askeri paktlara son vermek olan bir Avrupa Konferansına genel plânda taraftar gözükmeleri olumlu bir adım sayılabilir.

İki ülke arasındaki ilişkiler, politik plânda çok sınırlı kalırken, ekonomik plânda hızla gelişmektedir. Türkiye, Sovyetler Birliğinden 366 milyon dolar kredi sağlayarak, Kalkınma Plânında yer almakla birlikte, Batılı dostlar kredi vermedikleri için geciken demir - çelik, aluminyum, rafineri gibi hayatî tesisleri gerçekleştirme olanağını bulmuştur. Bu tesisler, önümüzdeki dönemde bin kadar Sovyet teknisyeninin Türkiye'ye gelmesini, bir miktar Türk teknisyenin de Sovyetler Birliğinde eğitim görmesini gerektirmektedir. İki ülke arasındaki ticari mübadeleler, döviz sıkıntısı çekildiğinden, istesek de, istemesek de gelişmektedir. Podgorny, iki ülkenin yakınlığını hatırlatarak, bu gelişmelerin rasyonelliğini belirtmiştir. İki ülke arasındaki geniş turizm olanakları üzerinde durmuştur. İlerideki yıllarda bu yolda önemli gelişmeler olacağa benzemektedir. Fakat Türkiye, bir süredir Sovyetler'den gelen uzun vadeli ticaret anlaşması teklifine karşı bu sefer de çekimser davranmışa benzemektedir. Ortak Pazar'dan ufak tefek ihracat tavizleri kopartmak için mücadeleler verilirken, Doğu ülkeleriyle ticaretin daima istenmeyen bir zorunluluk sayılması, ticari ilişkileri rasyonelleştirme çabalarından kaçınılması, bu yolda ulusal çıkarlara uygun önemli adımlar atılmasını engellemektedir. Ama 366 milyon dolar tutarındaki tesislerin bedellerinin geniş ölçüde geleneksel ihraç mallarıyla ödenmesi zorunluluğu, Türkiye'nin çekimser tutumunu ileriki yıllarda ister istemez değiştirecektir. İki ülke arasındaki mübadeleleri, şimdiden rasyonel biçimde uzun vadeli olarak plânlamaya çalışmamız, kendi açımızdan çok daha rasyonel bir tutum teşkil edebilecektir. Henüz bu yolda bir gelişme Türkiye'de görülmemekte ve «satılmayanı yutturmak» biçiminde işleyen ticari ilişkiler, sakıncaları yararından fazla olan bir ticari faaliyet gibi gözükmektedir. Bu yolda gündelik hesaplardan kurtulup uzun vadeli bir plânlamaya girişmeye ihtiyaç vardır. Hariciyenin olumlu tutumuna karşılık, Ticaret ve Maliye Bakanlıklarının uzun vâdeli ticaret anlaşmalarına karşı direndikleri ileri sürülmektedir.

LENİN ROZETİ

Kuzey komşumuzla dostça ilişkilerin gelişmesinde ikinci bir handikap, iliklerimize kadar işlemiş olan Mc Carthy'cilik zihniyetidir. 1964'te bir «Kültür Anlaşması» imzalanmıştır, fakat onay için Parlamentoya getirilmesine cesaret edilememiştir! Cumhuriyetin onuncu yılında Atatürk'ün yaptırdığı Ankara filminin televizyonda gösterilmesi hadise olmuştur. Millî Emniyet, Sunay'ın Moskova gezisinin Türk televizyoncuları tarafından alınan filmlerini dahi sansüre kalkışmıştır. Bu ilkel Mc Carthy zihniyetini değiştirmek artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Nitekim Bandırmada Lenin resimli rozet hediye etti diye tevkif edilen Rus tercümanı Jernowski'nin tutuklanması, ülkemiz açısından iyi olmamıştır. Tercüman'ın tutuklanması üzerine, Sovyet Büyükelçisi, Dışişleri Bakanlığına gidip «tercümanın davranışının komünizm propagandası sayılmasının çok sert bir karar olduğunu, bu zihniyetin önümüzdeki beş yıl içinde Türkiye'de bulunacak binden fazla Sovyet teknisyeninin çalışmasını imkânsız hale koyacağını» söylemiştir. Bunun üzerine, Hariciye' nin aracılığıyla, tercümanı serbest bırakmak gerekmiş... Hükümet seviyesinde, mevcut tutumun yumuşatılması kararı alınmış, Emniyete «daha anlayışlı olma» direktifi verilmiştir. Gerçekten Sovyetlerden 366 milyon dolar kredi alan ve bin Rus teknisyenin Türkiye'de çalışmasını kabullenen bir iktidarın emniyet kuvvetlerinin «kibrit kutularında Lenin resmi arama» zihniyetiyle çalışması, artık mümkün gözükmemektedir.

Acele imzalanması kararlaştırılan konsolosluk anlaşması da, bir bakıma, bu tip davranışlara tedbir diye düşünülmektedir.

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK?

(Başı S. 2'de)

Kafa eğitimi, zihniyet ve inanç eğitimi, tarihsel koşulların pıhtılaştırdığı beyinlerin açılması bakımından, bugün, Türkiye'de eğitimlerin en zoru olarak ortaya çıkmaktadır.

İlâhiyat Fakültesi akla, eleştirim ve karşılaştırmaya önem vermekten korkan doğmatik ve statik görüşler üzerine değil, felsefenin, sosyolojinin, dinler tarihiyle din felsefesinin, felsefi antropolojinin nesnel ve dinamik yöntemleriyle inceleyen bir eğitim yuvası haline gelmesi gerekir ki buradan yetişen din adamı veya imam hatip okuluna meslek dersleri öğretmenin, tarihi gelişime ve bilime ters düşen çarpık düşünceyi öğrencisine veya seslendiği topluma aktarmış olsun.

Oysa, gerek bu fakülte ve gerekse yüksek İslâm enstitüleri, din adamı, meslek okullarına meslek desrleri öğretmeni yetiştirme esasına dayandıkları için, «şartlandırıldıkları» gibi din sahasını bilim ve sosyal sahadan ayırmadan dinin fonksiyonunu yitirmiş olarak toplumda görev almaları, dinin politikaya âlet edilmesinde, istismarında yardımcı olmalarına sebeb olmaktadır. Oysa din felsefesi her türlü istismarı dinin varlık yapısına aykırı bulur. Dini bir geçim vasıtası yapmaktan uzaklaştırır. Esasen din de insanın varlık yapısı bakımından insanla Transandental (2) varlık arası ilişkileri düzenler. Dinin yalnız Transandental ilişki üzerinde durması, onu ulvileştirir, mânevileştirir. Oysa dine maddî çıkarlar karıştığı andan itibaren din yüceliğini, mâneviliğini kaybeder. Bu takdirde din, herhangi bir zümrenin istismar vasıtası olur ki dinin kudsiliği, ulviliği ve mâneviliği ile bağdaşamaz. Ve üstelik böyle bir durumda dinin aydın olmayan insana faydasından çok zararı dokunur. Çünkü onu doğru yolundan alarak çürük inançlara yalnız çıkar sağlayan inançlara sürükler. Nitekim Atatürk devrimlerinin dinin dünya işlerinden ayrılmasını benimseyen görüşünün gayesi, dinin mâneviliğini, ulviliğini, kudsiliğini korumak, onu maddi bir geçim veya herhangi bir istismar vasıtası olmaktan kurtarmaktır.

Devrimlere kirli eller uzandığı, irticanın patlak verdiği, için şeriat özleminin kaynayıp su yüzüne çıktığı anda onlara lânet yağdırmak değil, onları o duruma sürükleyen nedenlerin üzerine eğilmek gerekir. İktidara düşen bir görevi, ortamı hazırlayan baş etmen olduğuna göre — bütün hatları ile iktidarın gözü önüne sermekte yarar ummak biraz değil çokca bir safdillik olur. İzinli izinsiz otuzbin Kur'an kursuna göz yum, şeriat eğilimli din okulları aç, yüzbinleri aşkın körpe zihinleri doğmatik bilgilerle yıkayıp militan yetiştir ve sonra bu iktidardan bunların çözümünü bekle. Sosyal determinizme ve en basit mantığa elbet ters düşecektir.

(1) 30.10.1969, Cumhuriyet

(2) Aşkın bölge, ilkel insandan gelişmiş insandaki ve dinlerdeki Tanrı kavramı.

(Başı S. 1'de)

muoyuna açıklanmasını dahi hala mevsimsiz saymaktaydı.

ECEVİT POPÜLİZMİ

19 Kasım tarihli Yeni İstanbul'un yazdığına göre, Ecevit bir sohbette, «DP'nin doğuşu bir ortanın solu hareketiydi. DP'liler o zaman düzen değişikliği istiyorlardı» demiş.

Kendilerinin orta - sol'dan çok daha solda sanan bazı TİP teorisyenlerinin geliştirdiği bu görüş, anlaşılan Ecevit tarafından da benimsenmiştir. Ne var ki, bir hareketin niteliğini, kitlenin desteği değil, ideolojisi ve yöneticileri belirler. Fransız İhtilâlini, feodaliteye karşı köylüler benimsemişti ama, devrim, katıksız bir burjuva hareketiydi. 1946 — 1950 yılları arasında Türkiye'de topraksız köylüler, toprak reformuna kazan kaldıran ve köylü kitlesinin kurtuluşunda önemli bir adım olan Köy Enstitülerini torpilleyen ağaların, yani «düzen değişmesin» diyenlerin peşinden gitmişti, Kitle, çeşitli nedenlerle peşinden gitti diye, halk yararına girişilmiş devrimleri reddeden, yabancı sermaye ve Sam Amca diye Tanzimat uydu batıcılığını geri getiren tutucu güçler öncülüğünde bir hareket, «ortanın solunda» mı sayılacaktır? Peki, o halde, Ecevit bildirgesinde öngörülenden çok daha ileri bir toprak reformu kanunu çıkaranlar ve Ecevit bildirgesinde adı ağıza alınmayan Köy Enstitülerini gerçekleştirenler, DP hareketi ortanın solunda olduğuna göre, ortanın sağında mıydılar?

YÜKSEK PLANLAMA KURULU

Devlet Bakanı Turhan Bilgin, Yüksek Plânlama Kurulunda «genel denge» ve tediye muvazenesini ilgilendiren önemli tedbirler» üzerinde durulduğunu açıkladı. Sâde Türkçe ile «genel denge» vergi, «tediye muvazenesini ilgilendiren önemli tedbirler» ise devalüasyon anlamına gelmektedir. Bilgin de, Demirel gibi, 1970 için «önemli yıl» dedi.

CHP'DEKİ «MÜLKİYE CUNTASI»!

Satır grubunun «Mülkiye Cuntası» adını taktıkları Turan Güneş, Besim Üstünel, Haluk Ulman ve Deniz Baykal'dan kurulu bir komisyonun «teşkilâtı yenileme» yolunda çalışmalara koyulması CHP'yi hayli karıştıracağa benzemektedir. Ecevit'in bu yakın çalışma arkadaşları, seçim başarısızlığından teşkilâttaki az çalışan «göbekçi» unsurları sorumlu tutmaktadırlar. Teşkilât yeniden düzenlenirse, 1973 seçimlerinde önemli bir başarı elde edilebilecektir. Halûk Ulman, bu nedenle «Önümüzdeki dört yıl teşkilât yılı olacaktır» demektedir. Ne var ki, Ecevit ekibinin karşısında teşkilâttan taraftarlarının tasfiyesine şiddetle karşı duracak Satır liderliğinde güçlü bir Parlâmenterler grubu vardır. «Teşkilâtı yenileme» teşebüsü, şimdiye kadar için için yürütülen mücadeleyi, açık mücadeleye dönüştürebilir.

İlk çatışma, Kasım Gülek'in yeniden partiye alınması konusunda patlak vermiştir. Gülek, İnönü'nün de izniyle, Adana'da Satır ekibinin seçim mücadelesine yardımcı olmuştur. Ecevit de Adana teşkilâtından Satır'ın hoşlanmadığı adaylar CHP listesine girememiş, ağalara münis gelen, hatta kendileri de ağa olan adaylar liste başlarına oturmuş ve CHP Adana'da beş milletvekiliyle iyi bir sonuç almıştır. Satır şimdi İnönü'nün de izniyle kendine yardımcı olan Gülek'e verdiği partiye tekrar alınma sözünü yerine getirmek istemektedir. Bu teşebüse ilk tepki, Ecevit grubunun görüşlerini sadakatle yansıtan SDDF Başkanı Nail Gürman'dan gelmiştir. Gürman, CHP'de kalan göbekçilerin tasfiyesini ima ederek, «C.H.P. içindeki bitmemiş devrim tamamlanmalıdır» demektedir.

İnönü, bugüne kadar, ağırlığını koyarak, iki kanat arasında hiç değilse dışa karşı bir birlik manzarası göstermeyi başarmıştı. Şimdi bu zoraki evlilik tehlikeye girmişe benzemektedir.

SİYASÎ AF VE MENDERES

Siyasi af üzerine bir kısım eski DP'liler Parlâmento yolunu tutmaya hazırlanırken, Menderes, Zorlu ve Polatkan aileleri de, aftan yararlanmak istiyor. Bunlara göre, naaşlar İmralı'dan alınarak törenle İstanbul'a getirilmeli ve Eyüp Sultan'a Başbakan, Dışişleri Bakanı ve Maliye Bakanı olarak, törenle gömülmeliydiler. Menderes'in eşi, «Oğlumun da belirttiği gibi, rahmetli eşimin naaşı bir başvekil sıfatıyla nakledilecektir.» demektedir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ

Politikacılar, her yıl seçim yapılmasını önlemek için, Anayasayı da değiştirmeyi öngören bir formül düşünüyorlar. Genellikle benimsenen görüş, mahallî seçimlerle senato seçimlerinin birleştirilmesi. Bu düşünce gerçekleşirse, Haziran'daki Senato seçimleri geri bırakılacak. Seçime gidecek senatörlerin, tabiî ki, bu formül çok işine geliyor.

AP yöneticileri de, bir taşla iki kuş vurmak istiyorlar. Böylece, eski DP'lilerin kudretli kişilerinin parlamentoya girişi, bir süre daha geciktirilmiş olacak.

SAMET AĞAOĞLU VE MİLLİ KOALİSYON

Samet Ağaoğlu, «rejimi kurtarma» gerekçesiyle, bir millî koalisyonda görev almak ümidini besliyor. M. Şelleflyan'ın ortağı Turanlı tarafından «Bayar'ın Başbakanı» diye tanıtılan Ağaoğlu, siyasî af gerçekleşir gerçekleşmez, «Senatör ya da milletvekili olmayacağım» dedi. Ama «geçmişin tecrübelerinden, memleket kaderini ellerine almış bulunan genç nesillerin faydalanması zarureti memleket için bir şart hâlinde belirirse» Ağaoğlu, üstüne düşecek görevden kaçmıyacaktı. Ağaoğlu, 27 Mayıs'tan ders almıştı, bir ihtilâlin nasıl önleneceğini ,rejimin nasıl korunacağını artık biliyordu. Bir rejim buhranı hâlinde göreve hazırdı.

Ağaoğlu, Washington'da Türk masasına bakan Amerikan yetkilisi gibi, rejimin tehlikede olduğunu düşünüyordu. Demirel, tek başına iktidara gelse bile, millî bir koalisyonun şart olduğu kanısındaydı ve bu görüşünü açıkça yazmaktaydı. 11 Ekim 1969 tarihli Akşam'da «Rejimi kurtarmak için millî hükûmet» tezini, Ağaoğlu, şu gerekçeyle savunmaktaydı: «İçinde bulunduğumuz buhranı, demokratik yoldan giderecek tek yol, millî hükûmet etrafında birleşmektir. Aksi halde hangi parti kazanırsa kazansın, bugünkü anarşi ve sonunda sağ mı olur, sol mu bilmem, ama muhakkak ve muhakkak diktatörlük idaresi gelecek ve demokrasi belki bir daha uzun yıllar kurulmamak üzere silinip gidecektir.»

GP Genel Başkanı Feyzioğlu da mevcut şartlarda bir koalisyonun zorunluluğuna inananlardandır :

«Büyük siyasî ve iktisadî buhranların atlatılmasında birçok hür ülkelerde koalisyon hükümetleri faydalı olmuşlardır. Dış ve iç tehlikeler karşısında geniş temele dayanan hükümetler, koalisyon kurma mecburiyetini ortaya koyan bir durum olmadan da teşkil edilmiştir.»

«Avusturya'da koalisyon hükümetinin son derece başarılı olduğu ortaya konabilir.»

Türkiye'de «İhtilâl sonrasının bazı çetin geçitleri koalisyonla aşılmıştır. Plânlı döneme koalisyonla geçilmiştir.»

Ne var ki, ABD, «takunyalılardan arınmış» AP'nin ufak GP ile değil, CHP ile koalisyonunu rejimi kurtarmak için daha garantili görmektedir.

ORTAK PAZAR VE İKİ RAPOR

(Başı S. 1'de)

larından şüphe etmediğimiz Ortak Pazarcılarımıza Fransa'da yayınlanan son bir rapordan söz etmek isteriz. Rapor, Sınaî Kalkınma Komitesi tarafından hazırlanmış ve Fransa Plânlama Teşkilâtı Genel Komiserinin önsözüyle yayınlanmıştır. Raporda, Ortak Pazar'a girildiğinden beri, Fransız ekonomisinin bir «uçuruma sürüklendiği» belirtilmektedir. Fransa, Ortak Pazar içinde, ham madde ve tarım ürünleri satıcısı olarak gelişme kaydetmiş, ileri sınaî mamullerinde ise gerilemiştir. Raporda, şöyle cümleler var :

«Fransa, azgelişmişlik yolunda bir ülkeye benzemeye yönelmiştir.»

«Roma Anlaşması, Fransa'yı yüzyıl önce neyse o yapacaktır : Bir tarım ülkesi.»

«Fransa, şimdiye kadar izlediği yolda devam ederse bir tarım ülkesi olabilecektir, Yalnız daha bu noktaya gelmeden önce, işsizlik o kadar artacaktır ki, ihtilâl patlayabilecektir.»

Bir sanayi geleneği ve gelişmiş bir sanayii olan Fransa'nın yetkili çevrelerinden gelen bu feryat, Ortak Pazarcılarımızı düşündürmelidir.

GİRMEK BİLE HAYAL!

Tulane Üniversitesi Profesörlerinden Seymar S. Goodman ise, Türkiye'nin Ortak Pazar sevdasını, dış ticaret ve ödemeler dengesi açısından incelemiştir. Prof. Goodman, Ortak Pazar'a katılma sevdasını, «bir nesilden fazla zaman için bir hayal» saymaktadır. Profesöre göre, Pazara katılmakla, yabancı sermeye akımında önemli bir gelişme olmayacaktır. İhracatı çoğaltma olanakları pek ümit verici değildir. İthalât ise «ister istemez önemli biçimde» artacaktır. Goodman, bugünkünden çok çok daha geniş ithalât ikamesi gerçekleştirilse bile, «dış rekabete karşı bunca yıllık himayeden sonra, bu gibi yurt içi üretimin kendi piyasasında rekabete dayanabileceği konusunda hiçbir garanti yoktur» demektedir. Dış rekabet karşısında bu sanayi çökecek ve dış ticaret açığı önemli ölçüde çoğalacaktır. Prof. Goodman, bu nedenlerle, Ortak Pazara katılma sevdamızı «bir hayal» diye niteliyerek, incelemesini bitirmektedir.

HİLVAN'IN KORKUSUZ SAVCISI KONUŞUYOR!

(Başı S. 1'de)

«Cinayette oğulları ölen Bincikler, ağa ailesinden çok korkmuşlar, hatta cenazeyi gelip alamamışlardı. Bir traktör buldum. Veysi'nin babası Mustafa Bincik'i ikna ettim. Cenazeyi kaldırttım.

Fakat bir süre sonra, 15 yaşında bir çocuk, ağanın adamları tarafından öldürülen Veysi'nin babasını çarşı ortasında vurdu.

Yaptığım soruşturmada, cinayet için ağa ailesinin çarşı ortasında kur'a çektiğini ve kur'anın bu çocuğa çıktığını tesbit ettim. Derhal dört kişiyi nezarete aldım ve Ağa Bayık'ın tevkifini istedim. Hâkim Mustafa Aşkar yine tevkif kararı vermedi. Üst mahkemeye başvurarak tevkif kararını çıkarttım.

Hâkim, bunun üzerine,

— Bütün mesele Savcıdan çıkıyor, diyerek özelikle ağanın ailesini bize karşı teşvik etmeye başladı.

Bu arada Hâkim, Hükümet Tabibi Dr. İbrahim Mankaliye'den kanunsuz bir rapor istedi. Doktor, gerekli şartları bulamayınca rapor vermedi. Bunun üzerine doktoru, ağanın adamları şehrin ortasında dövdüler.»

Veysi'nin babasının vurulmasından sonra, bir olay daha patlak verdi. Bölgenin tanınmış ağası Cevher Ağa'nın köylülerden birini vurduttuğu ihbarını aldım. Ben olaya eğilince, çalışmamı hayretle karşıladılar: «Bir adamın kölesini öldürmesi suç mu?» diyorlardı. Köylüleri köle sayıyorlardı.»

Savcı enerjik mücadelesiyle, ağalar safında gözüken hakime işten el çektirmeyi başarmıştı. Ama 8 Ekim gece yarısı, kurşun yağmuruna tutulan savcı, ağır yaralandı. Savcı olayı şöyle anlatıyor:

«Beni vurdurtan, ağaları teşvik eden maalesef Türkiye Cumhuriyetinin adaletini temsil eden Hilvan Hâkimi idi.»

«Ağalar, partiler aracılığıyla, özellikle Adalet mekanizmasına baskı yapabiliyorlar. Bizdeki, Hilvan'daki Hâkim örneğindeki gibi ağalar, Adliye ile de ağalıklarını yürütüyorlar. Doktor direnmişti, dövdürdüler. Kaymakam biraz baskı yapınca, onu parti kanalıyla başka yere tayin ettirdiler. Savcı olduğum için beni tayin ettiremiyeceklerini anlayınca, kendi kafalarınca vurdurtup öldürterek benden kurtulup rahatlamak istediler.»

Yaralı genç savcı sözlerini şöyle tamamlıyor:

«Türkiyemizdeki adaletin hedefi, en fakir ve en zavallı haldeki halka, düzen icabı başında bulunan ağa ile hiç olmazsa Adlıye karşısında eşit olduğunu göstermek onun kendine gelmesini sağlamaktır. Hedef, ağa ile onun köle olarak gördüğü halkı, aynı koltuğa oturtmaktır. Halk ağaya aracılık yaptırmadan işinin görüleceğine, hiç değilse Adliyede görüleceğine inanmalıdır.

Türkiye Adliyesinde yan kurullar (vali, jandarma ve Polis) politikacılar ve partilerin baskısı ve emrinde oldukça hiçbir zaman isabetli karar verilemez. Ve suçlular asıl suçlular olamaz.»

—0—

TİP'te durum

(Başı S. 1'de)

ni yapmak ve büyük kongrenin benimseyeceği bir sosyalist strateji etrafında birleşip yöneticileri işbaşına getirmeye çalışmak, TİP için tek çıkış yolu gibi gözükmektedir. Yeni yöneticilere böyle çetin ve başarılması güç bir görev düşmektedir. Aslan ve ekibi, bu güçlüklerin farkında oldukları izlenimini vermektedir. Yeni Genel Başkan, «Merkez Yürütme Kurulu karar aldı. İlçe ve İl Kongreleri Şubat sonuna kadar toplanacak. Büyük Kongreye kadarki geçici devre içinde, biz bütün sosyalist arkadaşlara görev vermek istiyoruz» demektedir.

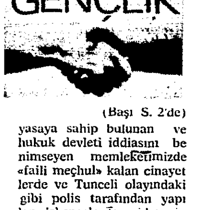

(Başı S. 2'de)

yasaya sahip bulunan ve hukuk devleti iddiasını benimseyen memleketimizde «faili meçhul» kalan cinayetlerde ve Tunceli olayındaki gibi polis tarafından yapılan işkencelerde idarenin «kusuru» açık ve kesindir.

Bu sebeple can kaybının ve işkencelerin maddi tazminat ile tlâfi edilemiyeceği bilinmekle beraber hiç değilse «faili meçhul» kalan cinayete kurban gitmiş kişinin ailesine ve işkenceye maruz kalan kişilere hukuk devletinin asgari gereği olarak meselâ 100 ilâ 250 bin lira arasında bir tazminatın, ayrıca bir dava konusu olmaksızın, devletçe mutlaka ödenmesine dair bir kanun tasarısının parlamenterlerimiz tarafından Büyük Meclise getirilmesini teklif ediyorum.

ABD GENÇLİĞİ VE BİZİM SANSÜR

Mahmut Tali Ongören'in yönetiminde dinamizm gösteren Ankara Televizyonu, bütün dünya televizyonlarında baş yeri işgal eden ABD'deki büyük Vietnam gösterilerinin bir filmini elde etti. Ne var ki, bu sefer «Ongören'in karşısına TRT Genel Müdürü yerine, Ankara Film Sansür Komisyonu dikildi. Bizim sansür, Vietnam aleyhtarı gençlik gösterilerini, «memleket inzibat ve nizamını bozucu» buldu ve filmi yasakladı. Böylece Amerikadan fazla Amerikancılığın yeni bir örneği verilmiş oldu.

JAPONYA'DA SERT ÇATIŞMALAR

Japonya'da üniversite öğrencileri ABD'nin Vietnam saldırısını kınamak için «Savaşa Karşı Mücadele Günü» ilân ettikleri 21 Ekimden bu yana polisle sürekli bir çatışma içindedirler. «Japon — ABD Güvenlik Anlaşması»na karşı çıkan, ABD'nin stratejik vesayeti altındaki Okinawa adasının Amerikan emperyalizminin hizmetindeki Japon hükümetine devredilmesiyle yetinmeyip ABD'nin Japon topraklarını kayıtsız terketmesini isteyen, gerektiğinde 400 bin kişiyi hükümete karşı gerilla savaşına sokacaklarını açıklayan 10 binlerce genç, Başbakanlığa, radyoevine, polis merkezlerine ve Tokya yakınındaki iki Amerikan üssüne yangın bombalarıyla saldırmışlardır. Tren istasyonları işgal edilmiş ve şehrin iki ana metro şebekesi ile sinemalar da sık sık öğrencilerin saldırıları sonunda kapanmıştır. Nihayet, 17 Kasım'da, Amerikan aleyhtarı eylemlerinde halktan büyük destek gören gençler, Başbakan Sato'nun Amerika'ya hareketini engelemek için petrol bombalarıyla Tokyo'nun uluslararası hava alanına saldırıya geçmişlerdir. 15 bini hava alanında olmak üzere şehrin çeşitli yerlerinde görevlendirilen 30 bin polis gençleri durduramamış, gençlerin 5 bini alana 2 kilometre kadar yaklaşmıştır. Hava alanına açılan yollarda meydana gelen çatışmalarda, 100'den fazla polis ve öğrenci yaralanmış ve pek çoğu diğer şehirlerden Tokyo'ya gelen 1876 genç tutuklanmıştır. Öte yandan, işçi sendikaları da bütün yurtta milyonlarca işçinin katıldığı toplu grevlere giderek Amerikan aleyhtarı eylemlere destek olmuşlardır.

Başbakan Sato'nun, ABD'nin Okinawa adasında askeri kuvvetler bulundurmasına göz yumması ve Japonya'nın ABD'nin Asya savunma sistemine katılması beklenmektedir.

Türkiye'den geçen Migler

(Başı S. 1'de)

sağlam tutmaktadır.»

Türkiye'nin tutumu, İsrail'i ve İsrailci batılı çevreleri fena halde kızdırmış, ilerici Arap ülkelerinde ise olumlu karşılanmıştır. Sunay'ın son Moskova gezisinde imzalanması kararlaştırılan Türk — Sovyet Karayolu nakliyat anlaşması da, Sovyetler Birliği ile ilerici Arap Ülkeleri arasındaki nakliyatı kolaylaştıracaktır.

Bir Azınlık Kompradorunun Daha MASKESİNİ İNDİRİYORUZ

Porselen Kralı MORENO'LAR

İki yıl kadar önce gazeteler, yabancı sermaye ile Antalya'da kurulacak daha arsası bile alınmamış bir turistik otel için 49 vagon porselen eşyanın gümrüklere geldiğini yazdılar. Getirilen miktar, hayali otelin 150 yıllık ihtiyacını karşılayabilecek büyüklükteydi. Bütün otel, müşteri yerine porselenle doldurulsa bile bu kadar porselene yer bulmak mümkün değildi. Bir ithalât dolabının çevrildiği muhakkaktı.

49 VAGON TURİSTİK PORSELEN

Türkiye'de Tuzla Porselen Fabrikası kurulmuş ve 10. kotadan itibaren porselen ithalatı yasaklanmıştı. İthalâtçıların, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan yararlanarak ithal yasağını boşa çıkartmak istedikleri anlşılmaktaydı.

Skandalın basına yansıması ve Mali Polis ile Maliye Teftiş Heyetine olayın duyurulması üzerine 49 Vagon porselen gümrüklerden çekilemedi, daha doğrusu porselenlere kimse sahip çıkmak istemedi.

Porselenler, Lihteştayn Prensliğinin Vadus şehrinde kurulu Interinvest adlı bir şirkete ait gözükmekteydi. Yerli ortak Dr. Murtaza Ozkar (veya Ozgörgün) idi.. Bu Dr. Murtaza, daha önceleri 7 milyon liralık fındığın bedelini yurt dışında bırakmaktan sanık bir şebekenin mensubu olarak yargılanmıştı. Bütün suç, yurt dışına kaçan Salomon adlı bir yahudiye yüklendiğinden Dr. Ozkar beraat etmişse de, kambiyo mercilerince mimlenmişti.

Yabancı sermaye ile turistik otel kurma hikâyesi de, hayli karışık gözükmekteydi. Dr. Murtaza 1963 yılında yabancı ortaklarla birlikte Antalya'da turistik tesis kurmak üzere, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan yararlanmak için müracaatta bulunmuştu. Bu kişiye ne ölçüde güvenilebileceği Ticaret Bakanlığı tarafından Merkez Bankası ve Ziraat Bankasına sorulmuş, gelen cevapların olumsuz olması üzerine, müracaat askıda bırakılmıştı. Dr. Murtaza, garantör banka olarak Bank of New South Wales adlı bir Amerikan bankasını göstermişti. Bu banka 10 milyon dolar kredi açacaktı. Fakat Ticaret Bakanlığının yaptığı inceleme sonunda, ABD'de böyle bir bankanın mevcut bulunmadığı anlaşılmıştı.

Bu teşebüs, bir kaç yıl sonra tekrar canlandırıldı. Bu kez garantör banka Isviçre Israil Ticaret Bankası idi. Ama bu banka garantisi hayli acayip bir garantiydi. Isviçre Israil Bankası Galata Şubesine yazdığı mektupta, Moris Barokas dâhil bir Amerikan grubunun Interinvest Şirketine belli bir sermaye tahsis edebileceğini bildirmekteydi. Banka, «Bu beyanımız alâkadarların acele talebi üzerine ve bilataahhüt gönderildi.» diyordu. Yâni bir garanti söz konusu değildi. Isviçre Israil Bankası sadece Barokas grubunun Interinvest ile ilgilendiği yolunda bilgi vermekteydi. Barokas, Türkiye'de «döviz kaçakçısı» diye bilinen, Amerika'ya yerleşmiş bir Türk yahudisi idi. Demek ki, Antalya da turistik otel kuracağım diyen Interinvest Şirketi, ciddi bir garantiden yoksundu. Yerli müteşebbis Dr. Murtaza hakkında ise Merkez ve Ziraat Bankaları, önceden olumsuz rapor vermişti. Ne varki, AP iktidara geldikten sonra 21 Nisan 1966 tarihinde, Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi, bu şüpheli turistik otel teşebüsüne müsaade verdi. Bakanlar Kurulu da bu kararı 22 Haziran 1966'da onayladı. Daha arsası mevcut olmayan Interinvest turistik otelinin porselen ihtiyacı için 144 bin dolar tahsis edildi. 144 bin dolar tahsis ile, ithal fiyatlarını çok düşük göstererek, Türkiye'nin bir yıllık tüketimini karşılayacak kadar porselen getirmek mümkün idi. Nitekim 49 vagon porselen gümrüklere yığılabilmekteydi. Ne var ki, bu turistik teşebbüs bir hayli şüphe çekiciydi. Zira Interinvest şirketine yabancı sermaye müsaadesi 22 Haziran 1966'da verilmişti. Interinvest denilen uydurma şirket ise 3 Eylül 1966'da kurulmuştu. Ticaret Bakanlığı mevcut olmayan bir şirkette turistik otel müsaadesi vermişti. Bu sonradan kurulan şirket, daha Antalya'da bir arsa edinmeden, Türkiye'nin bir yıllık ihtiyacını karşılayacak, vagonlar dolusu porselenle gümrüklere dayanmıştı. Porselen ithali yasaktı ve bu büyük çaptaki ithalâta müsaade edilirse, esasen zarar eden Tuzla Porselen Fabrikasının kapılarını kapatmak zorunda kalacağı muhakaktı.

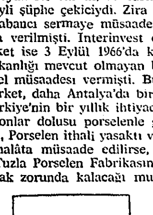

MORENO'LAR ŞELLEFYAN'A SIĞINDI!

Bu şüpheli yabancı sermaye hikâyesinin gerisinde kimler vardı? Tuzla Porselen Fabrikasının Ticaret Müdürü Ferruh Ozdil ile bir kısım namuslu devlet memurlarının çabaları sonucu anlaşıldı ki, Interinvest'lerin ve Dr. Murtaza'ların gerisinde hileli porselen ithalinin baş aktörü Türkiye Porselen Kralı Moreno Kardeşler vardır. Paravan Interinvest Şirketinin başlıca sermayedarı Barokas, Moreno'nun karısı Ojeni'nin Türkiye'den sürülmüş dayısıdır. Dr. Murtaza'da Barokas gibi bir bölge adamdır. Yerli sanayii yıkmak pahasına, turistik yabancı otel edebiyatıyla, büyük çapta porselen ithalini tezgâhlayan ekip, Moreno Kardeşler'dir. Ustelik bu Moreno Kardeşler, büyük çapta porselen ithaliyle mahvedecekleri Tuzla Porselen Fabrikasının tek satıcısı idiler! Yerli sanayi, celladına teslim edilmişti!.

Cellâtlar böylece tesbit edilince, basın kampanyasının da etkisiyle, Moreno Kardeşler, dış ülkelerdeki akrabaları dolayısiyle karılarıyla birlikte adliyeye verildiler. Moreno'lar, yerli sanayii mahvedebilecek ve her bakımdan dalavereli ithalâtın hesabını verme durumundaydılar. Ustelik basın da olayla ilgilendiğinden, kamuoyu, hayali turistik oteller icat ederek, yerli sanayii yok etmek pahasına, büyük çapta yasak ithalâta kalkışan azınlık kompradorlarının ağır biçimde cezalandırılmasını beklemekteydi. Ne var ki, Moreno'lar mahkemede beraat ettiler! Ustelik Moreno'lar gümrüklerde bekletilen 49 vagon porseleni, Mıgırdıç Şellefyan'ın tenekeleri gibi kurtaracağa benzemektedirler. Istanbul piyasasında söylendiğine göre, Porselen Kralı Salomon Moreno, Teneke Kralı Mıgırdıç Şellefyan ile iş ortaklığı kurmuştur. Mıgırdıç, Şevket Demirel'in de desteği ile, 49 vagon porseleni kurtarmaya çalışmaktadır. Bu bakımdan en elverişli yol, «gümrüklerde kalan malların bir defaya mahsus ithaline müsaade» formülüdür. Türkiye'de af kanunları gibi, sık sık «bir defaya mahsus ithal» kararnameleri çıkarılmaktadır. Bu sayede, yerli porselen sanayiini mahvedebilecek bir ithalat gerçekleştirilmiş olacaktır.

İŞPORTACILIKTAN PORSELEN KRALLIĞINA

Salomon, Nesim ve Hayım adlı üç Moreno birader, 32—33 yıl önce, Edirne'den Istanbul'a gelerek Linov Han'ın küçük bir odasına yerleşmişlerdir. Moreno'ların ilk yaptıkları iş, köprü üstünde metre ile lâstik satmak olmuştur. Birkaç yıl bu işe devam edip geçimlerini kıt kanaat ancak sağlayan Moreno'lar daha sonra, Kapalıçarşı'da işportada defolu çorap satmaya koyulmuşlardır. 1943—1944 yıllarında ise, Mısır Çarşısı civarına yerleşerek, işportada porselen tabak satıcılığına geçmişlerdir. Milli Korunma Kanununun yürürlükte olduğu bu yıllarda, Moreno'lar, kanunu yürütmekle görevli tekilâtın zayıflığından yararlanarak piyasada birdenbire dev adımlarla yükselme yoluna girmişlerdir. Moreno Biraderler, kısa bir sürede, şirketin büyük ortaklarından Marko Koncabahar ile Kemalettin Şerbetçi'yi şirketten tamamen uzaklaştırmayı başarmışlardır. Kristal Ticaret artık tamamen Moreno'larındır. Karaborsanın tekrar başladığı 1953 yıllarında, Moreno'lar Türkiye'nin krallarıdırlar ve porselen ithalatını tamamen ellerinde tutmaktadırlar.

Isportacılıktan milyonerliğe sıçrayış, Moreno Biraderlerin yaşantısını iyice değiştirmiştir. Yılda birkaç kez dünya gezileri başlamıştır. Topağacı'nda Şişli'de özel hizmetçi daireleri olan lüks apartmanlara yerleşilmiştir. Otomobiller her yıl yenilenmektedir. Köklü bir gelenekten yoksun Istanbul sosyetesi, işportacılıktan gelme porselen krallarını bağrına basmıştır.

Moreno Kardeşlerden Nesim, kumara dadanmıştır. Nesim 1954 — 1955 yılbaşı gecesi, politikacılarımızın yazlığı olan Büyükada Anadolu Kulübünde 100 bin liraya banko demekle ün kazanmıştır. Yahudi cemaati arasında bu ölçüsüz kumarbazlık endişe yaratmış ve «başımıza ikinci bir Varlık Vergisi derdi açtıracaksın» gerekçesiyle, Nesim, kısa bir süre için Israil'e yollanmıştır.

Bir yıl kadar Israil'de kalan Nesim Moreno, Istanbul'a dönmüş, ağabeyi Salomon ve kardeşi Hayım (piyasada Vedat takma adını kullanır) ile birlikte Kristal Ticaret Şirketini geliştirmiştir. Porselen Ticaret gibi yan şirketler kurmuşlar, naylon fatura ticaretine hız vermişler ve karaborsa porselen ticaretini tamamen ellerinde tutmuşlardır.

CELLÂT ELİNDE YERLİ SANAYİ !

Işte bu sırada, ithalât krallarını tehdit eden ciddi bir tehlike belirmiştir. Türkiye Kredi Bankası Yönetim Kurulu Başkanı eski şeker krallarından Şakir Kesebir'in öncülüğüyle bankanın durumunu tehlikeye atma pahasına Tuzla Porselen Fabrikasının kurulmasına girişilmiştir. 15 milyon lira sermayeli porselen sanayiinin yüzde 70'e yakın hissesi bankaya aittir. Sosyete terziliğinden Magirus montajcılığına atlayan Izzet Unver, Şakir Kesebir ve eski Milli Emniyetçiler den Prof. Hüseyin Avni Göktürk ortaklar arasındadır.

Fabrika faaliyete geçince, porselen ithalâtı yasaklanacak ve Moreno Biraderlerin Porselen krallığı tehlikeye girecektir. Işbilir Moreno'lar bu tehlikeyi 1963 yılında, Tuzla Porselen Fabrikasıyla beş yıl süreli bir tek satıcılık sözleşmesi imzalayarak önlemeyi başarmışlardır. Tuzla Porselen Fabrikası adına sözleşmeyi, o tarihlerde CHP'nin Istanbul'daki kodamanlarıyla pek içli dışlı olan ve Etibank'tan 30 milyon lira kredi almayı başaran eski terzi Magirus'çu Izzet Unver, murahhas üye olarak imzalamıştır. Böylece, körpe sanayi, ithalâtçı celladına sorumsuzca teslim edilmiştir.

Sözleşme gerçekten, yerli sanayiin tam bir idam belgesidir. Tuzla Porselen Sanayii, ilerde açıklayacağımız nedenlerle, Moreno'lara teslim edilmiştir. Beş yıllık sözleşme, en acemi hukukçuların yatmıyacağı tuzaklarla doludur:

— Porselen Fabrikası, bütün imalâtını yalnızca Moreno'ların Kristal Ticaret firmasına satabilecektir. Moreno Biraderlerin dışında bir tabak dahi satsa, bu cins her satış için Kristal Ticaret'e 500 bin lira tazminat ödeyecektir.

— Fabrika, Kristal Ticaret'e satış fiyatları üzerinde yüzde 20 iskonto yapacak, peşin ödemelerde iskonto yüzde 25 olacaktır. (Bu, 36 milyon lirayı bulan satışlar üzerinden 7,2 ilâ 9 milyon lira tutarında bir avantaj demektir. Maliye uzmanları, Moreno'nun fabrika satış tekelinden kârının 5—6 milyon lirayı bulduğunu hesaplamışlardır. Bize söylendiğine göre, satış tekeline sahip Moreno'nun vergisi 130 bin liradır. «Muazzam vergi çıkaracağız çocuklar» diye işe el koyan Maliye yetkilisi, bu işten uzaklaştırılmıştır).

— Devlet siparişleri, Kristal Ticaret'in muvafakatiyle karşılanabilecek ve bu durumda dahi Moreno'lara yüzde 25 komisyonları ödenecektir. Porselen fabrikası, yalnızca Moreno'ların dilediği miktar ve çeşitte mal imal edebilecektir. Moreno firması, fabrikaya imal ettirdiği malları, dilediği takdirde alacaktır. Almadığı takdirde, fabrika bu malları başkasına satamıyacaktır. Ayrıca Moreno'ların adamı Hayım Bitrah «Fabrika imalât ve satış koordinatörü» etiketiyle ve 3500 lira ücretle, Kristal Ticaret'in bir cins denetleyicisi olarak fabrikaya yerleştirilmiştir.

Görüldüğü gibi, porselen ticareti kralı Moreno'lar, yerli sanayii kıskıvrak bağlamışlardır. Düşünülebilir ki Moreno Biraderler, dış ticarette olduğu gibi, iç ticarette de porselen piyasasına yüzde 100 egemendirler. Onların kudretini hiçe sayan bir satış organizasyonuna kalkışıldığı takdirde, Moreno'lar körpe sanayii mahvedebilir. Yaşayabilmek için, porselen ticareti krallarıyla uzlaşmak zorunludur. Bu görüş doğru sayılsa bile, ithalât yasaklandığına göre, fabrikanın Izzet Unver gibi yetkili yöneticilerinin, Kristal Ticaret'e hiç değilse, «Peki, bütün şartlarınızı kabul etik. Sizden baş' kimseye tek tabak satmayız. O halde siz de bütün üretimimizi satın almayı taahhüt edin» demesi gerekirdi. «Sizden başkasına satış yapmamız yasaklandı, ithalat da durduruldu.

O halde sözleşme süresince, eski ithalâtçısınız ama, siz de ithalâttan vazgeçeceksiniz» teminatını isteyebilirdi. Ve bu şartlar kesin müeyyidelere bağlanabilirdi.

Fabrika yöneticileri, tek taraflı kıskıvrak bağlanmayı, çok kolay kabul etikleri halde, beş yıllık satış sözleşmesine Moreno Biraderleri bağlayıcı en ufak hüküm koymaktan nedense kaçınmışlardır. Bu tecrübesizlik ve safdillikle de açıklanamıyacak ağır bir ihmaldır. Bu ağır ihmal sonucu, karsılığında hiçbir taahhüt yüklenmeksizin satış tekelini ele geçiren Moreno Biraderler, fabrikayı istedikleri gibi tahrip olanağını ele geçirmişlerdir. Porselen sanayii, üç yıl içinde iflâsın eşiğine gelmiştir. Zira 15 milyon lira sermayeli şirket, 1965 bilânçosunu 9 milyon 655 bin lira zararla kapamıştır. Ticaret Kanunu hükümlerine göre, sermayesinin üçte ikisini yitiren şirketler, resmen iflâs muamelesine tabi tutulurlar. Demek ki Tuzla Porselen Sanayii, 345 bin lira daha zarar etseydi, kapılarını kapama durumunda kalabilecekti!.

Fabrika yöneticileri Moreno Biraderler yüzünden uğranan iflâs felâketine pek az aldırış etmişlerdir. Esasen yöneticilerin büyük kısmı, fabrikanın ortağı bile değildir ya da çok küçük hisselere sahip olanlardır. Bunlar için Porselen Kralı kudretli Moreno'larla iyi ilişkiler yerli sanayiin çıkarlarını korumakla çok daha önemliydi. Nitekim esas itibariyle Moreno sabotaj yüzünden, halkın yatırdığı mevduatı ödeyemez duruma gelen, fabrikanın en büyük hissedarı Türkiye Kredi Bankası iflâs etmiştir. Bankanın tasfiyesiyle Türkiye Iş Bankası görevlendirilmiştir. Ama fabrika, yerli sanayiin çıkarlarını düşünmeyen kişilerin elinde kalmıştır. O tarihlerdeki Iş Bankası Genel Müdürü Bülent Yazıcı'nın eniştesi eski bakanlardan Mahmut Nedim Gündüzalp (Moreno'ların yakın dostudur), porselen sanayiinin başına getirilmiştir. Gündüzalp, aynı zamanda Türkiye Kredi Bankası tasfiye heyeti başkanıdır. Bu eski bakan, Bülent Yazıcı Iş Bankası Genel Müdürlüğünden uzaklaştırıldıktan sonra da, bir yandan bankanın yeni yöneticileriyle, öte yandan da Moreno ile dostluğunu sürdürmeyi başarmıştır.

NİHAT KÜRŞAT'IN TURİSTLERİ

Porselen Fabrikası mamullerinin yüzde 25 iskonto ile satış tekeli, Moreno Biraderlere büyük kârlar sağlamıştır. Ayrıca tekel durumundan yararlanarak porselen fiyatlarının yükseltilmesi, stok biriktirmek suretiyle Moreno Biraderlerin açıktan büyük kârlar elde etmesini kolaylaştırmıştır. Fiyatlara yüzde 20 zammın, Moreno Biraderlere, oturdukları yerde 2 milyon lira kâr bıraktığı ileri sürülmektedir.

Defolu mallar, çok ucuz kilo fiyatıyla Moreno Biraderlere verilmiş, Kristal Ticaret bedava fiyatlarla kapattığı mallardan büyük paralar kazanmıştır. Fakat porselen satış tekelinin ve fabrika yöneticilerince himaye edilmenin sağladığı büyük kârlara rağmen, ithalât daima çok daha avantajlı kalmıştır. Moreno Biraderler, bu yüzden ithalâtçılık özlemini bir türlü bırakmamışlardır. Defolu mal satışlarından elde ettikleri önemli kârlara rağmen, Moreno Biraderler bunu «imalâtın kalitesi çok düşük» diye fabrikayı kötüleme yolunda kullanmışlardır. Nitekim Turizm Bakanı Nihat Kürşat, Ankara Senatörleri Yiğit Köker ve Turgut Cebe ye bu tabakları göstererek «Ben turistlerime bu tabaklarla yemek yedirtmem!» diyebilmiştir.

Moreno Biraderler de, turistlere iyi tabaklardan yemek yedirmek endişesiyle, Isviçre'de hayali Interinvest Şirketi kurdurarak, Antalya'da uydurma otel projeleri icat ederek, ithali yasak 49 vagon porseleni Türkiye kapılarına yığmışlardır. Zira ithalât, herşeye rağmen, yerli imalât satıcılığından çok daha avantajlıdır ve asgari yüzde 50 kâr sağlamaktadır.

Moreno'ların hileli porselen ithalâtı, satış tekelini elerinde tuttukları Tuzla Porselen sanayiine açık bir ihanettir. Hiç değilse bu ihanet üzerine, Moreno Biraderlerin beş yıllık satış tekeli sözleşmesi feshedilerek, tahribine yöneldikleri yerli sanayiden uzaklaştırılmaları gerekirdi. Fakat 49 vagon porselen yolsuzluğundan mahkemeye verilen Moreno'lar, Tuzla Porselen Fabrikası mamülleri satış tekelini ellerinde tutmakta devam etmişlerdir. Ustelik, porselenlerin gümrükte kalmasıyla «mağdur» olan azınlık kompradorlarına, işbirlikçi fabrika yöneticileri yeni avantajlar sağlamışlardır. Bir ilgili, 49 vagon hileli porselen ithalâtıyla, fabrikaya ihaneti açıkça ortaya çıkan Moreno Biraderlere sağlanan «mükâfat» hakkında şunları söylemektedir:

«Fabrikanın stoklarında 7 milyon liralık mal vardı Malları Moreno Biraderler imal ettirmiş, fakat almamakta direnmişti. Fakat Etibank Bandırma Boraks Fabrikasında hayli marifet gösterdikten sonra 14 bin lira ücretle Tuzla'ya getirilen Genel Müdür Recep Gencer, bu malları yüzde 35 ilâ 45 indirimle, porselen sanayiine ihanet hâlindeki Moreno'lara vermeye Yönetim Kurulunu razı etmiştir. Morenolar, pek az bir kısmı hâriç, çoğu normal fiyatlarla satılması gereken malı ucuz kapatıp normal fiyatlarla satarak milyonlar kazanmışlardır. Böylece, Morenoların ihaneti mükâfatlandırılmıştır.

Yüzde 20—25 tutarında sık sık yapılan zamlar da, Moreno'ların milyonlarına milyonlar katmaya yaramıştır. Esasen hangi mala, ne zaman ve ne miktarda zam yapılacağını Moreno Biraderler tesbit etmekteydi. Tabii ki zam görecek malları, zamdan biraz, önce depolarına tıka basa doldurmayı açıkgöz Moreno Biraderler unutmuyordu.»

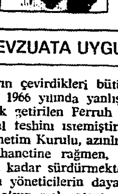

HERŞEY MEVZUATA UYGUN

Moreno'ların çevirdikleri bütün bu oyunlar, fabrikaya 1966 yılında yanlışlıkla Ticaret Müdürü olarak getirilen Ferruh Ozdil sözleşmesinin derhal feshini istemiştir. Ne var ki, Moreno'cu Yönetim Kurulu, azınlık kompradorlarının açık ihanetine rağmen, mukaveleyi 1968 Kasımına kadar sürdürmekte ısrar etmiştir. Moreno'cu yöneticilerin dayandığı tek gerekçe, «Moreno'suz mal satamayız» yolundaydı. Oysa ithalât yasaklanmıştı, fabrika üretiminin tamamını almaya hazırdı. Bu sayede her yıl Moreno'lara verilen 5—6 milyon liralık komisyon da fabrikaya kalabilecekti. Ama fabrikayı 49 vagon porselen ithaliyle arkadan bıçaklayan satıcının sözleşmesi, geçen yıl sonuna kadar sürdürülmüştür. Ustelik, fabrikanın çıkarını düşünüp Moreno Biraderler'in dolaplarına karşı çıkanlar fabrikadan uzaklaştırılmıştır.

Hileli porselen ithali suçundan Adaletin pençesinden kurtulmayı başaran Moreno Biraderler, fabrika yöneticilerinin bu akılalmaz iyiliklerini, gümrükteki 49 vagon porselenin «bir defaya mahsus» gümrükten çekilmesine müsaade kararı, esasen sallantıdaki Tuzla Porselen Sanayiinin kapılarını kapaması anlamına gelecektir.

Tecrübesiz yeni Gümrük Bakanı Ahmet İhsan Birinci, «Gümrükteki malları çürümekten kurtarma» edebiyatına çabucak inanmışa benzemektedir. Bu edebiyatla, Mığırdıç'ın tenekeleri gibi, Moreno'nun 49 vagon porseleni de ülkeye girebilecektir . Nitekim geride bıraktığımız haftanın son günü, Bakan Birinci, «Gümrükler ağzına kadar ticari mallarla dolmuştur, mallar çürümektedir. Tasfiye etmek zamanı çoktan geçmiştir. Çalışmalarımızı yakında açıklayacağız» diyerek, yerli sanayii baltalayan kanunsuz ithalâta yeşil ışık yakmaya hazırlandığını belli etmiştir .

Süleyman Bey ise, Parlamentoda, «Bir yolsuzluk örneği gösteremezsiniz. Herşey mevzuata uygun yürütülmektedir.» diye çalım satmakta devam edecektir. Gerçekten Türkiye, «azınlık olmayan» kompradorların elinde, «mevzuata uygun» sömürülmektedir.

«49 vagon porselen» meselesinden yargılanan Dr. Murtaza Özkar, Salomon Moreno, Öjeni Moreno ve Nesim Moreno duruşma sırasında